

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΑ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1977 | ΑΡΙΘ. 20

Η ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΓΚΛΗΣΙΣ ΤΗΣ Ι. Σ. ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ (24. 8. 77 - 2. 9. 77)

Π Ρ Ο Σ Φ Ω Ν Η Σ Ι Σ

ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. Σ Ε Ρ Α Φ Ε Ι Μ

Θερμὰς εὐχαριστίας ἀναπέμπομεν πρὸς τὸν θεῖον τῆς Ἐκκλησίας Δομήτορα, διότι ἠξίωσεν ἡμᾶς ἵνα, μετὰ τριετίαν ὀλόκληρον, συνέλθωμεν σήμερον ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἰς ἔκτακτον συνέλευσιν, ὡς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας ἡμῶν.

Σὺν τοῖς ἄλλοις τὴν ἔκτακτον ταύτην σύγκλησιν ἐπέβαλεν εἰς ἡμᾶς καὶ ἡ δημοσίευσίς τοῦ ὑπ' ἀριθ. 590/1977 Νόμου «Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

Συμφώνως πρὸς τὸν εἰρηθέντα νόμον, βάσει τοῦ ὁποίου περιέρχεται ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Ἱεραρχίας, δεόν ὅπως ρυθμισθῶσιν, πρωτίστως ὑπ' Αὐτῆς, θέματα βασικά, ἐφορῶντα εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν δύο Σωμάτων, τῆς τε δηλ. Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.

Δὲν δύναται κἄν νὰ κινηθῆ ἡ πρώτη καὶ νὰ δραστηριοποιηθῆ, ἐὰν ὡς ἐντολοδόχος τῆς δευτέρας, τῆς Ἱεραρχίας δηλ., δὲν λάβῃ τὰς δεούσας ἐντολὰς πρὸς διακυβέρνησιν ἐν πολλοῖς τοῦ σκάφους τῆς

Ἐκκλησίας, ὡς αὗται διαγράφονται ἐν τοῖς οἰκείοις ἀρθροῖς τοῦ ψηφισθέντος νέου Καταστατικοῦ Χάρτου, τοῦ καὶ ὑπ' ὄψιν πάντων ἡμῶν ἐπισήμως σήμερον τιθεμένου.

Δι' ὃ καὶ ὡς θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς παρούσης Συνόδου συμπεριελάβομεν ἐκ τῶν πρώτων, ὡς τελείως ἀπαραίτητα καὶ βασικά, ἐκεῖνα ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν δύναται ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ τε διοικητικὸν καὶ πνευματικὸν ἔργον Αὐτῆς.

Ἡ ἔγκρισίς τοῦ Κανονισμοῦ ἐργασιῶν τῆς Ἱεραρχίας καὶ τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τὸν προρρηθέντα Νόμον 590/1977.

Ἐπισημασθέντος τοῦ διορισμοῦ τῶν μελῶν τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν.

Ἡ ἔγκρισίς τοῦ Κανονισμοῦ περὶ τοῦ τρόπου λειτουργίας τοῦ Α.Υ.Σ.Ε.

Ἡ ἔγκρισίς Κανονισμοῦ - Κώδικος περὶ τῶν Ἐκκλ. ὑπαλλήλων καί,

Ἡ ἔγκρισίς τοῦ Κανονισμοῦ περὶ τῆς Ὁργανώσεως, τῆς Διοικήσεως καὶ λει-

τουργίας τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου, εἶναι αἱ βασικαὶ καὶ ἀπαραίτητοι προϋποθέσεις, ἢ εἰσαγωγή τρόπον τινὰ εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ Διοικητικὴν λειτουργίαν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ ἐκκινήσῃ εἰς τὸ ὅλον ἔργον της, ὡς διαγράφεται καὶ πάλιν τοῦτο εἰς τὸν νέον Καταστατικὸν Χάρτην.

Βεβαίως σὺν τούτοις ἐκρίναμεν σκόπιμον νὰ συμπληρώσωμεν τὴν ἡμερησίαν διάταξιν μὲ βασικά τινὰ καὶ ἐπίκαιρα θέματα ὡς εἶναι:

1) Ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ θέματος τοῦ λεγομένου «αὐτομάτου διαζυγίου» τοῦ πολὺν θόρυβον διεγείραντος κατὰ τὸν διαρρέυσαντα χρόνον καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἀπασχολήσαντος τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἢ λήψις ὀριστικῆς ἀποφάσεως ἐπ' αὐτοῦ.

2) Ἡ λήψις ἀποφάσεως περὶ τοῦ σχήματος καὶ τῆς ὕλης τοῦ ἡμερολογίου τῆς Ἐκκλησίας, καθόσον κατ' ἐπανάληψιν ἀπασχόλησε τοῦτο τὴν Δ. Ι. Σ.

3) Ἡ συμπλήρωσις τοῦ Καταλόγου τῶν πρὸς Ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων.

4) Ἡ πλήρωσις τοῦ ἀπὸ μακροῦ χρόνου χηρεύοντος θρόνου τῆς Ζακύνθου καὶ τέλος,

5) Ἡ πλήρωσις τῶν συσταθησομένων νέων Ἱερῶν Μητροπόλεων προσωρινῶς

χαρακτῆρος κατὰ τὸ οἰκεῖον ἄρθρον τοῦ αὐτοῦ 590/1977 Νόμου.

Ἅγιοι ἀδελφοί, πρὶν ἢ εἰσέλθωμεν εἰς τὰ ἄλλα θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως ἐπιτρέψατε εἰς ἡμᾶς νὰ σημειώσωμεν, ἐν ταπεινότητι καρδίας, μίαν ἀλήθειαν ἔστω καὶ ἂν τοῦτο προσκρούσῃ εἰς τοὺς ἐκ προκαταλήψεως καὶ ἐκ συστήματος ἀντιτιθεμένους εἰς πᾶσαν ἐνέργειαν ἡμῶν καὶ ἐκ προοιμίου ἀπορρίπτοντας πᾶν ἐπίτευγμα τῆς ἐν πλειοψηφίᾳ Ἱεραρχίας «περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου».

Ἀπὸ τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ 590/1977 Νόμου «περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας» εἰσερχόμεθα εἰς μίαν νέαν περίοδον διὰ τὴν ζωὴν Αὐτῆς καὶ σημειοῦται εἰς σταθμὸς σημαντικὸς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας μας.

Καὶ πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς λεπτομερεστέρας περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου ἀνακοινώσεις, παρακαλοῦμεν ὅπως δεχθῆτε τὸν ἐγκάρδιον ἀδελφικὸν ἡμῶν χαιρετισμὸν καὶ τὰς διαπύρους ἀδελφικὰς ἡμῶν εὐχὰς, ὅπως, ἐν σεμνότητι καὶ εὐπρεπείᾳ προσιδιαζούσῃ τῇ ιδιότητι ἡμῶν καὶ τῇ ἱερᾷ ἡμῶν Συνελεύσει, χωρήσωμεν εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Ἱερᾶ ταύτης Συνελεύσεως.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΑ ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΣ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ ΚΑΙ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Μεθ' ἱκανοποιήσεως καὶ χαρᾶς παριστάμεθα σήμερον ἐν τῇ συνοδικῇ ταύτῃ αἰθούσῃ, μετὰ πρόσκλησιν τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος, Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν συγκροτοῦντες καὶ περὶ τὰ τρέχοντα προβλήματα αὐτῆς βουλευσόμενοι. Ἡ χαρὰ ἡμῶν ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ὁ τονισμὸς τοῦ θεσμοῦ τῆς Συνοδικότητος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν, συνιστᾷ δι' αὐτὴν θεμελιώδη προϋπόθεσιν ὁμάλῃς ἀντιμε-

τωπίσεως τῶν περιπλόκων προβλημάτων, ἅτινα ἀντιμετωπίζει, καὶ ἐπιβεβαιοῖ τὴν διηνεκῆ ἐν αὐτῇ παρουσίαν τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, ὅπερ ὅλον συγκροτεῖ καὶ διέπει τὸν θεῖον αὐτῆς ὀργανισμόν. Ἡ κατ' Ἀνατολὰς Ὁρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἡμῶν, τὴν τοιαύτην τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ ἀναγκαιότητα ἀείποτε συνειδητοποιήσασα, τόσον ἐν τῇ θεωρίᾳ ὅσον καὶ ἐν τῇ πράξει, ἀπέβλεψεν εἰς τὴν καταπαγίωσιν ἐν αὐτῇ τῆς ἐνότητος, ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης, μεταξὺ τῶν ἐν Χριστῷ ποιμένων τοῦ λογικοῦ

αὐτῆς ποιμνίου καὶ εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς, ἐν κοινῇ συνεργασίᾳ αὐτῶν, μέσῳ τῆς πολλαπλότητος τῶν ἐπὶ μέρους χαρισμάτων ἐκάστου, ἰδανικωτέρας καὶ πνευματεμόρου ἀντιμετωπίσεως πάντων τῶν ἐκάστοτε ἐμφανιζομένων προβλημάτων πνευματικῆς ἢ διοικητικῆς ὕφης.

Εἰδικώτερον ἢ παροῦσα ἔκτακτος ἡμῶν Συνέλευσις, πρώτη τυγχάνουσα τῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ποιμεναρχῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγωγή, μετὰ τὴν τοῦ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἐφαρμογὴν καὶ ἰσχύν, προσλαμβάνει βαρύνουσαν ὁπωςδήποτε σημασίαν, ὄχι μόνον ἕνεκα τοῦ ἔργου, ὅπερ ἔχει αὐτῇ ἀνατεθῆ, καὶ ἀπλῆν ἐκφραστικὴν ἀναφορὰν τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ ἡ ἡμερησία αὐτῆς διάταξις, ἀλλὰ, καὶ κυρίως, ἕνεκα τῆς ἀποφασιστικῆς ἀρμοδιότητος, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τῶν σοβαρῶν ζητημάτων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν μέλλει αὕτη νὰ ἔχη, κατὰ τε τὰς ἐπιταγὰς τῶν Ἱ. Κανόνων καὶ τὰς τοῦ πρότῃρα κυρωθέντος Καταστατικοῦ Χάρτου διατάξεις. Ὅντως ἀξιοσημείωτον τυγχάνει τὸ γεγονός, καθ' ὃ, διὰ τῶν διατάξεων τούτων, ἐνισχύεται δαψιλῶς ἡ εὐρύτης τῶν ἀρμοδιοτήτων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, εἰς τρόπον, ὥστε δι' αὐτῆς νὰ δύναται νὰ ἐξασφαλισθῆ, κατὰ τὸ ἀνθρωπίνως ἐφικτόν, σταθερὰ καὶ ἀντικειμενικὴ τῶν πραγμάτων θεώρησις καὶ τῶν προβλημάτων λύσις.

Ἡ ἐποχὴ τὴν ὁποίαν διανύομεν χαρακτηριστίζεται, ἀτυχῶς, ἀπὸ σταδιακὴν ἀποδυνάμωσιν τῶν πνευματικῶν θεσμῶν, ἐπ' ὀφελείᾳ τοῦ εὐδαιμονισμοῦ καὶ τοῦ ὕλισμοῦ, οἵτινες, ὡς χεῖμαρρος κατακλύζουσι τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Παράλληλως ἢ ἐμφάνισις ἀντιπνευματικῶν καὶ ἀντιανθρωπιστικῶν ἰδεολογιῶν καὶ θεωριῶν, ἀντιστρατευομένων τὴν ὑψίστην χριστιανικὴν διδασκαλίαν, ἔχει ὀδηγήσει εἰς σύγχυσιν τὰς φρένας τῶν ἀνθρώπων, μέχρι σημείου ὥστε ἀπέλπιδες νὰ ἀκούωνται ἤδη αἱ κραυγαὶ τῶν θυμάτων τῆς τοιαύτης κρίσεως, ἀτενιζόντων τὴν ἐπερχομένην λαίλαπα καὶ μὴ δυναμένων ἀφ' ἑαυτῶν νὰ ἀνασχέσωσι τὸ κακόν. Μόνη ἀκμαία πνευ-

ματικὴ δύναμις τοῦ Ἔθνους, παρὰ τὰς ἐξῶθεν καὶ ἐσωθεν ἐπιθέσεις, ἐξακολουθεῖ νὰ ἀπομένῃ ἡ Ἐκκλησία, εἰς τοὺς ὤμους δὲ ἡμῶν, ὡς ποιμένων, ἐπιπίπτει ἡ φοβερὰ εὐθύνη διὰ μίαν μαρτυρίαν τοῦ πνεύματος τοῦ Κυρίου εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν. Οἱ καιροὶ οὐ μενετοί, ἅγιοι ἀδελφοὶ καὶ πατέρες. Καιρὸς πλεον νὰ δικαιώσωμεν τὰς προσδοκίας τοῦ ποιμνίου ἡμῶν, ὅπερ ἀποκαρδιωθὲν ἀπὸ τὸ παρελθόν, ἀναμένει παρ' ἡμῶν οὐ μόνον εὐχὰς καὶ εὐλογίας, ἀλλὰ δυναμικὴν παρουσίαν ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ, ἀπάντησιν εἰς προβλήματα ὑπαρξιακά, θέσιν καὶ ὄχι ἄρνησιν. Ἀτυχῶς ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν δυνάμεις ἐκπροσωποῦσαι τὴν ἄρνησιν καὶ ὄχι τὴν θέσιν. Ἀλλὰ ὁ δρόμος τῆς ἀρνήσεως εἶναι βατὸς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐποπροσανατολισθῆ πνευματικῶς καὶ δουλεύουν εἰς τὴν ποικίλην σκοπιμότητα. Ὁ δρόμος τῆς θέσεως ἀνήκει εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς ὅσους ἄλλους εἶναι διατεθειμένοι μεθ' ἡμῶν νὰ ἄρωσι τὸν βαρὺν σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου τῆς Ἐκκλησίας.

Μακαριώτατε,

Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην εἶμαι βέβαιος, ὅτι διερμηνεύω τὰ αἰσθήματα τῆς ἱερᾶς ταύτης συνάξεως, διαβεβαιῶν ὑμᾶς, ὅτι συνεργόμεθα οἱ πάντες ἐνταῦθα μετ' αἰσθημα ὑψηλὸν εὐθύνης καὶ μετὰ διάθεσιν συμβολῆς εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ παροῦσα Ἱ. Σύνοδος θὰ χωρήσῃ ἀσφαλῶς, ὑπὸ τὴν πεπνυμένην προεδρίαν Σας, εἰς ἀποφάσεις χρησίμους διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ πλήρωμα, ἔχουσα ὡς γνώμονα τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς τὸ ἀληθὲς συμφέρον τῆς νοητῆς ὁλκάδος τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ σταθμίζουσα, μακρὰν σκοπιμοτήτων καὶ ἄλλων μὴ ὀρθῶν ἐλατηρίων, τὰς εὐθύναις αὐτῆς. Μετὰ τοιαύτην διάθεσιν χαιρετίζομεν καὶ αὐθις τὴν σύγκλησιν τῆς παρούσης Συνόδου καὶ εὐχόμεθα πλουσίαν τὴν θεῖαν χάριν, ἐφ' οἷς μέλλομεν δράσειν ἐγαθοῖς.

† Ὁ Καλαβρῦτων καὶ Αἰγιαλείας

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΧΑΡΤΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἀποκτᾷ οὐσιαστικῶς διὰ πρώτην φοράν Καταστατικὸν Χάρτην ψηφισθέντα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας.

Τὸ γεγονός τοῦτο καὶ μόνον θὰ ἦτο ἀρκετὸν διὰ νὰ σημειώσῃ σταθμὸν ἐν τῇ ζωῇ καὶ τῇ ἱστορίᾳ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας. Ἐὰν μάλιστα λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν του τὸ γεγονός ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1914 ἐμφανίζεται σταθερὰ ἡ ζωηρὰ ἐπιθυμία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ ἀποκτήσῃ Καταστατικὸν Χάρτην διὰ τῆς συγκροτήσεως κληρικο-λαϊκῶν Ἐπιτροπῶν (κατὰ τὰ ἔτη 1914 καὶ 1962) ἢ διὰ τῆς συστάσεως Ἐπιτροπῆς ἐξ Ἀρχιερέων (κατὰ τὸ ἔτος 1959) πρὸς ἐκπόνησιν Σχεδίου Καταστατικοῦ Χάρτου, ἐκ πρωτοβουλίας εἴτε τῆς Πολιτείας, εἴτε τῆς Ἐκκλησίας, ἢ καὶ διὰ τῆς ἀναλήψεως τοῦ ἔργου τούτου ὑπ' αὐτῆς ταύτης τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου (τῆς 109ης Συνδικτικῆς Περιόδου τοῦ ἔτους 1963-64) καὶ ἐὰν ἀναλογισθῇ τις ὅτι αἱ κατὰ καιροὺς καταβληθεῖσαι προσπάθειαι αὗται δὲν ἐτελεσφόρησαν, ἀλλ' ἔμεινον ἄκαρποι, θὰ καταληφθῇ ὑπὸ συγκινήσεως, διότι ἡ προσπάθεια αὕτη ἤχθη ἐπὶ τέλους εἰς αἴσιον πέρας καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπέκτησε πλέον σύγχρονον καὶ ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ ἄριστον Καταστατικὸν Νόμον.

Κατὰ τὰ διάφορα στάδια τῆς ἐπεξεργασίας του ὁ Καταστατικὸς οὗτος Χάρτης ἀντεμετώπισε πολλὰς ἀντιδράσεις. Ἐν τούτοις ὅσοι ἐπολέμησαν τὴν ἐκδοσὶν αὐτοῦ δὲν ἐτάχθησαν ἐναντίον συγκεκριμένων διατάξεων καὶ ἄρθρων αὐτοῦ καὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κατονομάσουν συγκεκριμένας ἀτελείας τοῦ κειμένου αὐτοῦ. Αἱ ἀντιδράσεις ἀπέβλεπον εἰς τὴν ματαίωσιν τῆς ἐπιψηφίσεως αὐτοῦ. Τελικῶς τὸ κείμενον τοῦτο εἰσῆχθη πρὸς συζήτησιν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς καὶ ἐξῆλθε σχεδὸν ἀνέπαφον διὰ νὰ ἀποδειχθῇ περιτράνωσ ἀφ' ἐνὸς μὲν ὅτι ἦτο ἀποτέλεσμα ἐπιμελεστάτης ἐπεξεργασίας, τὴν ὁποίαν κατέβαλον τὰ μέλη τῆς Κληρικολαϊκῆς Ἐπιτροπῆς, ἀφ' ἐτέρου δὲ ὅτι ὅλοι οἱ ἀντιδράσαντες εὐρίσκοντο ἐν ἀδίκῳ καὶ μόνον λόγῳ σκοπιμότητος ὑπηγόρευον τούτοις τὴν ἀρνητικὴν αὐτῶν στάσιν. Παραδίδων εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἱστορίας ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἐκ λόγων σκοπιμότητος καὶ στείρας ἀρνήσεως ἀντιδράσαντας, σημειῶ ὅτι τὸ μόνον ὑπερ ἐπέτυχον ἦτο ἡ ἀπώλεια τῶν διακοσίων θεολόγων - ἐπιμελητῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν μουσείων, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐμισθοδοτοῦντο ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ θὰ ὑπηρετοῦν τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς καὶ ὁ κίνδυνος, ὃν διετρέξαμε, νὰ θεοπισθῇ ὄριον ἡλικίας διὰ τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερεῖς.

Προσωπικῶς εἴμεθα εὐτυχεῖς, διότι βλέπομεν τὴν προσπάθειαν ἡμῶν ἀχθεῖσαν εἰς αἴσιον πέρας· πιστεύομεν, ὅτι ὁ Καταστατικὸς οὗτος Χάρτης ἀποτελεῖ ἐπίτευγμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ σημειοῖ σταθμὸν εἰς τὴν ζωὴν αὐτῆς· καὶ ὁμολογοῦμεν Χάριτας τῷ Κυρίῳ ἡμῶν διὰ τὴν εὐδοκίαν Του ταύτην. Ταῦτα μὲν γενικῶς εἶχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Ἦδη δὲ ἐπιχειροῦντες μίαν παρουσίαν τῶν νέων στοιχείων, τὰ ὁποῖα περιέχει ὁ Ν. 590)1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» ἐναντι τῶν πρὸ αὐτοῦ ἰσχυσάντων, θὰ εἶχομεν νὰ ἀριθμήσωμεν ἐνδεικτικῶς μόνον καὶ ἐν συνόψει τὰ ἀκόλουθα:

1) ΠΡΟΩΘΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΧΗΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΗΛΙΑΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ.

α) Αὐτοδιοίκησης.

Διὰ πρώτην φοράν εἰσάγεται ὁ ὅρος «αὐτοδιοικεῖται» (ἄρθρον 1 καὶ 2) εἰς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην.

β) Κατάργησις τοῦ θεομοῦ τοῦ Βασιλικοῦ ἢ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου.

γ) Καταπαγίωσις τοῦ δικαιώματος τῆς Ἐκκλησίας νὰ ρυθμίζῃ τὰ ἐσωτερικὰ αὐτῆς προβλήματα διὰ τῆς ἐκδόσεως Κανονισμῶν.

δ) Καταρτισμὸς τοῦ Καταλόγου τῶν δι' Ἀρχιερατεῖαν ἐκλογίμων δίχα ἐπικυρώσεως ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας.

ε) Ἐκλογή τῶν Ἀρχιερέων ὑπὸ μόνης τῆς Ἰ.Σ.Ι. Δηλ. κατηργήθη τὸ προνόμιον τοῦ Ἀνωτάτου Ἀρχοντος ὅπως ἐπιλέγῃ ἕνα ἐκ τοῦ ὑποβαλλομένου αὐτῷ τριπροσώπου καταλόγου ὑποψηφίων.

2) ΜΝΗΜONEYΟΝΤΑΙ ΔΙΑ ΠΡΩΤΗΝ ΦΟΡΑΝ ΡΗΤΩΣ ὁ Πατριαρχικὸς καὶ Συνδικτικὸς Τόμος τοῦ ἔτους 1850 καὶ αἱ ἀπὸ Ἰουλίου 1866, Μαΐου 1882 καὶ 4ης Σεπτεμβρίου 1928 Πατριαρχικαὶ καὶ Συνδικτικαὶ Πράξεις.

3) Η Ἰ.Σ.Ι. ΑΠΟΚΤΑ ΤΑ ΚΥΡΙΑΡΧΙΚΑ ΑΥΤΗΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΟΙΚΗΣΙΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

α) Συνέρχεται τακτικῶς καθ' ἕκαστον ἔτος καὶ ἐκτάκτως.

- β) Διενεργεί τὰς ἐκλογὰς Μητροπολιτῶν.
 γ) Καταρτίζει τὸν κατάλογον τῶν ἐκλογίμων.
 δ) Ἐκλέγει τὰ μέλη τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν.
 ε) Ἐκδικάζει εἰς γ' βαθμὸν δικαστικὰς ὑποθέσεις Πρεσβυτέρων, Διακόνων καὶ Μοναχῶν.
 στ) Ἀσκεῖ ἔλεγχον ἐπὶ τῶν πράξεων τῆς Δ.Ι.Σ.
 ζ) Ἀσκεῖ τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν Κανονισμῶν.

4) ΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ διευρύνονται καὶ ἡ θητεία τῶν μελῶν των ὀρίζεται τετραετής.

5) ΠΑΡΟΧΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ.

α) Τὸ ἔκκλητον ἀναγνωρίζεται ὡς δικαίωμα καὶ τῶν Μητροπολιτῶν τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

β) Εἰς τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ καὶ εἰς τοὺς σχολάζοντας Ἀρχιερεῖς παρέχεται ἰατροφαρμακευτικὴ καὶ Νοσοκομειακὴ περίθαλψις.

6) ΠΑΡΟΧΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥΣ.

α) Μετέχουν πλέον ἐνεργῶς εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ ΤΑΚΕ καὶ τῆς Μητροπόλεως (Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον 2 μέλη, ΤΑΚΕ 4 μέλη).

β) Μονιμοποιῦνται οἱ πέρα τῆς πενταετίας προσωρινῶς διωρισμένοι.

γ) Περιορίζονται αἱ περιπτώσεις ἀποσπάσεως τῶν ἐφημερίων.

δ) Ἀναγνωρίζεται ὡς δικαίωμα ἡ λήψις τῆς κανονικῆς κατ' ἔτος ἀδείας καὶ τῆς ἀδείας διὰ λόγους σπουδῶν πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου.

ε) Ρυθμίζονται καλύτερον τὰ τῶν ἀποδοχῶν τῶν ἐφημερίων, οἵτινες παραλλήλως ἔχουν καὶ τὴν ιδιότητα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὑπαλλήλου (ἄρθρον 42 παρ. 6).

στ) Ἀναγνωρίζεται ἡ προϋπηρεσία τῶν ἐφημερίων ὡς δημοσίων ὑπαλλήλων ἢ ὑπαλλήλων Ν. Π.Δ.Δ. (ἄρθρον 64 παρ. 1).

ζ) Ἀπλουστεύεται ἡ διαδικασία χορηγήσεως ἀδείας πρὸς μετάβασιν εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν (ἄρθρον 56 παρ. 1, 2).

η) Εὐεργετοῦνται οἱ πτυχιούχοι τῶν Τμημάτων Ἱερατικῆς Ἐπιμορφώσεως τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν (ἄρθρον 61 παρ. 4).

θ) Ἀναγνωρίζεται ἡ ἀπόσπασις Ἐφημερίων, τῆς αἰτήσεως των, εἰς ἐνορίας τοῦ Ἐξωτερικοῦ μετὰ πλήρων ἀποδοχῶν. Ἐπίσης εἰς Ἁγίον Ὄρος, Ἁγίους Τόπους καὶ Ἱ. Μονὴν Σινᾶ (ἄρθρον 60 παρ. 1, 2).

7) ΠΑΡΟΧΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΚΚΛ. ΥΠΑΛΛΗΛΟΥΣ.

α) Ἔσχεν ἱκανοποίησιν τὸ αἴτημα τῶν λαϊκῶν ὑπαλλήλων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὄργανισμῶν, ὅπως τὰ θέματα τῆς ὑπηρεσιακῆς αὐτῶν καταστάσεως ρυθμίζονται ἀναλόγως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Κώδικος περὶ δημοσίων ὑπαλλήλων. (ἄρθρον 42 παρ. 2).

β) Περιέχονται εὐεργετικαὶ διατάξεις καὶ διὰ τοὺς κληρικούς ἐκκλησιαστικούς ὑπαλλήλους (ἄρθρον 64 παρ. 2).

8) ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΜΟΝΩΝ.

α) Περιέχονται διατάξεις ἐνισχύσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ Μοναχικοῦ Βίου ὡς π.χ. περὶ ἰσοβιότητος τοῦ ὑπὸ τῆς μοναστικῆς Ἀδελφότητος ἐκλεγομένου Ἡγουμένου.

β) Γίνεται μία παραχώρησις καλῆς θελήσεως πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦντας τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον καὶ διανοίγεται θύρα ἐντάξεώς των εἰς τοὺς κόλπους τῆς Μητρῶς Ἐκκλησίας (ἄρθρον 39 παρ. 9).

γ) Ρυθμίζεται τὸ θέμα τῆς κυριότητος τῶν ναῶν τῶν διαλελυμένων ἢ τῶν διαλυομένων μονῶν καὶ ὀρίζεται ὅτι ἡ κυριότης παραμένει εἰς τὸ νομικὸν πρόσωπον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως (ἄρθρον 39 παρ. 3).

9) ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ.

α) Διὰ πρώτην φοράν ὀρίζεται ὅτι αἱ κρατικαὶ ἐπιχορηγήσεις περιλαμβάνονται μεταξὺ τῶν πόρων τῆς Ἐκκλησίας (ἄρθρον 46 παρ. 1).

β) Ἐπαναφέρεται ἐν ἰσχύϊ ἡ διάταξις τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ Ν.Δ. 4589/1966, δι' ἧς ὀρίζεται ὡς ὑποχρέωσις τοῦ Κράτους ἡ κατ' ἔτος ἐπιχορήγησις τοῦ ΟΔΔΕΠ ἐκ τοῦ Κρατικοῦ Προϋπολογισμοῦ. (ἄρθρον 32 παρ. 3).

γ) Διασφαλίζεται ἡ ἐκκλ. ἀκίνητος περιουσία ἐναντι τῶν καταπατητῶν αὐτῆς διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν διατάξεων «περὶ προστασίας τῶν Δημοσίων Κτημάτων» τῶν ἄρθρων 4 καὶ 23 τοῦ Α.Ν. 1539/38 καὶ ἐπὶ τῶν κτημάτων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὄργανισμῶν, ἱερῶν Μονῶν καὶ Ἰδρυμάτων (ἄρθρον 62 παρ. 2).

δ) Αἱ μεταξὺ τῶν ἐκκλησιαστικῶν Νομικῶν Προσώπων, πλὴν τοῦ ΟΔΕΠ καὶ ΤΑΚΕ, μεταβιβάσεις πάσης φύσεως περιουσιακῶν στοιχείων τυγχάνουν τῶν φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν, αἱ ὁποῖαι ἰσχύουν καὶ διὰ τὸ Δημόσιον.

ε) Ὄρίζονται δασμολογικαὶ ἀπαλλαγαὶ διὰ τὰ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ προερχόμενα πάσης φύσεως εἶδη, τὰ δωρούμενα εἰς τὰ Ἐκκλ. Νομικὰ Πρόσωπα.

στ) Παρέχεται ἡ δυνατότης ἰδρύσεως Ἐκκλησιαστικῶν Μουσείων εἰς τὰς Ἱ. Μητροπόλεις πρὸς καταγραφήν, φύλαξιν καὶ συντήρησιν κειμηλίων, ἱερῶν εἰκόνων καὶ λοιπῶν ἔργων ἐκκλησιαστικῆς τέχνης. (ἄρθρον 45 παρ. 5).

ΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ

Α'. Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπὶ τῆς Ἀρχιγραμματείας.

Πρόεδρος: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπακτίας καὶ Ἐδρυτανίας κ. Δαμασκηνός.

Τακτικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Μεσσηνιαίας κ. Χρυσόστομος καὶ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στέφανος.

Ἀναπληρωματικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων, Μαρωनीας καὶ Κομοτηνῆς κ. Δαμασκηνός καὶ Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου κ. Ἀμβρόσιος.

Β'. Συνοδική Ἐπιτροπή Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης καὶ Μουσικῆς.

Πρόεδρος: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονύσιος.

Τακτικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Δράμας κ. Διονύσιος, Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Ἀντώνιος καὶ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ. Κλέπας, Κων. Καλοκύρης, Καθηγ. Πανεπιστημίου, Γεώργιος Σύρκας, Πρόεδρος Πανελληνίου Συλλόγου Ἱεροφαλτῶν καὶ Σίμων Καρᾶς, Μουσικολόγος.

Ἀναπληρωματικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς κ. Ἀγαθόνικος, Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου κ. Τίτος καὶ Γρεβενῶν κ. Σέργιος, Βασ. Νικολαΐδης, Ἀρχιτέκτων, Ἐμμ. Χατζημάρκος, Πρωτοφάλτης, Χαρ. Ταλιαδῶρος, Πρωτοφάλτης καὶ Γρηγόριος Στάθης, Μουσικολόγος.

Γ'. Συνοδική Ἐπιτροπή Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν ζητημάτων.

Πρόεδρος: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορίνθου κ. Παντελεήμων.

Τακτικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Μαντινείας καὶ Κυουρίας κ. Θεόκλητος, Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Πολύκαρπος καὶ Διδυμοτείχου καὶ Ὀρεστιάδος κ. Ἀγαθάγγελος, Πρωτοπρ. Ἰω. Ρωμανίδης, Καθηγ. Πανεπιστημίου, Γεράσιμος Κοινιδάρης, Καθηγ. Πανεπιστημίου καὶ Κωνστ. Βαθούσκος, Καθηγ. Πανεπιστημίου.

Ἀναπληρωματικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Στέφανος, Ν. Κρήνης καὶ Καλαμαριάς κ. Προκόπιος καὶ Μεγάρων καὶ Σαλαμίνας κ. Βαρθολομαῖος, Ἀρχιμ. Μελέτιος Καλαμαράς, Στυλ. Παπαδόπουλος, Καθηγ. Πανεπιστημίου, Μέγας Φαράντος, Καθηγ. Πανεπιστημίου καὶ Ἐμμ. Κωνσταντινίδης, Ὑψηγ. Πανεπιστημίου.

Δ'. Συνοδική Ἐπιτροπή Θ. Λατρείας καὶ Ποιμαντικῆς ἔργου.

Πρόεδρος: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κ. Τιμόθεος.

Τακτικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Κεφαλληνίας κ. Προκόπιος καὶ Κυθήρων κ. Ἰερόθεος, Ἀρχιμ. Ἰερόθεος Γαρυφάλλος, Ἀνδρέας Φυτράκης, Καθηγ. Πανεπιστημίου, Εὐάγγελος Θεοδώρου, Καθηγ. Πανεπιστημίου καὶ Ἰωάννης Φουντούλης, Καθηγ. Πανεπιστημίου.

Ἀναπληρωματικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ἀρτης κ. Ἰγνάτιος, Καστορίας κ. Γρηγόριος καὶ Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου κ. Ἀμβρόσιος, Πρωτοπρ. Ἰω. Μπόμης, Νικόλαος Παπαδόπουλος Ὑψηγ. Πανεπιστημίου, Ἠλίας Βουλγαράκης Ὑψηγ. Πανεπιστημίου, Κωνσταντῖνος Σκουτέρης Ὑψηγ. Πανεπιστημίου.

Ε'. Συνοδική Ἐπιτροπή Μοναχικοῦ Βίου.

Πρόεδρος: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Στυλιανός.

Τακτικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης κ. Ἰερόθεος καὶ Ρωγῶν κ. Καλλίνικος, Ἀρχιμ. Νεκτάριος Μαρμαρινός, Νικ. Χαρίσης, Χρ. Ἀργυρακόπουλος καὶ Δημ. Βλαντῆς.

Ἀναπληρωματικά Μέλη: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος, Ἀρχιμ. Ἀθαν. Σφουγγατάκης, Ἀρχιμ. Παντελ. Ρίζος, Ἀρχιμ. Νικ. Δρόσος, Στυλ. Παπαδόπουλος, Καθηγ. Πανεπιστημίου, Βασ. Μουστάκης, Θεολόγος - Δημοσιογράφος καὶ Ἀθαν. Σακαρέλλος, Δικηγόρος.

ΣΤ'. Συνοδική Ἐπιτροπή Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς Νεότητος.

Πρόεδρος: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νικαίας κ. Γεώργιος.

Τακτικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων καὶ Βερροίας καὶ Ναούσης κ. Παύλος, Βρεσθένης κ. Δημήτριος, Γεώργ. Γρατσέας Ὑψηλ. Πανεπιστημίου, Ἄθαν. Ἀρδανίτης, Γεν. Ἐπιθεωρητῆς Θεολόγων καὶ Ἰω. Κιτσαράς.

Ἀναπληρωματικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Γόρτυνος καὶ Μεγαλόπολεως κ. Θεόφιλος καὶ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως κ. Διονύσιος, Ἀρχιμ. Βασ. Τζοβλάς, Ἀρχιμ. Γερμ. Παρασκευόπουλος, Κίμων Παπαχριστόπουλος, Μιχ. Μακράκης καὶ Νικ. Παπαθέου.

Ζ'. Συνοδική Ἐπιτροπή Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων.

Πρόεδρος: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κίτρους καὶ Κατερίνης κ. Βαρνάβας.

Τακτικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Κορίνθου κ. Παντελεήμων, Πατρῶν κ. Νικόδημος καὶ Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ κ. Χριστόδουλος, Πρωτοπρ. Ἰω. Ρωμανίδης, Καθηγ. Πανεπιστημίου, Ἰωάννης Καρμίρης, Ἀκαδημαϊκὸς καὶ Βλάσιος Φειδᾶς, Καθηγ. Πανεπιστημίου.

Ἀναπληρωματικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Περιστερίου κ. Ἀλέξανδρος, Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Ἀντώνιος, Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Προκόπιος καὶ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεσιᾶδος κ. Ἀγαθάγγελος, Ἰω. Καλογήρου, Καθηγ. Πανεπιστημίου, Θεόδ. Ζήσης, Ὑψηλ. Πανεπιστημίου καὶ Ἀριστ. Πανώτης.

Η'. Συνοδική Ἐπιτροπή Ἐκκλ. Ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐπιμορφώσεως τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου.

Πρόεδρος: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καλαδρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας κ. Γεώργιος.

Τακτικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ἐάνθης καὶ Περιθεωρίου κ. Ἀντώνιος, Σύρου κ.λπ. κ. Δωρόθεος, Λαρίσης καὶ Τυρνάβου κ. Σερα-

φείμ, Ἄθαν. Γερομιχαλός, Καθηγ. Πανεπιστημίου, Βλάσιος Φειδᾶς, Καθηγ. Πανεπιστημίου καὶ Μέγας Φαράντος, Καθηγ. Πανεπιστημίου.

Ἀναπληρωματικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Μογεμδασίας καὶ Σπάρτης κ. Ἰερόθεος καὶ Λήμνου κ. Παντελεήμων, Ἀρχιμ. Κωνστ. Παπαδάκης, Ἀρχιμ. Δαμασκηνὸς Βράκας, Γρηγ. Καλαμπαλίκης, Σήφης Κόλλιας καὶ Φωτ. Νικητόπουλος.

Θ'. Συνοδική Ἐπιτροπή Τύπου, Δημοσίων Σχέσεων καὶ Διαφωτίσεως.

Πρόεδρος: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Ἀλέξανδρος.

Τακτικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ἐλασσώνος κ. Σεβαστιανός, Γόρτυνος καὶ Μεγαλόπολεως κ. Θεόφιλος καὶ Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμος, Ἄθαν. Ἀρδανίτης, Δ) τῆς ΟΔΕΠ, Χρ. Θεοδωρακόπουλος καὶ Δημ. Κακαβελάκης.

Ἀναπληρωματικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. Θεόκλητος, Βερροίας καὶ Ναούσης κ. Παύλος, Μεγάρων καὶ Σαλαμίνας κ. Βαρθολομαῖος, Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Παντελεήμων, Δημ. Φερούσης, Δημ. Ἀλεξᾶτος καὶ Μάριος Τσαρούχης.

Ι'. Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπὶ τῶν Αἰρέσεων.

Πρόεδρος: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φλωρίνης, Πρεσπῶν καὶ Ἐορδαίας κ. Ἀύγουστινος.

Τακτικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Ἀντώνιος καὶ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Προκόπιος, Πρωτοπρ. Ἄγτ. Ἀλεξζόπουλος, Ἀνδρέας Θεοδώρου, Καθηγ. Πανεπιστημίου, Δημ. Παπανικολάου, Μοίραρχος, Κωνστ. Ἀθανασιάδης.

Ἀναπληρωματικά Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Μηθύμνης κ. Ἰάκωβος, Σιδηροκάστρου κ. Ἰωάννης, Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας κ. Καλλίνικος, Ἀρχιμ. Εὐδόκ. Κοκκινάκης, Ἀπόστ. Ἄγγινος, Κωνστ. Παπαπέτρου, Καθηγ. Πανεπιστημίου καὶ Εὐάγγελος Λέκκος.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ

1. ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΟΡΙΝΘΟΥ κ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ

Μακαριώτατε, Ἅγιοι Σύνοεδροι,

Νὰ μοὶ ἐπιτρέψητε ἀγνὶ εἰσαγωγικῆς παραγράφου εἰς τὴν παροῦσαν σύνοτον εἰσήγησίν μου, ἀφοῦ εὐχαριστήσω ταπεινῶς τὴν Δ.Ι. Σύνοδον διὰ τὴν τιμὴν τῆς ἀναθέσεως μετὰξὺ ἐτέρων εἰσηγητῶν καὶ εἰς τὴν ἐλαχιστότητά μου τῆς εἰσηγήσεως ταύτης, ἐπιτρέψατέ μοι, ἐπαναλαμβάνω, νὰ ὑπενθυμίσω ταπεινῶς εἰς τὸ Σεπτὸν Σῶμα τῆς Ἱεραρχίας ὅτι τὴν τελευταίαν τριετίαν, ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ θέματος τῆς προσθήκης νέου λόγου Διαζυγίου εἰς τοὺς κειμένους νόμους, ἕπερ κοινῶς ἔχει ἀποκληθῆ «αὐτόματον διαζύγιον», ἔχουν γραφῆ εἰς τὸν καθημερινὸν τύπον, εἰς τὸν Ἐκκλησιαστικὸν τύπον, εἰς ὑπομνήματα, εἰς ἔγγραφα, εἰς ἐκθέσεις, εἰς ἐγκυκλίους, εἰς διαμαρτυρίας, εἰς ἔντυπα καὶ εἰς ἀνάτυπα ὑπὸ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν κατὰ τοῦ νέου λόγου διαζυγίου ἢ αὐτομάτου διαζυγίου, ἐνίοτε δὲ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τόσα πολλὰ, ὥστε ἐὰν ποτε ἐξεδίδοντο εἰς αὐτοτελῆ τόμον, θὰ ἀπετελεῖτο ὁ τόμος αὐτὸς ἀπὸ πολλὰς ἐκατοντάδας σελίδων.

Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ ἀνακινηθὲν θέμα εἶναι πολὺ σοβαρὸν, καὶ ὡς τοιοῦτον ἀντιμετωπίζεται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς σοβαρὸν καὶ ὡς φλέγον ζήτημα.

Εἰς μίαν βραχυτάτην περίληψιν, διότι πολὺ ὀλίγον χρόνον θὰ σᾶς κουράσω μετὰ τὴν παροῦσαν βραχείαν εἰσήγησίν μου, τὸ ὅλον θέμα ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἐπὶ ἐξαετοῦς διαστάσεως ἑκάτερος τῶν συζύγων δύναται νὰ ζητήσῃ διαζύγιον ἐὰν ἐπῆλθε τόσο ἰσχυρὸς κλονισμὸς εἰς τὴν σχέσιν τοῦ γάμου ὥστε βασίμως ἢ ἐξακολούθησις τῆς ἐγγάμου συμβιώσεως ἀποβαίνει ἀφόρητος εἰς τὸν αἰτούμενον τὸ διαζύγιον. Τὸ ὑπαίτιον μέρος ζητεῖ ἀπλῶς συγγνώμην ἀπὸ τὸ ἀναίτιον μέρος καὶ διὰ τῆς συγγνώμης καλύπτεται, ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ καλυφθῇ, τὸ ἠθικὸν μέρος.

Ἄναφέρεται καὶ ἡ συνυπαίτιότης εἰς τὸ Νομοσχέδιον, εἶναι δὲ ἀληθὲς ὅτι μερικὰς φορὰς τὰ θρία τῆς ὑπαίτιότητος εἶναι τόσο ἀδιόρατα καὶ ἀδιαφανῆ, ὥστε διαπορεῖ κανεὶς, ποῖος εἶναι ὁ πραγματικὸς ὑπαίτιος ὁ σύζυγος ὁ ὁποῖος ἐγκαταλείπει τὴν στέγην ἢ ἡ σύζυγος ἢ ὁποία τυχὸν «γλωσσώδης καὶ μάχιμος» κατὰ τὴν ρῆσιν τῶν πατέρων κατανατὰ τὸν βίον ἀβίωτον καὶ ἀναγκάζει τὸν σύζυγον κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον «νὰ πάρῃ τὰ μάτια του καὶ νὰ φύγῃ».

Διατηρεῖ τὴν διατροφήν ὑπὸ τοῦ ὑπαίτιου πρὸς τὸ ἀνυπαίτιον μέλος, εἰσάγει εὐλογον δηλ. μεγάλην ἀποζημίωσιν ἢ ἐφ' ἅπαξ διὰ τὸ ἀνυπαίτιον μέλος ὑπὸ τοῦ ὑπαίτιου ἢ συνυπαίτιου, ἢ καὶ ἀποζημίωσιν δι' ἠθικὴν βλάβην πρὸς τὸ ἀνυπαίτιον μέλος ἐὰν προξενήθῃ τοιαύτη. Εἰσάγει ὡσαύτως τὸ δυνατὸν τῆς ἐφ' ἅπαξ καταβολῆς τῆς ὑπολογιζομένης διὰ βίου διατροφῆς πρὸς τὸν ἀνυπαίτιον. Κανονίζει ὡσαύτως τὰ ἀφορῶντα εἰς

ΙΑ'. Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Εὐπορίας.

Πρόεδρος: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μυτιλήνης, Ἐρεσσοῦ καὶ Πλωμαρίου κ. Ἰάκωβος.

Τακτικὰ Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. Θεόκλητος, Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Σωτήριος καὶ Ἡλείας κ. Ἀθανάσιος, Ἀντώνιος Παπαντωνίου, Ἰω. Δ. Πατέρας καὶ Νικ. Φράγκος.

Ἀναπληρωματικὰ Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Νικόδημος, Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης κ. Σεβαστιανὸς καὶ Λαγκαδᾶ κ. Σπυρίδων, Πρωτοπρ. Κων. Ἀνδρουλάκης, Κυρ. Κουτρομπῆς, Νικ. Κουβαρᾶς, Ἀνδρ. Ποταμιᾶνος.

ΙΒ'. Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν.

Πρόεδρος: Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Σεραφείμ.

Τακτικὰ Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ἀττικῆς κ. Δωρόθεος, Φθιώτιδος κ. Δαμασκηνὸς καὶ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Νικόδημος, Χαρ. Σεπεντζῆς, Καθηγ. Ἀνωτ. Βιομηχανικῆς, Γεώργ. Βλάχος, Δ) ντῆς Ὑπ. Συντονισμοῦ καὶ Δημ. Οἰκονομίου.

Ἀναπληρωματικὰ Μέλη: Οἱ Σεβ. Μητροπολίται Σερρών καὶ Νιγρίτης κ. Κωνσταντῖνος, Φωκίδος κ. Χρυσόστομος, Κεφαλληνίας κ. Πρωκόπιος καὶ Ν. Κρήνης καὶ Καλαμαριάς κ. Πρωκόπιος, Νικ. Ἀθανασάκος, Δ) ντῆς Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Ἀνδρ. Κούρτης, Δ) ντῆς Ὑπ. Συντονισμοῦ καὶ Ἰάσων Χατζηδίνας, Πρύτανις Ἀνωτ. Βιομηχανικῆς.

τήν επιμέλειαν τῶν τέκνων εἰς τὰ τῆς κληρονομίας κ.λ.π.

Ἐκάστην εἰσαγωγμένην περίπτωσιν θὰ τὴν κρίνη πρὸς εἰσαγωγήν διὰ ἐκδίκασιν ἢ καὶ μὴ ἐκδίκασιν ἦτοι δι' ἀπόρριψιν τῆς αἰτήσεως ὁ ἀρμόδιος δικαστής.

Τὸ πρὸς ψήφισιν Νομοσχέδιον δὲν καθωρίσθη τελικῶς λόγῳ τῆς ἀδεβαιότητος περὶ αὐτό, ἐὰν θὰ εἰσῆγετο διὰ τὴν ψήφισθῆ μονίμως ἢ μεταδατικῶς, ὡς Νόμος.

Ἡ Ἐκκλησία ἔχει κάμει ἤδη πολλὰς παραχωρήσεις, ἔχει δὲ λεχθῆ καὶ γραφῆ ὅτι εἰς τὸ θέμα τοῦ Γάμου ἠσκήθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἢ περισσοτέρα οικονομία ἢ ὁποία ἠσκήθη ὅπουδῆποτε ἄλλοῦ.

Διὰ τοὺς θαθμοὺς συγγενείας καὶ διὰ τὰ κωλύματα τοῦ γάμου περιορίσθησαν τὰ τῆς πνευματικῆς συγγενείας κωλύματα, ὡς πρὸς δὲ τοὺς θαθμοὺς συγγενείας ἐξ αἵματος ἢ ἐξ ἀγγιστείας ἐφθάσαμεν εἰς τὸν 4ον θαθμὸν ἐξ αἵματος καὶ εἰς τὸν 3ον θαθμὸν ἐξ ἀγγιστείας, παραβαίνοντες εὐτυχῶς μόνον Κανόνας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Νηστευτοῦ.

Νομίζω ὅτι καὶ εἰς αὐτὸ τὸ θέμα δὲν ἔχει ἄλλα περιθώρια ἢ Ἐκκλησία γὰ κάμῃ περαιτέρω οικονομίαν, διότι ἐξηγλήθησαν τὰ ὅρια.

Διὰ τοὺς λόγους Διαζυγίου, οἱ ὁποῖοι ὡς γνωστὸν ἀπὸ τῶν Ἁγίων Γραφῶν εἶναι ἕνας καὶ μοναδικὸς ὁ λόγος μοιχείας, ὑφίστανται νομοθετημένοι, σὺν τῷ χρόνῳ, καὶ οἱ κάτωθι λόγοι διαζυγίου μετὰ τὴν 1) Μοιχείαν: Ἦτοι 2) Ἡ Διγαμία καὶ αὐτὸς ὁ λόγος εἶναι ὀρθότατος, 3) Ἡ ἐπιβουλή ζωῆς, 4) Ἡ κακόβουλος ἐγκατάλειψις ἐπὶ διετίαν, 5) Ὁ ἰσχυρὸς κλονισμὸς τῆς ἐγγάμου σχέσεως, εἰς ἣν συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ ἀσυμφωνία χαρακτήρων.

Οἱ ἀνωτέρω τέσσαρες ὑφιστάμενοι λόγοι Διαζυγίου εἶναι λόγοι ὑπαιτιότητος καὶ ὁ τελευταῖος τοῦ ἰσχυροῦ κλονισμοῦ τῆς ἐγγάμου σχέσεως ἀποτέλεσμα μεγίστης οικονομίας. Ὑφίστανται ἔτις ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω λόγων ὑπαιτιότητος, καὶ οἱ νεομοθετημένοι ἕτεροι τέσσαρες λόγοι, οὕτως εἶπειν, ἀναιτιότητος, εἶναι δὲ καὶ αὐτοὶ ἀποτέλεσμα οικονομίας οἱ κάτωθι: 1) Ἡ φρενοδίαβια, 2) Ἡ λέπρα, 3) Ἡ ἀφάνεια, 4) Ἡ ἀνικανότης, ἐφ' ὅσον ὑφίστατο κατὰ τὴν σύναψιν τοῦ Γάμου, ἐφ' ὅσον ἦτο ἀγνωστος εἰς τὸν αἰτούμενον τὸ διαζύγιον, ἐφ' ὅσον διήρκεσε τρία ἔτη μετὰ τὴν σύναψιν τοῦ Γάμου καὶ τέλος, ἐφ' ὅσον ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη κατὰ τὴν ἔγερσιν τῆς ἀγωγῆς Διαζυγίου.

Ὁ νέος πρόσθετος λόγος διαζυγίου δεδαίως εἶναι ἀκόμη μία παραβίασις τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς τοιαύτη, εἶναι, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι λόγοι ἀπαμβλύσεως τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου καὶ οἱ πολλοὶ ἰσχύοντες λόγοι διαζυγίου, προσδλητικοὶ τῶν Ἱερῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ νέος πρόσθετος λόγος διαζυγίου δυνάμεθα γὰ εἰπωμεν ὅτι προσκρούει καὶ εἰς τὸν Πατριαρχικὸν τόμον τοῦ 1850, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς κατωτέρω:

«Τὰ δὲ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν Ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ἀφορῶντα οἷα φερ' εἶπειν, τὰ περὶ ἐκλογῆς καὶ Χειροτονίας Ἱερέων καὶ Ἱεροδιακόνων, περὶ γάμου, διαζυγίου, περὶ διοικήσεως Μοναστηρίων... κανονισθῶσονται παρὰ τῆς Ἱεράς Συνόδου διὰ Συνοδικῆς Πράξεως μὴ ἀντιβαινούσης τὸ παράπαν τοῖς Ἱεροῖς Κανόσι τῶν Ἁγίων καὶ Ἱερῶν Συνόδων καὶ τοῖς πατροπαραδοτοῖς Ἐθίμοις καὶ ταῖς διατυπώσεσι τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας».

Ἄρα καὶ ὁ Πατριαρχικὸς τόμος εἶναι δεσμευτικὸς διὰ τὰς ἀποφάσεις, ἐν προκειμένῳ, τῆς Ἐκκλησίας.

Διὰ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐλέχθη, ὅτι τὸν νέον προτεινόμενον πρόσθετον λόγον διαζυγίου τὸν εἶχε πολλάκις κατὰ τὸ παρελθὸν ἐφαρμόσει, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐὰν αὐτὸ ἐγένετο, ἐγένετο περιπτωτικῶς ἢ λόγῳ πιέσεων ἢ ἐξ ἰδιαζουσῶν περιπτώσεων, ἐνίοτε δὲ γνωρίζομεν πόσον ἀντέστη εἰς πιέσεις ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος, καὶ γενικῶς εἶπειν, ἐὰν κάποτε Πατριάρχαι μετὰ τὴν περὶ αὐτοὺς Ἐνδημοῦσαν Σύνοδον ἐνέδωσαν εἰς ἰδιαζουσαν οικονομίαν, τοῦτο δὲν σημαίνει, οὔτε δι' αὐτὸ τὸ ἴδιον, ὅτι ἢ τυχὸν ὑπερβολὴ συνιστᾷ κανόνα.

Τὸ θέμα τοῦ προσθέτου λόγου Διαζυγίου δὲν εἶναι πρόσφατον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Τῇ 12 Αὐγούστου 1932 ἐπὶ Κυβερνήσεως Ἐλευθερίου Βενιζέλου καὶ μετὰ Πρόεδρον τὸν Θεμιστοκλῆν Σοφούλην ἢ Βουλῆ μετὰ μεγίστην πλειοψηφίαν ἐτροποποίησεν τὰς περὶ Διαζυγίου Διατάξεις τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος «ὥστε καὶ ὁ μὴ ὑπαίτιος διὰ τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου γὰ ἔχη τὸ δικαίωμα γὰ ἐγείρη ἀγωγὴν Διαζυγίου ὅταν ὁ χωρισμὸς εἶχεν ὑπερβῆ τὴν Ὀκταετίαν». Ἡ πρόσθετος καὶ νέα αὕτη τότε διάταξις δὲν ἐψηφίσθη τελικῶς ὑπὸ τῆς Γερουσίας, διότι διελύθη ἢ τότε Βουλῆ, ἐγένοντο νέαι ἐκλογαί, ἠκολούθησαν δὲ δύσκολοι διὰ τὸ Ἔθνος περίοδοι.

Ἀσφαλῶς κατὰ τὸ δύσκολον θὰ προεμνηνύετο ὥστε γὰ μὴ ὀλοκληρωθῆ καὶ γὰ λάβῃ σάρκα καὶ ὀστά καὶ γὰ ἐφαρμοσθῆ ἕνας νόμος, ὅπως ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος, ἐφ' ὅσον ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων μετὰ συντριπτικῆν, ὅπως ἐχαρακτήρισθη, πλειοψηφίαν. Ἀπεδείχθη δηλαδὴ καὶ μετὰ τὴν περίπτωσιν αὕτην ὅτι καίριοι νόμοι εἶναι δυνατὸν γὰ μὴ ὀλοκληρωθῶν, καὶ γ' ἀτονίσουν, ἐφ' ὅσον δὲν τυγχάνουν εἴτε ἐμφανῶς εἴτε καὶ σιωπηρῶς τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ ὄγκου τῆς κοινῆς γνώμης.

Τὸν Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1958 μετὰ ἀπὸ εἰσήγησιν τοῦ, μεταξὺ τῶν κεκοιμημένων ἤδη εὐρισκομένου, τότε Μητροπολίτου Ἐλασσόνας Ἰακώβου, ἢ Ἱεραρχία ἐδέχθη ὡς μεταδατικὴν τὴν διάταξιν «περὶ λύσεως τοῦ Γάμου μετὰ διάστασιν τῶν συζύγων ὑπερβαίνουσαν τὴν δεκαετίαν». Ἡ ἀπόφασις ἔτις αὕτη ἀνεκλήθη τὸ ἐπόμενον ἔτος, χαρακτηρισθεῖσα ὅτι, ὅτε ἐλήφθη, ἐλήφθη ἄνευ μελέτης καὶ ἐξ ὑφαρπαγῆς.

Τὸ 1963 διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 49279) 27.5.1962 ἐγγράφου τοῦ τότε Ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης καὶ νῦν Προέδρου τῆς Βουλῆς κ. Κ. Παπακωνσταντίνου, ἐγνωρίσθη

πρός την Βουλήν των Ἑλλήνων ὅτι ἐπὶ «ἐπερωτήσεως εἰς τὴν Βουλὴν τοῦ βουλευτοῦ κ. Γ. Βασιλάτου, σχετικῶς πρὸς ρύθμισιν τοῦ θέματος τῶν, ἐν διαστάσει ἐπὶ μακρὸν χρόνον, τελούντων συζύγων, ἢ Ἰ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς ἀπάντησιν σχετικῶν ἐγγράφων (τοῦ Ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης) δι' ὧν ἐζητήθη ὅπως ἐπιφέρῃ ἐπὶ τοῦ θέματος τὰς ἀπόψεις τῆς, ἢ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐγνώρισεν ὅτι τὸ θέμα τοῦτο πρόκειται νὰ ἀπασχολήσῃ ἐκ νέου τὴν Ἱεραρχίαν κατὰ τὴν προσεχῆ τακτικὴν συνέλευσιν αὐτῆς».

Τῇ 18 Μαρτίου 1965 ἐγένετο πρὸς τὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων πρότασις Νόμου ὑπογραφείσα ὑπὸ 65 βουλευτοῦ «περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἄρθρου 1442 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος καὶ καθιερώσεως τοῦ ἀντικειμενικοῦ κλονισμοῦ ἐπὶ τινῶν Διαζυγίων. Τὸ Νομοσχέδιον προέβλεπε διὰ τὴν λύσιν τῆς ὑφισταμένης διαστάσεως πέραν τῆς ἑπταετίας καὶ καθιέρου τὴν ἑπταετίαν γενικῶς ὡς ἀφετηρίαν τῶν περαιτέρω συμδησομένων τυχόν περιπτώσεων.

Ὁ Δικηγορικὸς Σύλλογος Ἀθηνῶν τῇ 15.6.66 ἀπέρριψε κατὰ πλειοψηφίαν τὴν πρότασιν Νομοσχεδίου «περὶ καθιερώσεως τοῦ ἀντικειμενικοῦ κλονισμοῦ τοῦ Γάμου».

Ἡ ὑπ' ἀριθμ. 33) 16.6.1966 ἀπόφασις τῆς Ὀλομελείας τοῦ Ἀρείου Πάγου ἀπέρριψε τὴν πρότασιν Βουλευτῶν «περὶ καθιερώσεως τοῦ ἀντικειμενικοῦ κλονισμοῦ τοῦ Γάμου» καὶ ἐνέκρινεν τὴν νομοθέτησιν τοῦ 4ου Γάμου.

Ὁσαύτως ἀπέρριψαν τὸν πρόσθετον λόγον Διαζυγίου λόγῳ ἀντικειμενικοῦ κλονισμοῦ τοῦ Γάμου μεταξὺ τῶν συζύγων καὶ παροχῆς δικαιώματος ἀγωγῆς τοῦ ὑπαιτίου ἤτοι τὸ τοῦ αὐτομάτου Διαζυγίου αἱ Νομικαὶ Σχολαὶ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης τῇ 1966, καὶ μίᾳ ἀπόφασιν, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν Δωδεκαμελοῦς Ἐπιτροπῆς Προσωπικοτήτων.

Ὅπως ἀντιλαμβάνεται τις εὐκόλως, τὸ θέμα ἔχει ἱστορίαν ἀρξαιμένην ἐκ τοῦ ἔτους 1932 καὶ ἀφικνουμένην μέχρις ἡμῶν. Πρὶν ὅμως ἔλθωμεν νὰ ἴδωμεν τὴν περαιτέρω θέσιν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ γενικώτερον τῶν, οὕτως εἰπεῖν, Ἐκκλησιαστικῶν, παρενδύωμεν ἐνταῦθα, τρεῖς περιπτώσεις, ἐξ ὧν ἡ μία εἶναι σχετικὴ μὲ τὸ θέμα ἀπόφασιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἢ ἄλλῃ ἢ Πράξις τοῦ ἰσχύσαντος Σαμιακοῦ Κώδικος, καὶ ἢ τρίτῃ ἀφορᾷ εἰς τὴν σημερινὴν Πράξιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς. Τὰς τρεῖς περιπτώσεις τὰς ἀναφέρω ἐν συναρτήσει μὲ προηγουμένην ἀναφορὰν εἰς προγενεστέραν παράγραφόν μου, ὅτι γενικῶς ἢ ἐκτροπὴ ἐκ τῶν Ἰ. Κανόνων δὲν συνιστᾷ Κανόνα εἰμὴ ἢ προϋποθέσει ἀσκήσεως τῆς Οἰκονομίας, ἢ ἐν Πανορθόδοξῳ Συνόδῳ περαιτέρω Ἑρμηνείαν τῶν Ἱερῶν Κανόνων, ἢ θέσπισιν Ἰ. Κανόνων, ἢ καθιέρωσιν παγιώτερον τῆς Οἰκονομίας.

Τῇ 1900 τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐνέκρινεν τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρή-

της, ἐδέχθη δὲ τὸ Διαζύγιον δι' ἀντικειμενικὸν κλονισμόν τοῦ Γάμου, ὅταν εἶχον προηγηθῆ ἀλλεπάλληλοι κλονισμοί. Εἰς τὴν Θέμιδα τοῦ ἔτους 1937 ὑπάρχει γνωμοδότησις τῶν καθηγητῶν Μαριδάκη καὶ Μπαλῆ περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ Νόμου περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, συμφώνως πρὸς τὴν ὁσίαν γίνεται δεκτὸς δι' ἐφαρμογὴν ὁ ἀντικειμενικὸς κλονισμὸς τοῦ Γάμου, συνυπολογιζομένων καὶ τῶν ἀλλεπαλλήλων κλονισμῶν εἰς τὴν προβλεπομένην τριετίαν.

Κατὰ τὸν Σαμιακὸν Κώδικα ἐφ' ὅσον εἶχεν λείψει πᾶσα ἐλπίς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐγγάμου συμδιώσεως ἢ περιπτώσεως εἰσῆγγετο πρὸς κρίσιν, ἐφ' ὅσον εἶχε συμπληρωθῆ πενταετία.

Τέλος εἰς τὴν Ἀμερικὴν τὸ Διαζύγιον τῆς Πολιτείας τὸ ὅποιον ἐκδίδεται διὰ τὸν ἀντικειμενικὸν κλονισμόν τοῦ Γάμου ἔστω καὶ μετὰ παρέλευσιν τριετίας, ἐπικυρώνεται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ τελευταῖα ταῦτα τὰ γνωρίζω ἐκ προφορικῶν καὶ προσωπικῶν πληροφοριῶν.

Ὡς πρὸς τὴν κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν ἀνακίνησιν τοῦ θέματος, ἢ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀνευ ἐξαιρέσεων, τουλάχιστον ἐμφανῶν, ἀντέδρασεν εἰς τὴν θέσπισιν τοῦ προσθέτου λόγου Διαζυγίου, λόγῳ ἀντικειμενικοῦ κλονισμοῦ τῆς ζωῆς τῶν συζύγων καὶ παραχωρήσεως δικαιώματος προσφυγῆς πρὸς τὸν ὑπαίτιον.

Προϋπάρχει, πρὸ τῆς τελευταίας τριετίας, καὶ ἐν ἀπορριπτικῶν ἐγγράφων κατὰ τοῦ κληθέντος αὐτομάτου Διαζυγίου ἀποσταλλέν ὑπὸ τῆς Δ.Ι. Συνόδου τῇ 10.4.1968 πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης.

Ἀργότερον ἢ Μόνιμος Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν Νομοκανονικῶν ζητημάτων ἠσχολήθη μὲ τὸ θέμα εἰς τὴν Συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 29.2.1972 ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Σεβ. Κασσανδρείας κ. Συνεσίου. Ἀνεγνώσθη εἰσήγησις συντεθείσα ὑπὸ τῶν κ.κ. Φραγκίστα, Ἀ. Χριστοφιλοπούλου καὶ Σπ. Τρωϊάνου περὶ τοῦ νέου λόγου Διαζυγίου ἤτοι τοῦ ἀντικειμενικοῦ κλονισμοῦ ἐπὶ 10-ετίαν. Ἡ εἰσήγησις ἀπερρίφθη ἀπὸ τὴν πλειοψηφίαν τῆς Ἐπιτροπῆς. (Πλειοψηφίσαντες ἦσαν Κασσανδρεία, Δράμας, Λαγκαδᾶ, Καρμίρης, Μουρατίδης, Καλογήρου). Ὁ τελευταῖος μὲ τὴν ἐπιφύλαξιν νὰ εὑρεθῆ τρόπος προστασίας τῶν παρανόμων τέκνων.

Ἐπὶ πλέον ἢ Μόνιμος ἐπὶ τῶν Νομοκανονικῶν ζητημάτων Ἐπιτροπὴ τῇ 4.2.1975 συνήλθεν εἰς ἑκτακτον Συνεδρίαν κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 368) 159) 27.1.1975 ἐγγράφου τῆς Ἰ. Συνόδου. Ἡ Ἐπιτροπὴ συνήλθεν ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ ἀειμνήστου Πειραιῶς Χρυσοστόμου. Ἡ εἰσήγησις τῆς Μ.Σ.Ε. πρὸς τὴν Ἰ. Σύνοδον ἦτο ἀπορριπτικὴ τοῦ προσθέτου, νέου λόγου Διαζυγίου λόγῳ ἀντικειμενικοῦ κλονισμοῦ τοῦ Γάμου. Ἡ ἐπιτροπὴ παρεκάλεσε ἐπὶ πλέον τὸν Καθηγητὴν κ. Κ. Βαβοῦσσκον νὰ συντάξῃ μικρὸν πονημάτιον ἐπὶ τοῦ προκειμένου, διὰ νὰ συναποσταλῆ μετὰ τῆς ἀποφάσεως, πρὸς τὴν Δ.Ι. Σύνοδον.

Ἀκολούθως ἡ Δ.Ι. Σύνοδος ὠρίσεν Ἐπιτροπὴν (Ἀριθ. 4255) 29.10.1975) ἐκ τῆς ἐλαχιστοτήτος μου καὶ τῶν Ἀγίων Ἀδελφῶν Φθιώτιδος κ. Δαμασκηνοῦ καὶ Πατρῶν κ. Νικοδήμου, ἧτις ἔσχεν δύο κοινὰς συσκέψεις ἐν τῇ Ὑπουργείῳ Δικαιοσύνης μετὰ εἰδικῶν, ὀρισθέντων ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ κ. Κ. Στεφανᾶκη. Ἐκεῖ ἐξετέθησαν εἰς μακρὰς Συνεδρίας αἱ ἀπόψεις ἐκατέρωθεν. Ἡ Ἐκκλησία, ὡς γνωστόν, ὑπῆρξε καὶ ἐκεῖ συντηρητικὴ καὶ ἀπορριπτικὴ ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ θέματος, ἀλλὰ καὶ ἡ Δ.Ι.Σ. τοῦ 1975—1976 ἠσχολήθη ἐπανειλημμένως κατὰ Νοέμβριον 1975 καὶ Μάρτιον 1976. Ὡσαύτως ἡ Δ.Ι.Σ. τῇ 22.11.1976 ἔσχε Συνεδρίασιν εἰς ἣν παρευρέθη καὶ ὁ Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης κ. Στεφανᾶκης. Ἡ Δ.Ι.Σ. τῶν ἐτῶν 1975 - 1976 καὶ τῶν ἐτῶν 1976 - 1977 ὑπῆρξεν ἀπορριπτικὴ τοῦ γνωστοῦ προσθέτου λόγου Διαζυγίου.

Ἐντυπα τῆς ὑπευθύνου Ἐκκλησίας ἐπίσημα, ἐξαπελύθησαν ἐπὶ τοῦ θέματος πρὸς κλήρον καὶ λαὸν τὰ κάτωθι:

- 1) Τὸ ἐπίσημον Δελτίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».
- 2) Ἡ «Φωνὴ Κυρίου» τῆς 25 Ἰουλίου 1972.
- 3) Ἐγκύκλιος τῆς Ἱ. Συνόδου (2134) τῇ 18.11.1976.
- 4) Ἡ «Φωνὴ Κυρίου», Ἑκτακτος Ἐκδόσεις τοῦ Δεκεμβρίου 1976.
- 5) Τὸ ὑπ' ἀριθμ. 2105) 15.3.1977 Ἐγκύκλιον Τηλεγράφημα τῆς Δ.Ι.Σ. πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας.
- 6) Ἡ ὑπ' ἀριθμ. 2154) 18.11.1976 Ἐγκύκλιος τῆς Δ.Ι.Σ. πρὸς τὸν Ἱερόν Κλήρον, τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ περισσότεροι σχεδὸν Μητροπολίται ἢ ἴσως ὅλοι, (τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀσφαλῶς γνωρίζουν), ἐξεδηλώθησαν κατὰ τοῦ προσθέτου λόγου Διαζυγίου, ὡς καὶ ὁ Ἱερός Κλήρος τῆς Ἑλλάδος διὰ διαφόρων ψηφισμάτων, κυρίως, εἰς τὰς περιπτώσεις συγκλήσεων

Ἱερατικῶν Συνεδρίων, αὐτα ἰσχυρῶς κοινοποιήσεως θὰ τὰ γνωρίζῃ πλήρως καὶ αὐτά, τὸ Γραφεῖον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ καλὸν θὰ ἦτο γὰ μᾶς δώσῃ κατάλογον τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἱεροῦ Κλήρου.

Ὡς τὸς ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ προσθέτου λόγου Διαζυγίου ὑπῆρξεν ἐπισήμως καὶ ἐμπράκτως ἀρνητικὴ.

Ἡ δὲ τὸ ὅλον θέμα διέρχεται περίοδον ὑφέσεως καὶ ἀνηγγέλθη, ὑπὸ τοῦ ἡμερησίου τύπου περὶ τὸ τέλος Ἰανουαρίου τοῦ τρέχοντος ἔτους, ὅτι ἐσταμάτησαν αἱ ἐνέργειαι τῆς προωθήσεως τοῦ ἐν λόγῳ Νομοσχεδίου πρὸς τὴν ὀλομέλειαν τῆς Βουλῆς, τοῦτο δέ, παρ' ὅτι πιστεύεται ὅτι ἡ ὀλομέλεια τῆς Βουλῆς θὰ τὸ ἐψήφισεν μὲ συντριπτικὴν πλειοψηφίαν. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸν δὲ ὅτι ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς μὴ προωθήσεως τοῦ Νομοσχεδίου εἰς τὴν Βουλὴν, ὠρισμέναι Ἐφημερίδες ἐξήμεσαν ὑδρολόγιον κατὰ τῶν Ἐπισκόπων καὶ δὴ ἡ «Ἐλευθεροτυπία» τῆς 31.1.1977, κυρίως, μὲ ἀσυγγήθη σφοδρότητα καὶ τόσην ἀπρέπειαν καὶ ἐμπάθειαν, ὥστε μᾶς ἀπεκάλεσαν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ «Ρασπούτιν».

Πάντα ταῦτα συνθέτουν τὴν σοβαρότητα ἀλλὰ καὶ τὴν ὀξύτητα τὴν ὁποῖαν ἔχει πρόσλαβει τὸ ὅλον θέμα.

Ἐὰν θὰ λάθωμεν ὡς σῶμα ἀκόμη μίαν ἀπορριπτικὴν ἀπόφασιν ἐπὶ τοῦ θέματος δὲν γνωρίζω, καθ' ὅτι ἡ Ἐκκλησία δι' ὅλων τῶν ἐνεργειῶν τῆς μέχρι σήμερον ὑπῆρξεν ἀπορριπτικὴ, ἀλλὰ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ Πολιτεία ἀναμένει εὐθετώτερον δι' αὐτὴν χρόνον διὰ γὰ φέρῃ τὸ ἐν λόγῳ θέμα εἰς τὴν Βουλὴν καὶ γὰ τὸ ὑπερφηφίσῃ, ὅποτε καὶ πάλιν θὰ προκληθῶμεν καὶ θὰ ὑβρισθῶμεν, ἴσως καὶ χειρότερον, καὶ θὰ καταστῶμεν διὰ μυριστὴν φορὰν εἰς «σημεῖον ἀντιλεγόμενον». Ὁμως παρ' ὅλα αὐτὰ καὶ μετὰ τὰς τόσας ὑποχωρήσεις τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰ θέματα Γάμου καὶ Διαζυγίου ἀπὸ ὅπου δὲν ἀπέμεινεν ἕτερον ὑποχωρήσεως σημεῖον, ἄς ἀποδείξωμεν, ἐπεκτείνοντες καὶ εἰς ἕτερα πνευματικὰ πεδία τῆς ζωῆς, ἔργους καὶ ἀποφάσεσιν ἡμῶν, ὅτι ἐπὶ τέλους φροντίζομεν γὰ συγκινούμεθα ἀπὸ τὸ Εὐαγγελικὸν λόγιον «πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις».

† Ὁ Κορίνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

2. ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΑΤΡΩΝ κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

ΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Α'

Ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ζητήματος τοῦ — ὀρθῶς — λεγομένου «Ἀδοτάτου Διαζυγίου», σημειοῦμεν ὅτι εἰς τὴν χώραν ἡμῶν τὸ θέμα συζητεῖται ὑπὲρ τὴν 50ετίαν.

Ἐξω τῆς Ἑλλάδος εἶχε τεθῆ πολὺ ἐνωρίτερον. Μὲ πολλὴν δὲ ὀμότητα διετύπωσε τὰς ἐπ' αὐτοῦ σκέψεις τοῦ ὀ γνωστοῦ Μοντεσκιέ (Γάλλος κοινωνιολόγος), γράφων πρὸ 150 ἐτῶν (1718): «Σὲ μὴ πράξη τόσο ἐλεύθερη, ὅπου ἡ καρδιὰ πρέπει γὰ ἔχῃ τὸ μεγαλύτερον μέρος, ἔβαλαν τὴν στενοχώρια, τὴν ἀναγκαιότητα, κί' ἀκόμα τὸ μοιραῖο τοῦ πεπρωμένου. Δὲν λογάρισαν καθόλου τὴν ἀηδία, τὴν ἰδιοτροπίαν, τὴν ἀσυμβίβαστον ἰδιοσυγκρασίαν». Ἔδεσαν γὰ πάντα καὶ δίχως ἐλπίδα ἄτομα ἀλληλομισούμενα καὶ ἀταίριαστα. Μιμήθησαν τοὺς

τυράγγους έκείνους πού έδεσαν ζωντανούς σέ πτώματα, ώστε νά πεθάνουν».

Είς τήν Έλλάδα, τό 1920 κατά τήν σύνοταξιν του Νόμου 2228 περί διαζυγίου, έγιναν διά πρώτην φοράν προτάσεις περί καθιερώσεως του λεγομένου αντικειμενικού κλονισμού του γάμου ως λόγου διαζυγίου. Τελικώς δέν υιοθετήθησαν.

Ο τότε εισηγητής, διαπρεπής Καθηγητής Κων. Τριανταφυλλόπουλος, είπεν άπεριφράστως: «τό έλευθεριώτερον τουτο σύστημα κατέχει είς τήν Δυτικήν Εύρώπην μόνη ή Έλβετία, ή όποία είναι κατ' έξοχήν χώρα των διαζυγίων». Καί άπέρριψε τάς έν λόγω προτάσεις, αίτινες ούτω δέν περιελήφθησαν είς τον Νόμον.

Δευτέραν φοράν έπεχειρήθη νά εισαχθή τοιαύτη καινοτομία κατά τήν σύνοταξιν του και σήμεραν ισχύοντος Άστικού Κώδικος, τό 1940. Άλλά και πάλιν ό άρμόδιος εισηγητής — όστις ήτο τότε ό Καθηγητής Γεώργιος Μπαλής — άντετάχθη μετά έπιχειρημάτων ισχυρών, και ούτως άπετράπησαν τά τεκταινόμενα είς θάρρος του ίερού θεσμού του γάμου και τής οικογενείας.

Τρίτη φάσις τής προσπάθειάς εισαγωγής του αυτόματου διαζυγίου έσημειώθη τό 1965. Η τότε δέ Κυβέρνησις άπετάθη είς έξ έπισημότητα νομικά σώματα διά νά ζητήση τήν γνώμην των. Ητοι είς τήν Νομικήν Σχολήν του Πανεπιστημίου Άθηνών, τήν Νομικήν Σχολήν του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τον Άρειον Πάγον, τον Δικηγορικόν Σύλλογον Άθηνών, τον Δικηγορικόν Σύλλογον Θεσσαλονίκης, και είς 12μελή Έπιτροπήν διακεκριμένων νομομαθών. Άποτέλεσμα: Καί τά έξ άρμόδια νομικά ταύτα σώματα άπεφάνθησαν κατά του αυτόματου Διαζυγίου. Η άπόφασις μάλιστα τής Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Άθηνών έδημοσιεύθη μετά των εισηγήσεων των Καθηγητών κ.κ. Λιτζεροπούλου, Ζέπου, Μιχαηλίδου - Νουάρου, και Γαζή (του εισηγητού του σημερινού έπιμάχου νομοθετήματος), και λέγει ρητώς, ότι τό δικαίωμα διαζυγίου, παρεχόμενον και είς τον ύπάιτιον σύζυγον είς περιπτώσιν έπταετούς διαστάσεως, κρίνεται άπαράδεκτον, διότι τοιαύτη ρύθμισις θά ώδήγηει εθθέως είς τό λεγόμενον αυτόματον διαζύγιον.

Τώρα, πώς είναι δυνατόν οι ίδιοι κ.κ. Καθηγηταί νά λέγουν τά αντίθετα, και ό σημερινός εισηγητής του νομοσχεδίου κ. Γαζής νά τό ύποστηρίξη αυτοαναίρουμένος, ως κρίνη οίσοδήποτε αντικειμενικός κριτής.

Αί προηγηθείσαι αντίθετοι άπόψεις των άποδεικνύουν και κατά πόσον σοβαρολογούσι διατεινόμενοι ότι «δέν πρόκειται περί αυτόματου διαζυγίου», διότι... «θά άπαιτηται δικαστική κρίσις!» Εισάγουν δηλ. τον δούρειον ίππον μέσα είς τήν έμπερίστατον οικογένειαν, με μίαν διάταξιν κατά τήν όποίαν, με τήν συμπλήρωσιν «ευλόγου χρόνου» (θετίας ή γετίας) θεμελιούται τό δικαίωμα νά ζητήση διαζύγιον και αυτός ό κακοβούλως έγκαταλείφας επί τόσα έτη τήν οικογένειάν του, και παίζοντας με τάς λέξεις άποφεύγουν νά είπουν εθθέως — ένφ' άλλοτε τό έλεγον — ότι ούτως ό ρόλος

του δικαστού θά είναι, καθώς προσφυώς παρατηρήθη — ρόλος άπλώς χρονομέτρου. Διότι αυτό κυρίως θά βαρύνη είς τήν άπόφασιν, και όχι τό είς τό άναίτιον μέλος μεταφερόμενον θάρρος τής άποδείξεως του βασίμου τής αναθερμάνσεως τής συζυγίας. (Προηγουμένως, τφ 1958 είχε τεθή τό ζήτημα ένώπιον τής ΙΓ' Συνόδου τής Ιεραρχίας. Τήν σχετικήν άπόφασιν θά έρμηνεύσωμεν και αξιολογήσωμεν κατωτέρω).

Η τετάρτη φάσις του έπιμάχου ζητήματος εδρίσεται έν εξελίξει από διετίας περίπου, άπειλουμένης έπιψηφίσεως νομοσχεδίου «περί τροποποίησης των περί διαζυγίου διατάξεων του Άστικού Κώδικος».

Β'

Η Έκκλησία έλαθεν άπ' αρχής θέσιν είς τό ύπό κρίσιν σπουδαίον τουτο ζήτημα. Τήν θέσιν Αύτης εκφράζει τό ύπ' αριθμ. 2376 από 10.4.1968 έγγραφον τής Ιεράς Συνόδου προς τό Ύπουργείον Δικαιοσύνης.

Εξ άφορμής προτάσεως Νόμου τής 10 Μαρτίου 1965, κατά τήν όποίαν άνεγνωρίζετο τό αίτημα όπως γίνεται δεκτή ή περί διαζυγίου άγωγή «και άν άκόμη ή ύπαιτιότης βαρύνη άποκλειστικώς τον ένάγοντα!» ή Ιερά Σύνοδος έθεώρησεν ότι: «φείλε νά έπισημάνη προς τήν Κυβέρνησιν πού άγει μία τοιαύτη νομική ρύθμισις. Καί έγγραφε προς αύτήν ταύτα μ.ά. «Εάν ό είς των συζύγων έγκαταλείψη τον έτερον, προβή τουτέστιν είς κακόδουλον έγκατάλειψιν τουτου, κατά τήν εκφρασιν έν τφ άρθρφ 1441 του ισχύοντος Άστικού Κώδικος, έπιμείνη δέ είς τήν κακόδουλον αύτήν έγκατάλειψιν επί χρονικόν τι διάστημα... τότε, οίοντι ως άμοιθην διά τήν έπιμονήν του είς τήν σκληρότητά του και τήν ποδοπάτησιν θείων και άνθρωπίνων νόμων, θά έχη δικαίωμα διά τό διαζύγιον αυτός ό έγκαταλείφας, ένφ' κατά τό νυν ισχύον δικαίον τοιούτο δικαίωμα έχει μόνον ό έγκαταλειφθείς... θά διδεται δηλ. διαζύγιον ύπερ του ένόχου, είς θάρρος του άθώου!... Καί διαζύγιον κατ' άθώου ύπερ του ένόχου είναι τι τό πνευματικώς και ήθικώς άδιανόητον... Διά τους λόγους τουτους ή Ιερά Σύνοδος δέν δύναται νά δεχθή όπως εισαχθή παρ' ήμίν... ό λεγόμενος αντικειμενικός κλονισμός του γάμου...».

Και άπετράπη μέν, ως προείπομεν, ή έπιψηφίσις τής προτάσεως εκείνης τότε, κατόπιν μάλιστα και των γνωμοδοτήσεων των έξ προμνημονευθέντων νομικών σωμάτων των ίσταμένων είς τήν κορυφήν τής πυραμίδος του νομικού κόσμου τής Χώρας. Άλλά δέν άπεθαρρύνθησαν οι υπέρμαχοι των αυτόματων λύσεων. Ένεφανίσθησαν και πάλιν επί σκηνης μετά 10ετίαν, άποδεχόμενοι τον αντικειμενικόν κλονισμόν του γάμου ως λόγον διαζυγίου μετά 7ετη ή 8ετη διάστασιν και διακοπήν τής έγγάμου συμβιώσεως.

Ένδιαφερόμενοι παράγοντες επέτυχον, διά του Ύπουργείου Δικαιοσύνης, τήν κατάρτισιν σχετικού Νομοσχεδίου, μετ' εισηγητικής εκθέσεως του Καθηγητού κ.

Γαζή, ως ήδη προελέχθη. Έκινήτοποιήθησαν δέ δραστηρίως τόσον οί κοπτόμενοι ύπέρ τής προωθήσεως αὐτοῦ ὅσον καί οί θεωροῦντες τοῦτο ἀπαράδεκτον.

Ἐν μέσῳ τῶν δύο τούτων ἀντιθέτων τάσεων εὑρεθεῖσαι Πολιτεία καί Ἐκκλησία ἀπεδέχθησαν ὅπως συζητηθῆ τὸ θέμα ἀπὸ κοινού, ὑπὸ μικτῆς Ἐπιτροπῆς Νομομαθῶν ἀφ' ἑνὸς καί Ἱεραρχῶν ἀφ' ἑτέρου. Παρέστη δ' ἐπὶ Συνόδου ὁ Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης κ. Κ. Στεφανιάκης πρὸς ἀνταλλαγὴν γνωμῶν καί συνεννόησιν Ἐκκλησίας καί Πολιτείας. Τὴν ἐξ Ἱεραρχῶν ἐκκλησιαστικὴν ἀντιπροσωπεῖαν ἀπετέλεσαν, ἀποφάσει τῆς Ἱ. Συνόδου, οί Σεβ. Μητροπολίται Κορινθίας κ. Παντελεήμων, Φθιώτιδος κ. Δαμασκηνὸς καί ὁ ὁμιλῶν.

Ἐπραγματοποιήθησαν δύο συναντήσεις πολὺωροι μετὰ τῆς πολιτειακῆς — ὡς εἶπωμεν — ἀντιπροσωπείας, ἥτις σημειωτέον ἦτο 20μελῆς καί ἀπηρτίζετο ἐκ τῶν κορυφαίων ἐκπροσώπων τοῦ νομικοῦ κόσμου τῆς Χώρας (Καθηγητῶν Πανεπιστημίων, Ἀνωτάτων Δικαστικῶν, Προέδρων Δικηγορικῶν Συλλόγων κλπ).

Κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν ἐγένετο γενικὴ θεώρησις τοῦ ζητήματος καί ἀνταλλαγὴ γνωμῶν καί ἐπιχειρημάτων. Κρίσιμος ἀπεδείχθη ἡ δευτέρα συνάντησις, περὶ τῆς ὁποίας κρίνομεν ἀπαραίτητον γὰρ ἐνημερώσωμεν λεπτομερῶς τὴν σεβαστὴν Ἱεραρχίαν.

Κατ' αὐτὴν παρέστημεν ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας οἱ δύο ἐκ τῶν τριῶν ὀρισθέντων Ἱεραρχῶν ὁ Σεβ. Κορινθίας καί ἐγώ. Εὐγενῶς δ' ὁ ἅγιος Κορινθίας, ἔχων τὰ πρεσβεῖα, παρεχώρησε —μετὰ μικρὰν εἰσήγησιν— τὸν λόγον εἰς ἐμέ, ἵνα ἀναπτύξω τὰς θέσεις τῆς Ἐκκλησίας, ὡς εἶχα ἐκθέσει ταύτας εἰς ἐιδικὴν μελέτην μου, ἐκδοθεῖσαν καί προδιανεμηθεῖσαν καί εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς καί εἰς πάντας τοὺς Ὑπουργοὺς καί τοὺς Βουλευτάς, καθὼς θεαίως καί εἰς πάντας τοὺς Ἱεράρχας, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Ἐκκλησία ἔναντι τοῦ λεγομένου αὐτομάτου διαζυγίου» (Ἀθήναι 1975).

Ἦτο φυσικόν, ἡ ἀνάπτυξις τῶν θέσεων τῆς Ἐκκλησίας γὰρ συσχετισθῆ πρὸς τὰς ἀκουσθείσας κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δύο συναντήσεων ἡμῶν ἀπόψεις τῶν ἀπὸ μέρους τῆς Πολιτείας μετεχόντων μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐἶχον δὲ καταλήξει αἱ συζητήσεις εἰς τρία θεωρούμενα κρίσιμα σημεῖα τοῦ ζητήματος, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκαλεῖτο ἡ Ἐκκλησία γὰρ ἀπαντήσῃ. Τὰ σημεῖα ταῦτα ἦσαν: α) Ἐν ὄψει τῶν γνωστῶν συμπαιγνιῶν ἢ τῆς ἐμφανιζομένης συνήθως κοινῆς συναίνεσεως τῶν ἐν διαστάσει συζύγων, ἵνα ἐκδοθῆ τὸ διαζύγιον κοινῇ ὑπαιτιότητι ἢ ἔναντι οἰκονομικοῦ ἀνταλλάγματος, δὲν εἶναι προτιμότερον καί εἰλικρινέστερον γὰρ δίδεται τὸ διαζύγιον ὡς προτείνει τὸ νομοσχέδιον (μετὰ πολυετῆ διακοπὴν τῆς ἐγγάμου συμβιώσεως), χωρὶς γὰρ δίδεται τόπος εἰς ἀπατηλὰς «συναίνεσεις» ἢ συμπαιγνίας ἢ καί ἐκμεταλλεύσεις καί ἐκδίασμούς;

β) Ἐν ὄψει τῆς νομολογίας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων, τὰ ὁποία, ὅταν κατὰ τὸ παρελθὸν διεχειρίζοντο κατ' ἀποκλειστικότητα τὰ ζητήματα τῆς λύ-

σεως τοῦ γάμου, φέρονται παρέχοντα διαζύγιον καί χωρὶς γὰρ ὑπάρχῃ ὑπαίτιος λόγος τοῦ ἐναγομένου, διατί τώρα ἡ Ἐκκλησία ἀρνεῖται εἰς τὴν Πολιτείαν γὰρ νομοθετήσῃ τοῦτο καί εἰς τὰ πολιτικά δικαστήρια γὰρ ἐφαρμόσουν πρὸς λύσιν τοῦ γάμου κριτήρια μὴ προϋποθέτοντα ὑπαιτιότητα τοῦ ἐναγομένου;

Καί γ) Τί δέον γενέσθαι πρὸς τακτοποίησιν πολυπληθῶν περιπτώσεων παρανόμων δεσμῶν καί μὴ νομίμων συζύγων καί τέκνων;

Τὰ ἐρωτήματα ταῦτα ἀνταμετωπίσαμεν ὡς ἐξῆς:

Τὸ πρῶτον. Εἶπομεν εὐθέως πρὸς τοὺς συζητητὰς ἡμῶν ὅτι εἶναι ἐκτὸς θέματος ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς συνηγοήσεις καί συμπαιγνίας τῶν ἐνδιαφερομένων. Διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι συνεννόησις ἢ καί συμπαιγνία χωρεῖ μόνον ἐκεῖ ὅπου καί τὰ δύο μέρη εἶναι σύμφωνα γὰρ λυθῆ ὁ γάμος. Ἐνῶ ὁ θόρυβος γίνεται, καί τὸ νομοσχέδιον τίθεται, διὰ γὰρ ἐκδοθῆ διαζύγιον, καθ' ὃν χρόνον τὸ ἕνα μέλος δὲν στέργει εἰς τοῦτο. Ποία κοινὴ συναίνεσις λοιπὸν καί ποία συμπαιγνία δύναται γὰρ μεσολαβήσῃ, ὅταν ὁ ἕνας ἐκ τῶν δύο δὲν θέλῃ τὴν διάζευξιν;

Πρέπει γὰρ ἀναφέρωμεν ὅτι ἡ παρατήρησις ἡμῶν αὕτη ἐδημιούργησεν αἴσθησιν —θα ἐλέγομεν ἀμηχανίαν— εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν. Ἠναγκάσθη δ' ὁ Πρόεδρος τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν (κ. Σακελλαρόπουλος) γὰρ ὁμολογήσῃ ὅτι εἶναι εὐστοχον τὸ ἐπιχείρημα. Καί προσεπάθησε γὰρ εὖρη κάποιαν διέξοδον.

Τὸ δεύτερον ἐπιχείρημά των ἐθεώρουσιν συντριπτικόν. Πῶς ἡ Ἐκκλησία σήμερον ὑπαναχωρεῖ καί ἀρνεῖται μέτρα τὰ ὁποία ἢ ἴδια ἐφήρμοζεν, ὅταν αὐτὴ εἶχε τὴν ὄλην εὐθύνην; Ἡ ἐκκλησιαστικὴ νομολογία, ἔλεγον, ἀναγνωρίζει δικαίωμα διαζυγίου ἀσχέτως πρὸς τὴν ὑπαιτιότητα.

Ἐχρειάσθη γὰρ ἀνασύρωμεν ἐκ τοῦ χαρτοφύλακος ἡμῶν τὸν τόμον τὸν περιέχοντα τὴν σχετικὴν νομολογίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (ἐκδόσις Γ. Θεοδοῦκα). Καί πάλιν ἐδημιούργησεν αἴσθησιν ἡ ἐνημέρωσις καί ἡ ἐτοιμότης τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας. Περιῆλθε δὲ καί πάλιν εἰς ἀμηχανίαν ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ὑπουργείου, ὅταν ἀπεδείξαμεν ἐκ τῶν κειμένων τῆς νομολογίας ὅτι δὲν ἔχουσιν οὕτω τὰ πράγματα.

Κατεδείχθη δηλ. ἐκ τῶν κειμένων ὅτι, ἐάν ἐνίοτε τὰ ἐκκλησιαστικά δικαστήρια παρεχώρουσιν διαζύγιον διὰ λόγον ἐκ πρώτης ὄψεως ἀνυπαίτιον (π.χ. διὰ σοβαρὰν τινα ἀσθένειαν τοῦ ἑτέρου τῶν συζύγων), εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐδάρυνεν ἐν τῇ πραγματικότητι ἄλλος λόγος, ὑπαίτιος. Καί ἀνεφέρετο ὁ λόγος οὗτος εἰς τὸ διασκεπτικόν τῆς ἀποφάσεως (π.χ. ὅτι ἡ ἀσθένεια προϋπήρχε τοῦ γάμου καί ἀπεκρῦθη δολίως —ἄρα ὑπαιτιῶς— κατὰ τὴν σύναψιν τοῦ συνοικεσίου ἐφ' ᾧ καί ἐξεδόθη τὸ διαζύγιον διὰ τὴν ὑπαιτιότητα ταύτην καί τὸν δόλον, καί οὐχὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν καθ' ἑαυτήν). Ὅμοίως καί εἰς περιπτώσεις διαζυγίου δι' «ἀκατάλληλον μίσος» μεσολαβήσαν μεταξὺ τῶν συζύγων,

ἀπεδεικνύετο ἐκ τοῦ κειμένου τῶν σχετικῶν ἀποφάσεων ὅτι εἴτε προηγείτο ὡς αἰτία τοῦ μίσους συζυγική ἀπιστία, εἴτε ὑπῆρχε συνακόλουθος ἐπιβουλή κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἑτέρου μέλους· ἐφ' ᾧ καὶ πάλιν τὸ διαζύγιον ἐξεδίετο διὰ τὸν εὐλογον τοῦτον καὶ ὑπαίτιον λόγον.

Ὅταν τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς εἶδον ὅτι κατέπιπτε καὶ τὸ δεύτερον ἐπιχειρήμα τῶν, ἠναγκάσθη νὰ χρησιμοποίησιν τὴν γλῶσσαν τῆς εἰλικρινείας ὁ Καθηγητῆς κ. Σόντης καὶ νὰ εἴπῃ: Ἡ Ἐκκλησία ἔχει πράγματι τὴν διέξοδον τῆς οἰκονομίας· καὶ εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις ἐνεργεῖ κατὰ περίπτωσιν, σταθμίζουσα καὶ οἰκονομοῦσα τὰ πράγματα ὄχι διὰ γενικοῦ μέτρου καὶ κανόνος γενικῆς ἐφαρμογῆς, ἀλλὰ διὰ πράξεων κατ' ἐξαίρεσιν ἐκ τοῦ κανόνος, τ.ἔ. διὰ τῆς χρήσεως τῆς οἰκονομίας. Ἀλλὰ —προσέθεσε— μὴ ζητεῖτε τοῦτο καὶ ἀπὸ τὴν Πολιτείαν. Ἡ Πολιτεία εἶναι ἠναγκασμένη νὰ θέτῃ νόμους πρὸς γενικὴν ἐφαρμογὴν. Δὲν δύναται νὰ πράξῃ ἄλλως καὶ νὰ ἐπαφεθῇ εἰς τὰ ἀρμόδια δικαστικά ὄργανα τόσο εὐρεῖα διακριτικὴ εὐχέρεια, ὥστε νὰ κινουῦνται κατὰ περίπτωσιν καὶ νὰ ἀσκοῦν οἰκονομίαν. Δὲν εἶναι ἴδιον τῆς Πολιτείας καὶ τῶν Δικαστηρίων τοῦτο. Προσιδιάζει μόνον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐχάρημεν διὰ τὴν κατανόησιν καὶ ἀναγνώρισιν ταύτην. Σὺν τοῖς ἄλλοις εἶχε καταφανῆ ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμη μετὰ πολλῆς συνοχῆς καρδίας προσεχώρησέ ποτε ἡ Ἐκκλησία εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἐξοικονομήσεως μακροχρονίων τινῶν παρανόμων καταστάσεων, αὐτὸ οὐδαμῶς ἐσήμαινε ὅτι ἤνοιγε δίοδον, ἵνα δι' αὐτῆς διέλθωσι πάντες οἱ ἐν παρανομία ἀδιακρίτως, ἀλλ' ἀπλῶς ἐδέχετο τὴν ἄσκησιν οἰκονομίας ἐκτάκτου, μετὰ πάσης φειδῶς καὶ συνέσεως, καὶ δὴ καὶ μετὰ στάθμισιν τῶν προϋποθέσεων καὶ τῶν συνεπειῶν εἰς τὰ ἄλλα θιγόμενα ἀθῶα πολλὰς πρόσωπα. Αὐτὸ ἦτο καὶ τὸ νόημα τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱεραρχίας τὸ 1958. Ἀναγινώσκουμεν ἐκ τῆς σχετικῆς διακηρύξεως τῆς Ἱεραρχίας τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα...

Τέλος, ἐν σχέσει πρὸς τὸ γ' ἐρώτημα, τί δεόν γεγένηται σήμερον, ἐχαράξαμεν ὀρισμένους γραμμὰς ἀνασχετικὰς. Καὶ δὴ:

—Ὅτι δὲν εἶναι ἀληθῆς ὁ φερόμενος ἀριθμὸς τῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὸ λεγόμενον «αὐτόματον διαζύγιον». Ἡ εἰσηγητικὴ ἐκθεσις τοῦ σχετικοῦ νομοσχεδίου ἀναριθμολογεῖ τοὺς ἐν διαστάσει εἰς 10.000 ἄτομα. Ἐκκλησιαστικὴ στατιστικὴ φέρει τοὺς μὴ ὑπερβαίνοντας τὰς 3.500. Καὶ οὐκ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν, διὰ διαφόρους λόγους, δὲν ἐπιζητοῦν διαζύγιον. Εἶναι ἐπομένως λίαν περιωρισμένος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιθυμούντων τοῦτο.

—Ὅτι δὲν εἶναι ὀρθὸν οὔτε δίκαιον νὰ τεθοῦν εἰς πλεονεκτικώτεραν θέσιν τὰ γεννήματα τῆς παρανομίας (γυναῖκες καὶ τέκνα) ἀπὸ τὰς νομίμους συζύγους καὶ τὰ ἀδίκως ἀπορφανιζόμενα νόμιμα τέκνα. Ἀλλως χωροῦμεν εἰς καταδίκην τῶν ἀθῶων καὶ ἐπιθράδουσιν τῶν ἐνόχων, γεγονόςς ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίαν ἀπαράδεκτον.

—Ὅτι, ἐπὶ τέλους, οἱ ἔνοχοι καὶ ὑπαίτιοι τῆς ἀθετήσεως τῶν ἐναντι τῆς οἰκογενείας τῶν ὑποχρεώσεων ὀφείλου νὰ ὑποστοῦν ὀρισμένας συνεπείας. Ὅσοι δὲ καὶ ὅσοι ἔσπευσαν νὰ ἐπωφεληθοῦν καὶ νὰ ὑποκαταστήσουν τοὺς ἢ τὰς νομίμους συζύγους πρέπει νὰ ἀποταρυνθοῦν, καὶ ὄχι θεθαίως νὰ δικαιωθοῦν, «ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ — καὶ αἱ λοιπαὶ — φόβον ἔχωσι». Ἀλλως οὔτε οἰκογένεια οὔτε κοινωνία δύναται νὰ σταθῇ.

—Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει εἶναι τόσο διατήρητος ἡ ἰσχύουσα νομοθεσία περὶ διαζυγίου, ὥστε νὰ διαπερῶσιν ἐξ αὐτῆς πλεῖστα ὅσοι περιπτώσεις, εὐλογοὶ καὶ μὴ. Ὅσοι δὲν δύναται παρὰ ταῦτα νὰ εὐρωσι λύσιν καὶ διέξοδον, σημαίνει ὅτι δὲν εἶναι ἄξια δικαιοσύνης. Καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ στραγγαλισοῦμεν τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἠθικὴν, ἵνα ἐπωφεληθῶσι μερικοὶ καὶ μερικοὶ ἀδίστακτοι καὶ ἐπιτήδαιοι.

★

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἔληξεν ἡ συζήτησις κατὰ τὴν συνάντησιν ἐκείνην τῆς μικτῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐπρογραμματίσθη καὶ τρίτη συνάντησις. Ἀνετέθη δ' εἰς τὸν Καθηγητὴν κ. Σόντην νὰ ἐπιχειρήσῃ νέαν διατύπωσιν τῶν ἐπιμάχων διατάξεων τοῦ νομοσχεδίου, ἵνα προσεγγίσουν κατὰ τὸ δυνατόν τὰς ἀπόψεις τῆς Ἐκκλησίας, αἵτινες κατεφάνη ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παρορθῶσι.

Δὲν ἐπραγματοποιήθη ἐν τούτοις τρίτη συνάντησις. Ἐθεωρήθη, ὡς φαίνεται, ἀγεφύρωτος ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῶν ἐκατέρωθεν ἀπόψεων. Προσωρινῶς ἀνεστάλη πάλιν τὸ ἐνδεχόμενον ἐπιψηφίσεως τοῦ νομοσχεδίου.

Ἐπηκολούθησαν καὶ ἄλλαι ἀπόπειραι ἵνα ἐπιτευχθῇ τοῦτο. Κατετέθη εἰς τὴν Βουλὴν. Ἡ προλαβοῦσα Ἱερά Σύνοδος ἐκινήθη δεόντως. Ἐγένοντο διαβουλεύσεις μετὰ τῶν ἀρμοδίων κυβερνητικῶν παραγόντων, ἐνῶ τὸ νομοσχέδιον ἀπεσύρето, ἀνεκρίνετο συνοδικῶς καὶ δημοσιογραφικῶς, καὶ ἐν τέλει παρέμεινε ἀνεργητον, συνεπεία τῆς σταθερᾶς ἐναντίον αὐτοῦ στάσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς κινήσεως τοῦ κατὰ τόπους εὐσεβοῦς λαοῦ.

Ἐλλοχεύει ὅπωςδήποτε ὁ κίνδυνος. Καὶ παραδοκοῦσιν οἱ ἐνδιαφερόμενοι καὶ οἱ κινούντες τὰ νήματα τῆς ἀπεγνωσμένης προσπάθειας. Ἐπεχειρήθη καὶ ἡ διὰ τῆς λεγομένης μικρᾶς βουλῆς ψήφισις, κατὰ τὴν περίοδον τῶν θερινῶν διακοπῶν τοῦ Σώματος. Ἀσφαλῶς θὰ ὑπάρξουν καὶ περαιτέρω διαδήματα.

Ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καλεῖται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν ἀντίθεσίν Της ἐπισημότερον. Καὶ νὰ ρίψῃ τὸ βάρος καὶ τὸ κύρος Της εἰς ἀποτροπὴν παντός ἀπευκαταίου.

† Ὁ Πατρὼν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

3. ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Σεβάσμιοι Πατέρες και άδελφοί,

Συμμορφούμενος προς την έντολήν της Ίερας Συνόδου έρχομαι να έχθσω τας άπόψεις των ένδιαφερομένων, εκείνων δηλαδή που ζητούν την επιείκειαν της Έκκλησίας προς ρύθμισιν του μακροχρονίου προβλήματός των, που ζούν επί πολλά χρόνια μακράν άλλήλων, χωρισμένοι όχι μόνον από κοίτης και τραπέζης, αλλά και στέγης. Είναι οι άνήκοντες εις την περίπτωσιν του άποκαλουμένου «αυτομάτου διαζυγίου».

Άφου πρώτον έχθσω τας άπόψεις και το αίτημα αυτών, ευσεβάστως και έν συνεχεία, θα θέσω ένώπιον του τιμίου Σώματος της Ίερας Συνόδου της Ίεραρχίας της Έκκλησίας της Ελλάδος, σκέψεις τινάς επί του όλου θρησκευτικού και κοινωνικού προβλήματος. Θα προσώ δέ και εις προτάσεις, τας όποιάς θα κρίνη το Σώμα και, ίσως, θα διευκολυνθή με άφετηρίαν τας προτάσεις ταύτας, να έξεύρη ποία θα είναι ή τελική άπόφασις επί του τόσο σοβαρού θέματος.

Οι δεινώς περιπλακέντες εις ένα πολυχρόνιο άγώνα χωρίς έκδασιν μέχρι της ώρας, θέτουν το πρόβλημα που τους άπασχολεί βασανιστικά, το όποιον έχει περίπου ως έξής:

1. Καταφεύγουν εις την Έκκλησίαν με συντριβήν και ζητούν την επιείκειαν, την μητρικήν της στοργήν ως πιστά αυτής τέκνα. Όμολογούν, ότι διέπραξαν λάθη πολλά και εύρέθησαν περιπλεγμένοι εις μίαν άθλίαν περιπέτειαν. Άναμένουν την θεραπείαν των δεινών των από την Έκκλησίαν.

2. Διαταίγονται, ότι οι γάμοι των υπήρξαν τελείως άποτυχημένοι. Ένόσουν άνιάτως. Έχουν μεταβληθή εις έστίας συνεχών προστριβών και άντεγκλήσεων, που όλον έν διευρύνουν το ήδη άγεφύρωτον χάσμα. Δυστυχώς, παρατηρούν, ή πολυετής αυτή διάστασις φθάνει και μέχρι του ήμισους του αιώνος! Η «Πανελλήνιος Ένωσις Προστασίας της Οικογενείας των έν Διαστάσει Συζύγων», όπως αυτοαποκαλούνται, αριθμεί μεταξύ των μελών της και ανθρώπους πέραν των σαράντα, ακόμη και πενήντα έτών που αναμένουν λύτρωσιν. Οι γάμοι μας, λέγουν, είναι νεκροί.

3. Δι' αυτούς τους γάμους που έχουν τρωθή θανάσιμα, άσχέτως ποίος εκ των δύο πταίει όλίγον ή πολύ, δέν υπάρχει καμμία δυνατότης επανασυνδέσεως. Άν θα υπήρχε, δέν θα ύφίσταντο μακρόχρονοι διαστάσεις. Η Έκκλησία με την άρησίν της, ύποστηρίζουν, ύσιαστικώς διαιωνίζει την ληξιερχικήν πράξιν ένός άνυπάρκτου γάμου. Μία τιαυτή κατάστασις προσβάλλει και πλήττει την ιερότητα του μυστηρίου. Ύποδοθηθεί ούτω, άθελήτως, ή Έκκλησία τους έκδικασμούς που ασκούν άνδρες και γυναίκες άμοιβαίως, και ύποθάλλονται τά πάθη, τά μίση, αι έκδικήσεις, ή συκοφαντία και

φθορά του ήθους των παιδιών μας δια της άλληλοδιαβολής των γονέων.

4. Ημείς οι ένδιαφερόμενοι δια την λύσιν του γάμου κατόπιν πολυετών προσπαθειών, δέν ήδυνήθημεν να εφαρμόσωμεν ό,τι επέτυχαν άλλοι με τους συμβατικούς γάμους. Έκείνοι κατώρθωσαν με κοινήν συναίνεσιν, με το πρόσχημα «άσυμφωνίας χαρακτήρων» ή μεταελθόντες μεθόδους ξυλοδαρμού, ταπεινώσεων, έξευτελισμών ή και άλλων μέσων, έξανάγκασαν το έτερον μέλος να δεχθή το διαζύγιον. Άλλοι πάλιν με άπειλάς μέχρι φόνου ή άδράς παροχάς επέτυχαν να έλευθερωθούν. Ημείς θελήσαντες άξιοπρεπή συμπεριφοράν και με ύπομονήν προσκαρτερήσαντες έμείναμεν έκτεθειμένοι. Τα σκηνοθετημένα διαζύγια, ή χρήσις ψευδομαρτύρων προς λήψιν δικαστικών αποφάσεων, εύρον την δικαιοσίαν των. Και άν ακόμη θεωρηθώμεν ως μόνοι ύπαίτιοι —κάτι το άπίθανον—, μήπως ή Έκκλησία ίσοβίως καταδικάζει και άποκόπτει τους ασώτους υιούς και θυγατέρας της;

5. Ύπάρχουν χιλιάδες άνδρες και γυναίκες, οι όποιοι λόγω της πολυετούς διαστάσεως και χωρισμού έχουν συνδεθή παρανόμως και έφεραν εις τον κόσμο τέκνα από την παράνομον συμβίωσιν των. Όρισμένοι από ήμάς έχουν και έγγόνια! Τί θα κάμη ή Έκκλησία; Θα μάς άγνοήση; Εύλαθέστατος Χριστιανός κλαίει και όδύρεται, διότι γυναίκα και παιδιά προσεχώρησαν εις την αντίχριστον πλάνην των Ίερωβάδων. Όμως ή πολιτεία δέν θεωρεί λόγον διαζυγίου τον Χιλιασμόν. Έτσι μένει άλυτον το πρόβλημά του. Ο Χριστιανός αυτός από τριακονταετίας παιδεύεται. Πληρώνει εις την χιλιάστριαν γυναίκα του έννέα χιλιάδες δραχμές και εκείνη εργάζεται προσηλυτίζουσα και άλλους εις την πλάνην. Είς το πρόσφατον προς την Ί. Σύνοδον έγγραφόν του αναφέρει, ότι έξήτησε την γνώμην του Σεβ. Φλωρίνης κ. Αύγουστίνου, «του όποιου γραφήν έχω» —λέγει ο ένδιαφερόμενος— και ο Σεβασμιώτατος μη δυνάμενος να πράξη τι, με συνεδούλευσε «ένα ύπομένω τον σταυρόν μου». Και έρωτῶ ο εύσεβέστατος ούτος χριστιανός: επέρασαν τριάντα χρόνια, έως πότε ακόμη θα ύπομένω τον σταυρόν μου; Το πρόβλημα παρυσιάζει πολυμορφίαν και αισχράν έκμετάλλευσιν.

6. Είμεθα έστω ύπαίτιοι του χωρισμού, διότι έγκαταλείψαμεν την πρώτην συζυγικήν στέγην. Άλλά πώς και διατί έφθάσαμεν οι περισσότεροι εις αυτήν την ψυχολογικήν θέσιν; Είμεθα άραγε οι μόνοι ύπαίτιοι και έξ ολοκλήρου; Μη μάς εκλάβετε συλληθόδη ως φαύλους! Ύπάρχουν ασφαλώς και αυτής της κατηγορίας άνδρες και γυναίκες. Άλλά κρίνατε δικαίως. Ούδεις καλώς έχόντων των οικογενειακών του πραγμάτων έγκαταλείπει σύζυγον και παιδιά. Τα έλατήρια δέν είναι πάντοτε επιπόλαια.

7. Από τὸ ἔτος 1920 καὶ μέχρι σήμερον εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν ἔχουν συσσωρευθῆ χιλιάδες περιπτώσεις μὲ πλῆθος παιδιῶν ποὺ τιλοφοροῦνται ἀπὸ τὸ κοινὸν ὡς νόθα. Νόθα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, νόθα διὰ τὴν Πολιτείαν, νόθα διὰ τὸν καλὸν μας καὶ ἀμείλικτον κόσμον. Λοιπὸν; Αἱ παρακλήσεις μας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὰ πολυετῆ δεινοπαθήματά μας, δὲν θὰ εἰσακουσθοῦν; Οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Ἐὐαγγελίου τῆς ἀγάπης, Ἐκείνου τοῦ Διδασκάλου τῆς Παραβολῆς τοῦ Ἀσώτου, ποὺ ἔχει συγχωρήσει τελῶνας, πόρνας καὶ ληστές, δὲν θὰ εὔρουν δι' ἡμᾶς καὶ τὰ παιδιά μας κάποιαν λύσιν; Εἴμεθα οἱ ἀτυχήσαντες, οἱ ἀμαρτήσαντες, ἀλλὰ καὶ οἱ παραμειναντες πιστὰ τῆς Ἐκκλησίας τέκνα. Δι' αὐτὸ καὶ καταφεύγομεν πρὸς αὐτὴν ὡς πρὸς Μητέρα. Δείξατε, ἄγιοι Πατέρες, ὀλίγην κατανόησιν, καὶ πρὸς ἡμᾶς. Αὐτὰ εἶναι τὰ πολλὰ δεινά μας ἐν ὀλίγοις. Ζητοῦμεν ἔλεος! Σᾶς ἐκφράζομεν τὸν ἀθεράπευτον πόνον μας.

* * *

Μετὰ τὴν ἔκθεσιν τῶν ἀπόψεων καὶ τῶν παρακλήσεων τῶν ἐνδιαφερομένων, παραθέτω εὐσεδᾶτως πρὸς τὸ τίμιον Σῶμα, τὰς πενιχράς μου σκέψεις, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ νὰ βοηθῆσω ὡς μέλος τῆς Ἱεραρχίας, τὴν προσπάθειαν τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε νὰ εὑρεθῇ λύσις.

1. Τὸ θέμα ἐπαρουσιάσθη τὸ πρῶτον τὸ 1920 καὶ ἡ Πολιτεία ἠθέλησε νὰ τὸ ἐπιλύσῃ. Ὅμως ραγδαία θλιβερά ἱστορικὰ γεγονότα ἀνέτρεψαν τὰ πάντα. Ἐπίσης καὶ τὸ 1932, ἡ Κυβέρνησις τοῦ Θεμ. Σοφουλῆ δι' ἑνὸς καὶ μόνου ἄρθρου ἀπεφάσιζε: «ἐκάτερος τῶν συζύγων δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, ἀνευ ὑπαιτιότητος τοῦ ἑτέρου συζύγου, ἔνεκα χωριστῆς διαδιώσεως ὑπὲρ τὴν ὀκταετίαν συνεχῶς». Ὁ νόμος ἐψηφίσθη, ἀλλὰ δὲν ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως λόγῳ αἰφνιδίας ἀνάγκης προκηρῦξεως ἐκλογῶν.

Τὸ ἄξιον ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ εἰς τὰς ἀνωτέρω δύο περιπτώσεις τοῦ 1920 καὶ 1932 εἶναι, ὅτι ἡ Ἐκκλησία οὐδεμίαν θέσιν ἔλαβε. Ἐμεινεν οὐδετέρα, ὡσὰν νὰ ἐπρόκειτο περὶ συνήθους τινὸς νόμου. Ἴσως ὑπῆρχε σιωπηρὰ συγκατάθεσις πρὸς τοῦτο. Διότι καὶ εἰς τὸ κλῆμα τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου, μέχρι τὸ 1926, τὰ Πνευματικὰ Δικαστήρια διευκόλυναν τὴν λύσιν παρομοίων γάμων, θεωροῦντα αὐτοὺς μὴ διωσίμους καὶ ὡς καρκινώματα.

3. Εἶναι γνωστὸν πλέον, ὅτι ὀλόκληρος ὁ νομικὸς, πολιτικὸς καὶ δικαστικὸς κόσμος, τὰ δύο Πανεπιστήμιά μας καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος (πλὴν μεμονωμένων ἐξαιρέσεων) συνηγοροῦν ἀνεπιφυλάκτως ὑπὲρ χορηγήσεως διαζυγίου ἐξ αἰτίας πολυετοῦς διαστάσεως. Εἶναι, ἐν τούτοις, αὐτονόητον ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ υἱοθετήσῃ τοιαύτας ἐπισφαλεῖς ριζοσπαστικὰς, ἀκραίας λύσεις.

Τὸ λεγόμενον «αὐτόματον διαζύγιον», ὅπως μάλιστα προβάλλεται, εἶναι δι' ἡμᾶς τελείως ἀπαράδεκτον.

Ὅφειλε ἡ Ἐκκλησία νὰ τὰ ἀπορρίψῃ. Τὸ χαρακτηρίζομεν ὡς Κερκόπορταν πρὸς θαθμιαίαν ἀποδυναμώσιν, ἀν μὴ ἄλωσιν τῆς Ἐκκλησίας.

4. Προβάλλουσα ἡ Ἐκκλησία τὸ ἡχηρὸν ὄχι εἰς τὸ «αὐτόματον» ὀφείλει παραλλήλως νὰ προτείνῃ κάποιαν λύσιν πρὸς ἐξεύρεσιν διεξόδου εἰς τὴν χρονίαν ἐμπλοκὴν εἰς τὸν ἱερὸν χώρον τοῦ γάμου. Θὰ κἀνη χρῆσιν τοῦ θείῳ δικαίῳ προνομίου αὐτῆς τῆς οικονομίας. Ἐφαρμόζει δὲ αὐτὴν δσάκις καὶ ὅπου κρίνει, ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἐξυπηρετεῖ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς πιστοὺς.

Ἡ Ἐκκλησία θὰ ζυγοσταθμίση καλῶς καὶ μετὰ φρονήσεως, τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ καὶ θὰ ἐπικαλεσθῇ τὸν φωτισμὸν τοῦ Παρακλήτου. Ἄς προσέξωμεν, Πατέρες, νὰ μὴ ἐξωθήσωμεν τὰ καθ' ἡμᾶς εἰς ἀκραίας θέσεις. Ὡς γνωστὸν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1932 συζητεῖται ἡ θέσισις τοῦ πολιτικοῦ γάμου, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀσφαλῶς θὰ ἔχη ἀπροβλέπτους συνεπειὰς ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου.

5. Ἄν ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς νὰ περιφρουρήσῃ τὸν γάμον, ἀρνηθῇ ἀνυποχώρητα, νὰ κἀνη χρῆσιν οικονομίας τινός, μήπως ριψοκινδυνεύῃ μείζωνος σημασίας θέματα καὶ ἐμπλακῆ εἰς δίνην ἀγνώστου ἐκδόσεως; Ἡ Ἐκκλησία εὐρεθεῖσα ὑπὸ ἔτι δυσκολωτέρας καταστάσεως υἱοθέτησε τὴν οἰκονομίαν ὡς ἀσφαλιστικὴν δικλίδα. Ἐτοί καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ γάμου, παρὰ τὸν κατηγορηματικὸν λόγον τοῦ Κυρίου (μὲ ἐξαιρέσιν τὴν μοιχείαν), ἀπεδέχθη καὶ ἄλλους λόγους ἀσχετοὺς πρὸς τὸν πρῶτον καὶ μικρὰς ἀξίας.

6. Ἀναφέρομεν ἐνδεικτικῶς πρὸς σύγκρισιν τοὺς ὀκτὼ λόγους διαζυγίου τοῦ ἰσχύοντος Ἀστικοῦ Κώδικος, (τὰ ἄρθρα 1439 - 1446). Ἴδου οὗτοι: 1. Μοιχεία ἢ διγαμία. 2. Ἐπιβουλὴ ζωῆς. 3. Κακόβουλος ἐγκατάλειψις (ἐπὶ διετίαν μόνον). 4. Κλονισμὸς ἐγγάμου σχέσεως (ἀφόρητος κατάστασις συμδιώσεως). 5. Φρενοβλάβεια (ἐπὶ 4 ἔτη). 6. Λέπρα (μόλις διαπιστωθῇ). 7. Ἀφάνεια (ἐπὶ μίαν πενταετίαν). Καὶ 8. Ἀνικανότης (ἐπὶ τριετίαν, ἀπὸ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου). Ἡ φρενοβλάβεια καὶ λέπρα χαρακτηρίζονται ὡς ἀνίατοι νόσοι, ἐνῶ δὲν εἶναι, ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον ἔγνωσαν.

7. Ἐκεῖνο ποὺ εἶναι ἄκρως ἀποκαρδιωτικὸν καὶ δυσεξήγητον εἶναι πῶς ἡ Ἐκκλησία ἀπεδέχθη ἀμαχητὶ ὡς λόγον διαζυγίου τὰς ἀνιάτους θεωρουμένας περιπτώσεις τῆς φρενοβλαβείας καὶ τῆς λέπρας. Πολλάκις θεραπεύεται καὶ ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα. Ἀλλὰ πῶς ἠνέχθημεν νὰ μείνῃ ἀδοξήθητος ἕνας ἄρρωστος ἀπὸ τὸν σύντροφον τῆς ζωῆς του, ὅταν οἱ χριστιανοὶ καλοῦνται νὰ βοηθήσουν ἀσθενεῖς ἀγνώστους καὶ μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς των; Καὶ πῶς θὰ εἴπωμεν εἰς ἄλλην τάξιν ἀνθρώπων δεινοπαθούντων, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀρνεῖται εἰς αὐτοὺς νὰ ἐξεύρῃ κάποιαν διέξοδον;

Δὲν ἐπικρίνομεν τὰς πράξεις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ παρελθόντος, ἀλλ' ἀπλῶς κρίνομεν καὶ συγκρίνομεν,

ἵνα μὴ ὑποπέσωμεν εἰς ἀντιφάσεις καὶ κακὴν ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων. Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐδέχθη τόσους πολλοὺς λόγους διαζυγίου διὰ τὴν «σκληροκαρδίαν» τῶν ἀνθρώπων. Ἀκριβῶς ὅταν αὐτὸς ὁ λόγος τῆς σκληροκαρδίας καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν συμβίωσιν, θεραπεύει τὴν δυσαρμονίαν μὲ φρόνησιν.

Ἡ Ἐκκλησία ἐδέχθη φιλοστόργως τὴν οἰκονομίαν περὶ τοῦ διαζυγίου καὶ δι' ἄλλους λόγους, τοὺς ὁποίους καὶ ἀνεφέραμεν. Ὅταν ἀντὶ τῆς ἀγάπης οὔτε ἀνοχὴ δὲν συναντᾷ ὁ ἄνθρωπος κάτω ἀπὸ τὴν ἰδίαν στέγην, ἡ Ἐκκλησία δίνει τὴν συγκατάθεσίν της, διὰ νὰ μὴ χάνουν οἱ ἄνθρωποι τὰς ψυχὰς των. Αὐτοὶ οἱ λόγοι τῆς σκληρότητος ἰσχύουν καὶ διὰ τὰς περιπτώσεις τῆς μακροχρονίου διαστάσεως. Πρόκειται περὶ ναυαγῶν. Ζητοῦν σωσίδια, διὰ νὰ μὴ καταποντισθοῦν. Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ τοὺς τὰ προσφέρει.

8. Ἡ προτεινομένη λύσις πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Οἰκογενείας καὶ τῆς κοινωνίας εἶναι: Ἡ παρούσα Συνέλευσις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας νὰ υἱοθετήσῃ καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Νοεμβρίου 1958, τὴν ὁποίαν καὶ ἀνήγγειλεν δι' Ἐγκυκλίου εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν.

Ἡ ἀπόφασις ἐκείνη στοιχοῦσα πρὸς τὴν παράδοσιν

τῆς Ἐκκλησίας καὶ κἀνοντας χρῆσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας καὶ κατ' ἄκραν φιλανθρωπίαν καὶ συγκατάθεσιν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, ἔλεγεν, ὅτι δύναται ἐκάτερος τῶν συζύγων, ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ ἐτέρου, νὰ ζητήσῃ διαζύγιον, πρὸς προστασίαν τυχόν ἐξωγάμων τέκνων, ἐφ' ὅσον οὗτοι εὐρίσκονται ἐν συνεχείᾳ διαστάσει ἐπὶ μίαν δεκαετίαν. Καὶ προσέθετε: Ἡ διάταξις αὐτὴ καὶ ἡ συγκατάθεσις τῆς Ἐκκλησίας παρέχεται μόνον δι' ἓν ἐξάμηνον. Προτεινόμεναι λοιπὸν νὰ ἰσχύσῃ ἡ ὡς ἄνω ἀπόφασις καὶ τώρα ἐφ' ἅπαξ, πρὸς ρύθμισιν τῶν ἀπὸ τὸ 1920 καὶ μέχρι τῆς τελευταίας δεκαετίας ἐν διαστάσει διατελούντων. Ἐξυπακούεται, ὅτι διὰ νόμου θὰ προστατευθοῦν ὅλα τὰ δικαιώματα ἀναίτιου καὶ τέκνων.

Ὅτω δίδεται μία λύσις ἀνάγκης, ἀλλὰ καὶ δὲν θεσμοθετεῖται καὶ δὲν θεσπίζεται κανὼν δικαίου διὰ τὴν αὔριον. Γίνεται ἡ ἐπιβαλλομένη ἐκτόνωσις καὶ θεραπεία μιᾶς πυορροῦσης κοινωνικῆς πληγῆς. Καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀφοπλίζει τοὺς ἐπικριτὰς της. Ἀποδεικνύεται εἰσέτι διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ὅτι γνωρίζει νὰ προλαμβάνῃ κατ' οἰκονομίαν, συγκαταβαίνει καὶ κύπτει μὲ στοργὴν πρὸς θεραπείαν τῶν κακῶς πασχόντων, ἐφαρμόζουσα τὸν ὑπατον εὐαγγελικὸν νόμον τῆς ἀγάπης.

† Ὁ Περιστερίου ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΟΥ Α. Κ.

ΥΠΟ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ κ. ΣΥΝΕΣΙΟΥ

Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατοι,

Εἰς ἐκτέλεσιν ἀνατεθείσης ἡμῖν ἐντολῆς, πρὸς κριτικὴν θεώρησιν τοῦ νομοσχεδίου τοῦ εἰσάγοντος καὶ ἕτερον λόγον πρὸς διάζευξιν, εὐσεβάστως ἐκθέτομεν τὰ ἀκόλουθα:

Μεταξὺ τῶν ἄχρι τοῦ νῦν ἰσχυόντων λόγων εἶναι καὶ ὁ λόγος ὁ ἔχων ὡς ὑποκείμενον «τὸν ἰσχυρὸν κλονισμόν τοῦ γάμου». Ἀλλὰ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δικαίωμα πρὸς ἔγερσιν ἀγωγῆς, ἐπὶ τῷ τέλει διαλύσεως τοῦ γάμου, παρέχεται μόνον εἰς τὸν ἀναίτιον σύζυγον καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ εἰς τὸν ὑπαίτιον. Καὶ εἶναι αὐτονόητον τοῦτο. «Ὁ ἐξ οἰκείου ἀμαρτήματος ζημιούμενος οὐ δοκεῖ ζημιουῖσθαι», λέγει ἕνας ὀρισμὸς τοῦ Δικαίου. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ ὑπαίτιος μιᾶς ζημίας, ἡ ὁποία πλήττει καὶ αὐτόν, δὲν νομιμοποιεῖται νὰ ζητήσῃ δικαστικὴν προστασίαν. Πλήττεται καὶ ὁ ὑπαίτιος λόγῳ τῆς διαταράξεως τῆς συζυγικῆς ἀρμονίας. Ναί! ἀλλὰ δὲν δικαιούται νὰ παραπονεθῇ διὰ τοῦτο καὶ νὰ ζητήσῃ νομικὴν προστασίαν.

Παρὰ πᾶσαν ὁμῶς λογικὴν καὶ ἠθικὴν ἐννοίαν ἤδη διὰ τοῦ ὑπὸ φήφισιν νομοσχεδίου, τὸ ὁποῖον ὡς γνωστὸν ταλαιπωρεῖ τὸν τόπον ἀπὸ εἰκοσαετίας καὶ πλέον, διώκεται ἡ παροχὴ δικαιώματος ἐγέρσεως ἀγωγῆς καὶ εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν ὑπαίτιον. Ὁ προῖσχυσας λόγος «ἰσχυρὸς κλονισμὸς τοῦ γάμου» ἀποδεσμεύεται ἀπὸ τὸν ὑπαίτιον, καθίσταται κάτι τὸ ἀθύποστατον, αὐτοδύναμον καὶ ἀντικειμενικὸν καὶ δύναται ἀδεῶς νὰ ἐπικαλεσθῇ τοῦτον καὶ ὁ κατ' ἐξακολούθησιν καταστάς ἐπίδουλος τοῦ γάμου. Διὰ τῆς προσθήκης τοῦ λόγου τοῦτου οἶκοθεν νοεῖται, ὅτι καθίστανται περιττοὶ πάντες οἱ ἄχρι τοῦ νῦν ἰσχυόντες ἕτεροι λόγοι, ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ὑπάρχῃ οὐσιαστικὸς λόγος πρὸς διάζευξιν, πλὴν τῆς ἐπιθυμίας ἐνὸς ἐκ τῶν συζύγων. Λίαν προσφυῶς ἐχαρακτηρίσθη τὸ ἐπίμαχον νομοσχέδιον ὡς «εἰσάγων λόγον διαζυγίου ἄνευ λόγου». (Τσιριντάνης).

Ἀπὸ αὐστηρῶς νομικῆς καὶ μόνον πλευρᾶς ἐξεταζομένη ἡ προτεινομένη καινοτομία, δυνατόν νὰ κρίνεται ὡς λογικὴ καὶ εὐλογος. Ἐφ' ὅσον τὸ οἰκοδόμημα ἐσεῖσθη ἐκ θεμελίων, κατέρρευσε καὶ κατάνειται εἰς σωρὸν ἐρείπιων, θὰ ἦτο ἀστείος νομικὸς στρουθοκα-

μηλισμός ή μη αναγνώρισις και παραδοχή τής θλιβεράς πραγματικότητας. Η Πολιτεία έχουσα τὸ δικαίωμα, ἀλλὰ και τὴν εὐθύνην τής εὐρύθμου λειτουργίας τῶν θεσμῶν δυσχεραίνεται νὰ προσποιῆται, ὅτι δὲν βλέπει τὰ ἐνώπιον αὐτῆς κατακείμενα ἐρείπια, οὔτε ἐπιτρέπεται νὰ ἀνέχεται τὴν κοινωνικὴν ἀνωμαλίαν τὴν προκύπτουσαν ἐκ τῆς συνάψεως δεσμῶν παρανόμων και ἀποκτήσεως ἐντεῦθεν φυσικῶν τέκνων και μειωμένης κατ' ἀκολουθίαν ἠθικῆς ποιότητος πολιτῶν.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁμως ἐρωτᾶται: Εἶναι ἐπιτρεπτόν νὰ χωρῆ ὁ νομοθέτης εἰς νομοθετικὴν ρύθμισιν τοῦ προβλήματος ἀγνοῶν παντελῶς τοὺς παρὰ Θεοῦ θετειμένους και παρὰ τῆς ἀδιαφθόρου ἀνθρωπίνης συνειδήσεως ἀνεγνωρισμένους ἠθικοὺς κανόνες; Βεβαίως ὁ νόμος ἔχει ὡς ἀντικείμενον αὐτοῦ ἐξωτερικὰ περιστατικά. Ἀλλὰ εἶναι ἀνεπίτρεπτον νὰ διαγράφονται ὅλως αὐθαιρέτως ἐσωτερικὰ ἐλατήρια και γενεσιουργοὶ αἰτίαι, ὡς εἶναι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἡ δολία προαίρεσις τοῦ δράστου, δι' ἃ και κατὰ τὴν ἀπονομήν τῆς δικαιοσύνης ἐξετάζονται και αἱ προϋποθέσεις, οἱ ἐνδόμυχοι λόγοι, ἅτινα ἤγαγον εἰς τὴν ἐξωτερικὴν και συγκεκριμένην πράξιν. Τοῦτο συμβάλλει κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἐπιμέτρησιν τῆς ποινῆς. Οὐ μόνον λοιπὸν ἡ ἔγνοια τῆς λογικῆς και τῆς ἠθικῆς τάξεως, ἀλλὰ και αὐτὴ αὐτὴ ἡ καθαρὰ, ἡ διαυγῆς και ἀπρόσωπος δικαιοσύνη ὑφούται ὡς φραγμὸς ἀνυπέροκλητος, ἐὰν βεβαίως θέλωμεν νὰ θεωρώμεθα ὡς ἀνήκοντες εἰς Πολιτείαν δικαίαν.

Κατόπιν τῶν ὡς προεγράφη, ἐρωτῶμεν: Εἶναι ἐπιτρεπτόν νὰ θεωρηθῆ ποτε ὡς πράξις δικαιοσύνης ἡ νομιμοποίησις και καταξίωσις τῆς ἐπιβουλῆς τοῦ δολιοφθορέως ἐναντίον τοῦ συζυγικοῦ οἰκοδομήματος, και ἡ κατ' ἀκολουθίαν ἄρσις τῆς νομικῆς συμπαραστάσεως και ἐπικουρίας ἀπὸ τοῦ ὑφισταμένου τὰς συνεπειὰς τῆς δολιοφθορᾶς; Εἶναι ἐπιτρεπτόν νὰ θεωρηθῆ ὡς πράξις δικαιοσύνης ἡ πανηγυρικὴ ἀνύψωσις εἰς περιφανές, περίοπτον και τετιμημένον δάθρον ἐραστοῦ ἢ παλλακίδος, ἀφοῦ προηγουμένως κατὰ τρόπον σκαιὸν και δάναυσον ἔχει κατακρημνισθῆ ἐκεῖθεν σύντροφος και τέκνα εἰς οὐδὲν πταίσαντα εἰμὴ εἰς τὸ ὅτι συνίσταν ἠθικὸν και ἅγιον κώλυμα εἰς κατακεκριμένας ἐπιδιώξεις; Διότι τί ἄλλο παρὰ ἀνύψωσις εἰς δάθρον περιφανές, περίοπτον και τετιμημένον εἶναι ἢ τοῦ τελετουργοῦντος ἱερέως δέησις «Κύριε, δόξῃ και τιμῇ στεφάνωσον αὐτοῦς»;

Εἰς μίαν τοιαύτην περίπτωσιν δὲν ὑπάρχει θάσιμος φόδος νὰ στοιχειωθηθοῦν αἱ ἀπαραίτητοι νομικαι διευκολύνσεις πρὸς δημιουργίαν νέων και πολλῶν οἰκογενειακῶν ἐρειπίων; Ἄς μὴν αὐταπατώμεθα. Κάθε συζυγικὸς δεσμὸς ἔχει τὰς δυσκολίας και τὰ προβλήματα τῶν. Ποῖος μᾶς ἐγγυᾶται, ὅτι τὰ συμφυῆ τῆ συζυγικῆ συμβιώσει προβλήματα δὲν θὰ προβληθοῦν ὡς πρόσχημα ἐγκαταλείψεως τῆς συζυγικῆς ἐστίας και δημιουργίας οὕτω λόγου ἀντικειμενικοῦ κλονισμοῦ τοῦ γάμου πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ ὀχληροῦ συντρόφου και συνάψεως νέων δεσμῶν πολλὰ τὰ τερπνά και εὐά-

ρеста ὑποσχόμενων; Και τότε ποῖον μέτρον θὰ ληφθῆ πρὸς διάσωσιν τῶν ηὔξημένων οἰκογενειακῶν ναυαγίων; Μήπως γίνῃ ἀφορμὴ νὰ ἐκστῶσι φρενῶν αἱ σύζυγοι, διότι εἰς θάρρος αὐτῶν θὰ ἐκπάσῃ κυρίως ὅτι μελετᾶται, και ἔχωμεν οὕτως εἰς μεγάλην κλίμακα ἐπανάληψιν τοῦ δράματος τῆς Μηδείας, ὡς ἐγένετο κατὰ Μάϊον 1961, ὁπότε μία ἐγκαταληφθεῖσα ἀμερικανὶς σύζυγος και μητέρα ἐκστᾶσα φρενῶν ἐστραγγάλισε τὰ τέκνα τῆς; Ἡ ἀκώλυτος στοιχειοθέτησις τοῦ νέου τούτου λόγου τοῦ καταργουόντος οὐσιαστικῶς ὅλους τοὺς ἄλλους, δὲν θὰ εἶναι παρὰ σεισμὸς ἐν διαρκείᾳ. Ἄπαντα τὰ συζυγικὰ οἰκοδομήματα εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι τόσον ἀνθεκτικὰ κατὰ τοῦ διαρκοῦς τούτου σεισμοῦ; Αὐτὴ εἶναι ἡ πικρὰ ἀλήθεια. Ὅλα τὰ ἄλλα δὲν εἶναι παρὰ περίτεχνα ἐπιγνήματα και διάκοσμοι πρὸς κάλυψιν τῆς ὄχι και τόσον εὐειδοῦς πραγματικότητος. Ἄς λεχθῆ και τοῦτο. Οὐδεμία ὑποχρέωσις στοιχειοθετεῖται πρὸς πειθαναγκασμόν τοῦ ἐγκαταλείψαντος ἢ τῆς ἐγκαταλειψάσης τὴν συζυγικὴν στέγην, ὅπως νομιμοποίησις τὰς παρανόμους σχέσεις του. Ἡ ἀβεβαιότης διέπει τὰ πάντα. Ἄν τῶν νομίμων ὑποχρεώσεων ἀποδεσμεύεται, κατὰ μείζονα λόγον δύναται νὰ ἀπολακτίσῃ τὰς μὴ νομίμους δεσμεύσεις.

Ἡ Ἐκκλησία δὲν διέπεται μόνον ὑπὸ Κανόνων δικαίου, ἀλλὰ και ὑπὸ Κανόνων ἠθικῆς. Εἶναι ὀλοτελῶς ἀδιανόητον νὰ συγκατατεθῆ εἰς ἐπιθράβεισιν τοῦ ὑπαιτίου δι' ὅσα ἐμηχανεύθη και ἔπραξεν ἐπὶ δλάθῃ τοῦ ἀναίτιου. Ἐν ἐναντία περιπτώσει θὰ ἔπαυε νὰ ἐκπροσωπῆ Ὀρθοκείαν περιθάλπουσαν τοὺς ἀδυνάτους, τοὺς καταφρονεμένους, τοὺς ἀδικουμένους, τοὺς κλαίοντας, τὰ θύματα, ἀλλὰ Ὀρθοκείαν συμπράττουσαν μετὰ ἰσχυρῶν, καταφρονητῶν, ἀδικητῶν, γελώντων και θυτῶν. Ἀλλὰ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν οὐδὲν δικαίωμα θὰ εἶχε νὰ ἰσχυρίζεται, ὅτι δομήτωρ αὐτῆς εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Ἴσως προβληθῆ ἡ ἐνστασις: «Τὸ πρόβλημα ὁμως ὑπάρχει εἴτε τὸ θέλετε εἴτε ὄχι. Πρέπει νὰ προτείνετε μίαν λύσιν. Ποῖαν λοιπὸν προτείνετε;». Πρὶν ἀπαντήσωμεν θὰ κάμωμεν και ἡμεῖς πρὸς τὸν τυχόν ἐνιστάμενον μίαν ἐρώτησιν. Τί εἶσθε ἐτοιμοὶ νὰ προτείνετε εἰς πρὸς τερματισμόν τῆς διαμάχης μεταξὺ ἀδικούντος και ἀδικουμένου ὀφθαλμοφανῶς και ἐξοργιστικῶς; Μήπως τὴν παραίτησιν τοῦ ἀδικουμένου ἀπὸ παντός δικαίωματος και τὴν πλήρη ἀποδοχὴν τῆς ἀδικοπραγίας μὲ μόνον τὸ αἰτιολογικὸν νὰ δοθῆ ἐπὶ τέλους ὅπως ὅπως μίᾳ λύσει και ἓνα τέλος εἰς τὴν μακροχρόνιον διαμάχην; Ἀλλὰ αὐτὸ ἀπεκλείσθη μὲ ὅσα ἄχρι τοῦ νῦν ἐξετέθησαν. Δὲν ἀπομένει παρὰ ἡ εἰρήνευσις τῶν διαμαχομένων. Βεβαίως θὰ ἦτο ἀφελὲς νὰ ἀναμένῃ κανεὶς ἀναδιδῶσιν δεσμῶν νεκρωθέντων πρὸ χρόνων ἱκανῶν, και μετὰ δημιουργίαν μάλιστα εἰς πλείστας ὄσας περιπτώσεις νέων τοιούτων πρὸ ἢ μετὰ τὴν ἐπελοῦσαν διάστασιν. Ἄν και τοῦτο δὲν ἀποκλείεται παντελῶς, ἐὰν δὲν ὑπάρχουν καρποὶ ἐκ τῶν παρανόμων συμβιώσεων. Ἐχομεν παραδείγματα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀναγόμενα και εἰς περιπτώσεις μετὰ τὴν ἐκδοσιν διαζυγίου μάλιστα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁμως δὲν δύναται νὰ

παραγραφή από ήθικης πλευράς ή αδικπραγία και να άμνηστευθή ό άδικοπραγίας. Λυπούμεθα διά τόν χαρακτηρισμόν. Άλλά δέν είναι ιδικός μας. Είναι τοῦ άπροσώπου Δικαίου και τής Ήθικης. Καί τό άπρόσωπον Δίκαιον και ή Ήθική είναι αυτός ό Θεός.

Οί τά έναντία φρονούντες προβάλλουν τό επιχείρημα, ότι οί έν διαστάσει μακροχρονίω διατελούντες και μη δυνάμενοι να επιτύχωσι τήν λύσιν τοῦ γάμου τών είναι δεκάδες χιλιάδων. Τοῦτο είναι υπερβολή σκόπιμος, πρὸς έκδίασιν έπωφελοῦς λύσεως. Συμφώνως πρὸς στατιστικήν μελέτην δημοσιευθεΐσαν εις τήν έφημερίδα «ΕΣΤΙΑ» και όφειλομένην εις τόν κ. Θ. Ζαβιτσιάνον, «δ αριθμός τών έν διαστάσει άνέρχεται άπό 5.600 - 9.000 τό μέγιστον. Οί δέ εκ μακροχρονίων διαστάσεων άνέρχονται εις 30 - 35% επί τοῦ συνόλου τών έν διαστάσει τελούντων ήτοι εις τό 1) 3. Κατ' ακολουθίαν τό σύνολον τών παρανόμων συμβιώσεων εις όλην τήν Ελλάδα άνέρχεται τό μέγιστον εις 3.150 σήμεραν. Άλλά τό σύνολον τών έγγάμων άνέρχεται σήμεραν εις 4.300.000 και συνεπῶς τό σύνολον τών έν διαστάσει άνέρχεται εις 0,23% τών έγγάμων. Το δέ σύνολον τών παρανόμων συμβιούντων άνέρχεται εις 0,073% ήτοι 1 πρὸς 365 έγγάμους νομίμως συμβιούντας». Καί έρωτᾶται. "Εν τόσον μηδαμινόν ποσοστόν είναι δυνατόν να συνιστᾶ κοινωνικόν πρόβλημα; Δέν είναι μία περίπτωση άπολύτως φυσιολογική; Δηλαδή άναπόφευκτον είναι να υπάρχουν και άτυχεΐς γάμοι. Έν τοιαύτη περιπτώσει επειδή λαμβάνουν χώραν συνεχῶς τοσούτου ποσοστού παραβάσεις νόμων και ήθικῶν κανόνων εις άλλους τομείς, δέον να ληφθῆ και εις τήν περίπτωσηιν αὐτήν νομοθετική πρόνοια ώστε να νομιμοποιώνται αί παραβάσεις τοῦ Κοινού Ποινικοῦ Δικαίου και αί προσβολαί κατά τών ήθῶν.

Άλλά ἄς αφήσωμεν τὰ ποσοστά και τοὺς παραλληλισμούς. Είναι άνεπίτρεπτον να άνοιγοῦν οί άσκοί τοῦ Αϊόλου, διότι τὰ δάεθρια άποτελέσματα τὰ όποια θά έπακολουθήσουν θά είναι άφαντάστως πολλαπλασιώτερα από τὰς πρὸς θεραπείαν περιπτώσεις. "Ας μη λησμονήται, ότι τό δίκαιον, ή αλήθεια και ή ήθική δέν είναι θέματα αριθμοῦ, αλλά θέματα ποιότητος. Έν έναντία περιπτώσει πρέπει να καταργήσωμεν τήν θείαν πληροφορίαν περι κρίσεως και άναποδόσεως, μόνον και μόνον επειδή είναι πολλοί, πάμπολλοι οί υδρισταί τοῦ Θεοῦ και παραβάται τοῦ θείου Νόμου.

Βεβαίως οὐδὲως άρνούμεθα, ότι υπάρχουν και υπαίτιοι σύζυγοι, οί όποιοι έπιτηδείως κατώρθωσαν να καταλάβουν θέσιν άναίτιου, ως μη δυναμένου τοῦ όντως άναίτιου να άποδείξῃ δια πειστηρίων άδιασειστων και άναμφισβητήτων τήν ένοχήν τοῦ αληθῶς υπαίτιου. Άλλά αί περιπτώσεις αὐταί είναι έλάχιστοι, και είναι άνεπίτρεπτον να ληφθοῦν ως αιτιολογικόν τοιαύτης νομοθετικής προνοίας, ώστε να πληγοῦν άφαντάστως περισσότεροι αληθῶς άναίτιοι.

Έπί τοῦ προκειμένου δύναται να προβληθῆ και έτέρα ένσταση. Το νομοσχέδιον έχει θέσει φραγμόν εις

βάρος τοῦ υπαίτιου. Έπ' οὐδενί λόγω διευκολύνει και εύνοεΐ τήν άσυδοσίαν. Είς περίπτωσηιν καθ' ήν θά άπετέλει έξαιρετικήν σκληρότητα εις βάρος τοῦ άναίτιου και τών τέκνων ή λύσις τοῦ γάμου, τό δικαστήριον δύναται να άρνηθῆ ταύτην τῆ επιμόνῳ άντιστάσει τοῦ έναγομένου άναίτιου. Άλλά τοῦτο καθ' ήμᾶς είναι επιχρύσωσις τοῦ νομοσχεδίου πρὸς εύχερεστέραν προώθησιν. Παρά πᾶσαν άποφυγήν τοῦ όρου, «δυνητικότης» εισάγει τό νομοσχέδιον, έφ' όσον περι τής βασιμότητος τών άνυπασσομένων λόγων τό δικαστήριον θά κρίνῃ και ή δυνητικότης οὐδεμίαν έξασφάλισιν προσφέρει. Ένέχει έν έαυτῆ οργανικῶς τήν άνασφάλισιν. "Ανθρωποι είναι οί κρίνοντες και άποφασίζοντες και όχι άγγελοί έξ ούρανοῦ. Θα ήτο έξόχως παρακεινδυνευμένην τυχόν υποχώρησις με μόνην έγγύθησιν τόν άμφιβόλου άποτελεσματικότητος τοῦτον φραγμόν.

Μετὰ τόν οὐσιαστικῶς άντικειμενικόν κλονισμόν τοῦ γάμου, όστις εισάγεται ως πρόσθετος λόγος διαζυγίου, εισάγεται και έτερος λόγος ή έξαιετής τό δλιγώτερον διάσταση. Έφ' όσον κατ' αρχήν άντιτιθέμεθα εις πᾶσαν άπόπειραν δικαίωσης τοῦ υπαίτιου, δέν έχει σημασίαν ό διαδραμῶν χρόνος. Άλλά ἄς εΐπωμεν τὰς άπόψεις μας και επί τοῦ λόγου τοῦτου. Έν πρώτοις τό τιθέμενον χρονικόν όριον είναι ένδεικτικόν. Κατά τὰς περιστάσεις δύναται να μειωθῆ, άρκει ό έχων έννομον συμφέρον εκ τής μειώσεως να είναι ισχυρός. Άλλ' έν συνεχείᾳ τό οιοδήποτε χρονικόν όριον είναι έξ αὐτῆς ταύτης τής φύσεως τών πραγμάτων εικονικόν. Καί ίδου διατί. Οὐδεις έχων σῶας τὰς φρένας θά υποβάλῃ έαυτόν εις τήν δοκιμασίαν τοῦ χρονικοῦ όριου και εις τό έξ αὐτοῦ άγχος, και εις δαπάνας σοδαράς, λόγω τῆς έν εξέλιξει άντιδικίας, έφ' όσον είναι μαθηματικῶς βέβαιον, ότι μετὰ παρέλευσιν έξαιετίας, όπερ και χειρότερον δι' αὐτόν έξ έπόψεως έκτάσεως ταλαιπωριῶν, θά λάβῃ ό υπαίτιος διαζύγιον και θά χλευάζῃ άνοικείως τό ήττημένον θυμα. Δι' ό έν τῆ οὐσία χρονικόν όριον δέν θά ύφίσταται. Θα σπεύδῃ ό άναίτιος να άπαλλαγῆ τό ταχύτερον τοῦ υπαίτιου, δια να δυνηθῆ να αναδημιουργήσῃ τήν ζωήν του, ίδίως όταν ό άναίτιος είναι ή γυναίκα και ό ρέων χρόνος και αί λήπαι επιδρῶν καταλυτικῶς εις τήν όλην αὐτῆς παράστασιν. "Τως υπάρξῃ και τό φαινόμενον συνθηκολογήσεως με τόν υπαίτιον και με τὰς άτασθαλίαις του, λόγω σφοδρᾶς αγάπης, όποτε θά έχωμεν μίαν κωμικοτραγικήν και παραμορφωμένην εικόνα οικογενείας επιδρώσης καταλυτικῶς εις τήν ψυχσωματικήν και ήθικήν διάπλασιν τών τέκνων. Έπί τοῦ κεφαλαίου τοῦτου έχομεν λόγω ιδιότητος προσωπικήν έμπειρίαν.

Η εισαγωγή τοῦ χρονικοῦ όριου θά γίνῃ, φρονούμεν, παραίτιος και έτέρας άσχημίας. Θα εύνοήσῃ τήν σύναψιν έμπορικῶν και συμφεροντολογικῶν γάμων. Τα ήθη έχουν υποστῆ βαθειαν νοθείαν εις τοὺς καιρούς μας. Σπανίως συναντᾶται νέος ή νέα άδέσμευτος. Το αντίθετον δυστυχῶς, θεωρεΐται υπό τών υλιστῶν ψυχιάτρων άνωμαλία. Τοῦτου δεδομένου, δέν θά είναι δύσκολον να συνάπτωνται γαμικά δεσμά με πρόσωπα πλούσια διαφόρου μάλιστα ήλικίας, πρὸς λύσιν τών οικονο-

μικῶν προβλημάτων. Κατὰ τὰ ἄλλα θὰ ὑπάρχη ὁ ἐκ τῆς ἀριστερᾶς σύντροφος. Δὲν εἶναι παράτολμος ὑπόθεσις τοῦτο εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν τὸν ἠθικῶς χαλαρὸν καὶ ἀχαλίωτον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ζῶμεν. Τί θὰ ἐμποδίσῃ ἀφοῦ μετὰ ἐξαετίαν ἀπαλλάσσεται παντὸς δεσμοῦ; Ἐὰν ὁ ἀναίτιος προβάλλῃ ἀντιρρήσεις θὰ τοῦ ἀποσπᾶ ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερα καὶ θὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ ἀναμένων τὴν λυτρωτικὴν ἐξαετίαν. Καὶ εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ ἐξαετία τίθεται ὑπὸ ἔργου, οὐδεμία ἀποτελεσματικὴ προστασία δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Ἀναρίθμητοι εἶναι αἱ δικολαβικαὶ δολιχοδρομίαι. Ὅσον ἀφορᾶ εἰς τὴν ἀποζημίωσιν τοῦ ἀναίτιου, ἄς μὴ γίνεται σοβαρὸς λόγος. Ὑπάρχουν πλεῖστοι ὅσοι τρόποι νὰ καθίστανται κενὸν γράμμα αἱ ὑποχρεώσεις. Ἡ ἀπόδυσις εἰς δικαστικούς ἀγῶνας θὰ εἶναι ἓνα διαρκὲς ἄγχος καὶ ἓνας ἀδηφάγος δράκων, ὥστε νὰ κατατρώγῃ εἰς τὸ πολλαπλάσιον τὰ διεκδικούμενα. Γνωρίζομεν ἀπὸ τὰς ἐπιδικαζομένας διατροφὰς τῆς ἰσχυροῦσης νομοθεσίας, ὅταν πρόκηται περὶ ὑποχρέων ἀσκούντων ἐλεύθερον ἐπάγγελμα. Καὶ εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν καταδικάζεται εἰς φυλάκισιν, ἡ νίκη μεταβάλλεται εἰς Πύρρειον νίκην, ἐφ' ὅσον πρέπει νὰ καταβάλῃ ὁ ἐγκινῶν ἐκάστοτε τὰ τροφεῖα. Ἴδου πόσον ἐξασφαλισμένος θὰ εἶναι οικονομικῶς ὁ ἀναίτιος καὶ τὰ τέκνα τῶν ὁποίων θὰ ἔχη τὴν ἐπιμέλειαν, ἀνεξαρτήτως τὸ ὅτι θὰ ὑπάρχη μία διηνεκὴς ἀφορμὴ ὕδρευσι, ταπεινώσεως, προπηλακισμῶν καὶ ἐξευτελισμῶν. Εἰς ὅλα αὐτὰ ὁδηγεῖ ἡ δυνατηκότης ἢ εἰσαγομένη διὰ τοῦ ἄρθρου 7.

Ἐν ἐπιμέτρῳ δὲν παραλείπομεν νὰ προσθέσωμεν. Ἐὰν αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ εἰσάγοντος τὸν ἀντικειμενικὸν κλονισμὸν τοῦ γάμου συνδυασθῶν μετὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 4 ἐδάφ. 6' καὶ ἄρθρον 5 παραγρ. 1 ἐδάφ. 6' πού ὁμιλοῦν περὶ συνυπαιτιότητος ἢ βαρυτέρας ὑπαιτιότητος ἑκατέρου τῶν συζύγων, δη-

μιουργεῖται φοβερὸν ρήγμα κατὰ τῆς ἠθικῆς τάξεως. Εἰσάγεται καὶ καθιερώνεται τὸ συναινετικὸν διαζύγιον, ἄγνωστον μέχρι τοῦδε εἰς τὸν τόπον μας. Καὶ ἐνῶ αἱ διατάξεις περὶ γάμου καὶ οἰκογενείας εἶναι δημοσίας τάξεως, μετὰ τὸ προκαλούμενον ρήγμα θὰ γίνουσι εἰς χεῖρας ἀσυνειδήτων καὶ ἐπιτηδείων ὅπλα ἐκδιάσεως, καταδυναστεύσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως. Ὁ γάμος γίνε-ται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον συναιτερικὴ σύμβασις, ἀθλίαι πολλακίς οικονομικὴ ἐπιχείρησις. Εἰδικώτερον μετὰ τὰς νέας διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 παράγρ. 1, τὸ ὁποῖον καθιερώνει ἀποζημιῶσιν (ἔχι ἐπανόρθωσιν ἠθικῆς βλάβης) ὑπὲρ τοῦ ἀναίτιου, καὶ τοῦ ἄρθρου 2 παράγρ. 1 τὸ ὁποῖον ἀναγνωρίζει συμφωνίας συζύγων περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ διαζυγίου καὶ ρύθμισιν τῆς διατροφῆς, εἰσάγει εὐθέως τὴν συναλλαγὴν εἰς τὸν γάμον καὶ τὰ ἀποτελέσματα θὰ εἶναι ὀλέθρια.

Βεδαίως προβάλλεται ὡς ἐπιχείρημα ἢ ὑπαρξίς ἐξωγάμων τέκνων. Τοῦτο εἶναι ὄντως σοβαρὸν. Ἀλλὰ ὁ Α. Κ. διαγράφει τὴν δυνατότητα ἀναγνωρίσεως τούτων. Ἄν ἡ μεταχείρισις αὕτη δὲν κρίνεται ἱκανοποιητικὴ, ἄς προχωρήσῃ ἡ πολιτεία εἰς θέσεις πλεόν τελεσφόρων καὶ ἐνδεδειγμένων λύσεων καὶ νὰ ἀποφευχθῇ ὁ διὰ τοῦ νομοσχεδίου διωκόμενος τρόπος, ὅστις κατ' οὐσίαν εἶναι ἀποξέγνωσις τῶν νομίμων τέκνων.

Ἡ Συνταγματικὴ ἐπιταγὴ τοῦ ἄρθρου 21 κατὰ τὴν ὁποίαν «ἡ οἰκογένεια ὡς θεμέλιον τῆς συντηρήσεως καὶ προαγωγῆς τοῦ ἔθνους, ὡς καὶ ὁ γάμος καὶ ἡ μητρότης καὶ ἡ παιδικὴ ἡλικία τελοῦν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Κράτους» χαράσσει ἐν προκειμένῳ τὰς κατευθυντηρίου γραμμὰς.

Ταῦτα περὶ τῶν ἀδυναμιῶν τοῦ ὑπὸ κρίσιν νομοσχεδίου καὶ περὶ τῶν κινδύνων οὓς ἐγκυμονεῖ.

† Ὁ Κασσανδρείας ΣΥΝΕΣΙΟΣ

ΟΜΟΦΩΝΟΣ ΑΠΟΦΑΣΙΣ Ι. Σ. Ι. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ

Ἐπανελθούσης τῆς Ἐπιτροπῆς συντάξεως τῆς προτάσεως εἰς τὴν αἴθουσαν Συνεδριῶν ἀνεγνωσθῆ αὕτη καὶ ἐνεκρίθη ὑπὸ πάντων τῶν παρισταμένων μελῶν, ἦτις ἔχει ὡς ἀκολούθως:

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Δ' 27.8.77

Ἡ Ι.Σ.Ι. μετὰ πάσης προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας ἐπὶ διήμερον ἐπὶ τοῦ σχεδίου νόμου «περὶ τροποποιήσεως τῶν περὶ διαζυγίου διατάξεων τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος» καὶ στοιχοῦσα πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἱεροῦ Ἐθαγγελίου, τοῦς θείους καὶ Ἱερούς Κανόνας, λαβοῦσα δὲ ὑπ' ὄψιν καὶ δεόντως ἐκτιμήσασα τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀπόψεις τῶν ἐνδιαφερομένων ὁμοφώνως ἀποφαίνεται,

συμφώνως καὶ πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1965 ὁμόθυμον ἀπόφασιν Αὐτῆς, ἀποκρούει καὶ ἀπορρίπτει πᾶσαν ἐπέκτασιν τοῦ ἰσχυροῦ κλονισμοῦ τῆς ἐγγάμου σχέσεως ὡς δικαιώματος ἐγέρσεως ἀγωγῆς διαζυγίου καὶ ὑπὸ τοῦ ὑπαίτιου συζύγου, ἀνεξαρτήτως τοῦ χρόνου διαρκείας τῆς διαστάσεως τῶν συζύγων, καθ' ὅσον ἡ ἐπέκτασις αὕτη ἄγει εἰς ἀνεπίτρεπτον ἀναγνώρισιν τοῦ ἀντικειμενικοῦ κλονισμοῦ τοῦ γάμου ὡς προσθέτου λόγου διαζυγίου καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ αὐτόματον διαζύγιον.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας ὁμοφώνως ἀποδέχεται ταύτην καὶ ἀποφασίζει ὅπως τὸ περιεχόμενον αὐτῆς ἀποτελέσῃ καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ἀποφάσεως Αὐτῆς.

Είς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος ἀνακοινοῖ, ὅτι ἐπεκοινώνησεν τηλεφωνικῶς μὲ τοὺς ἀπουσιάζοντας Σεβ. Ἀρχιερεῖς, οἵτινες καὶ ἐδήλωσαν τὸ ὁμόφωνον καὶ ὁμόφωνον αὐτῶν, ἐν προκειμένῳ, καὶ ἀναγιγνώσκει τηλεγράφημα τῶν Σεβ. Λήμνου ἐξουσιοδοτοῦντος τὸν Σεβ. Κίτρον, ἔγγραφον τοῦ Σεβ. Ἰωαννίνων, ἐξουσιοδοτοῦντος τὸν Μακαριώτατον, ἔγγραφον τοῦ Σεβ. Μυτιλήνης, ἐξουσιοδοτοῦντος τὸν Σεβ. Αἰγιαλείας, ἔγγραφον τοῦ Σεβ. Ἱερισσοῦ, ἐξουσιοδοτοῦντος τὸν Σεβ. Ἀργολίδος, ἵνα κάμουν χρῆσιν τῆς ψήφου αὐτῶν.

Γενομένης ἀκολούθως φανερᾶς ὀνομαστικῆς ψηφοφορίας ἐπὶ τῆς προτάσεως, κατὰ τὸ ἄρθρον 6 παρ. 3ῆ τοῦ Νόμου 590) 1977, μετὰ τῶν κατ' ἐξουσιοδότησιν ψηφισάντων Σεβ. Ἱεραρχῶν κατεψηφίσθη ὁμοφώνως τὸ ὑπὸ ψήφισιν νομοσχέδιον «περὶ τροποποιήσεως τῶν περὶ διαζυγίου διατάξεων τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος». Οὕτω τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι 75 ψῆφοι, ἤτοι τὸ σύνολον τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας.

Μακαριώτατος: Ἐκφράζω τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήριά μου πρὸς τὴν Σεπτῆν Ἱεραρχίαν καὶ τὰς εὐγνώμονας εὐχαριστίας μου διὰ τὴν σημερινὴν ὁμόφωνον καὶ ὁμόψυχον ἀπόφασιν Αὐτῆς. Ἐλπίζω καὶ οἱ ἀμφιδάλλοντες ἀκόμη Σεβ. Ἅγιοι Ἀδελφοί, οἱ περὶ μυστικῆς συμφωνίας μεταξύ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Κυβερνήσεως ὁμιλοῦντες, νὰ ἔμειναν ἱκανοποιημένοι καὶ νὰ ἤρθῃ ἐκ τῶν ψυχῶν αὐτῶν πᾶν ἔχνος ἀμφισβήτησεως καὶ ἀμφιβολίας.

Σεβ. Φλωρίνης: Μακαριώτατε, συγκινημένος ἐκ τῆς σημερινῆς ὁμοφώνου ἀποφάσεως τοῦ Σώματος αἶρω πᾶσαν ὑποψίαν ὑπαινιγμοῦ.

Μακαριώτατος: Ὑποβάλλω τώρα ἕνα ἐρώτημα πρὸς τὴν Σεπτῆν Ἱεραρχίαν. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Πολιτεία ψηφίσῃ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Νομοσχέδιον ποῖα θὰ εἶναι ἡ στάσις τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι αὐτοῦ;

Λαβὼν τὸν λόγον ὁ Σεβ. Κίτρος εἶπεν. Πρῶτον θεωρῶ νίκην τῆς Ἐκκλησίας τὴν σημερινὴν ἀπόφασιν Αὐτῆς. Ἐφ' ὅσον ὁμόφωνος εἶναι ἡ ἀπόφασις Αὐτῆς, ὁμόψυχος θὰ πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ στάσις Αὐτῆς.

Μακαριώτατος: Ἀνέμενον τὴν ἀπάντησιν αὐτῆν. Ἄλλ' εἰς περίπτωσιν, λέγομεν, καθ' ἣν ἡ Πολιτεία ἤθελε προχωρήσει, νὰ λάθωμεν ἀμετακίνη-

τον θέσιν, ἔναντι οἰασδῆποτε ἐνεργείας καὶ ὁμόφωνον ἀπόφασιν.

Σεβ. Κίτρος: Νομίζω, Μακαριώτατε, ὅτι ἐφ' ὅσον καὶ ὑμεῖς ἐπεσφραγίσατε αὐτὰ τὰ ὅποια εἶπον νὰ ληφθῇ ὡς ἀπόφασις καὶ νὰ καταχωρηθῇ εἰς τὰ Πρακτικὰ ὅτι, ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ Πολιτεία προχωρήσει εἰς τὴν ψήφισιν τοῦ ὑπ' ὄψιν Νομοσχεδίου ἢ Ἱεραρχία ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως θὰ ἐφαρμόσῃ εἰς τιαυτάς περιπτώσεις, τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν Αὐτῆς.

Κατόπιν τῆς προτάσεως ταύτης ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας ὁμοφώνως ἀπεφάσισεν, ὅπως ἐν τῷ Συνόλῳ τῆς καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως, μὴ ἀποστῇ τῆς ἀποφάσεως Αὐτῆς καὶ μὴ ἐφαρμόσῃ οἰανδῆποτε ἀντίθετον ἀπόφασιν ἢ νόμον τῆς Πολιτείας.

Εἶτα λαβὼν τὸν λόγον ὁ Σεβ. Ἐλασσῶνος εἶπε τὰ ἐξῆς: Ἐλπίζω, ὅτι ὅπως ἡμεῖς μὲ τὴν ἐπίνοιαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εὐρέθημεν ἠνωμένοι εἰς τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν εἶμαι ἀπολύτως βέβαιος ὅτι καὶ ὁ πολιτικὸς κόσμος ἀπὸ τὸν ὅποιον δὲν ἀπολείπει ἡ σύνεσις θὰ ἐκτιμήσῃ καὶ θὰ σεβασθῇ τὴν ὁμόφωνον ταύτην ἀπόφασιν τῆς Ἱεραρχίας καὶ δὲν θὰ προχωρήσῃ εἰς οὐδεμίαν ἀντίθετον ἐνέργειαν, ἢ ὅποια θὰ διασαλεύσῃ τὴν συνεργασίαν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας καὶ θὰ διαιρέσῃ τὸν λαόν.

Σεβ. Ν. Ἰωνίας: Ἐκφράζω τὴν ἀπορίαν διατί δι' ἐν τόσον σπουδαῖον ἐκκλησιαστικὸν θέμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει σύμπτωσις ἀπόψεων ὑπὸ ὀλοκλήρου τῆς Ἱεραρχίας ἐσημειώθησαν τόσαι ἀντεγκλίσεις καὶ ζωηρότης ἀντὶ νὰ ληφθῇ ἡ ἀπόφασις εἰς ἀτμόσφαιραν μυστικοπαθείας καὶ ἐπιπνοίας τοῦ Παναγίου Πνεύματος.

Ἀκολούθως ἡ Ἱ.Σ.Ι. ἀπεφάσισεν, ὅπως ἀποσταλῇ ἔγγραφον πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργὸν κ. Κ. Στεφαννάκη μετ' ἀντιγράφου τῶν Εἰσηγήσεων ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ ὑπ' ὄψιν Νομοσχεδίου, δι' οὗ νὰ γνωρίζηται αὐτῷ ἡ ὁμόφωνος καὶ ὁμόψυχος ἀπόφασις καὶ γνώμη τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας ἐπ' αὐτοῦ.

Προτάσει τοῦ Μακαριωτάτου ἀπεφασίσθη, ὅπως ἀντιπροσωπεῖα ἐκ τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Κίτρος, Κορίνθου, Μεσσηνίας, Πατρῶν καὶ Δημητριάδος δεχθῇ εἰς συνέντευξιν Τύπου τοὺς δημοσιογράφους καὶ ἐνημερώσῃ αὐτοὺς περὶ τῶν θέσεων καὶ ἀπόψεων τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ ἐπιμάχου Νομοσχεδίου, ἀνακοινώσῃ δὲ αὐτοῖς τὴν ὁμόφωνον ἀπόφασιν τῆς Ἱ.Σ.Ι. ἐπ' αὐτοῦ.

Ο ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Ο Α΄

Ὁ εὐσεβὴς λαὸς τῆς Θεοσώστου Μητροπόλεως Πειραιῶς, ἐδοκίμασε τελευταίως θαυτάτην θλίψιν. Ἀφ' οὗ ἐπὶ δύο σχεδὸν μῆνες, μὲ τεταμένην προσοχὴν καὶ ἐγκάρδιον προσευχὴν παρηκολούθησε τὴν τελευταίαν ἀσθένειαν τοῦ Μητροπολίτου τῆς πόλεως Χρυσοστόμου, τέλος, τὴν 9ην Αὐγούστου, συνώδευσε τὸν στοργικὸν αὐτὸν καὶ πρῶτον Ποιμενάρχην του, εἰς τὴν τελευταίαν του κατοικίαν. Αἰσθάνθηκε θαρὺ τὸ πλήγμα, ὅχι μόνον διότι ἐστερήθη τὸν πνευματικὸν του Πατέρα καὶ ἐπὶ 12 χρόνια σοφὸν καθοδηγητὴν, ἀλλὰ καὶ διότι τὸ θλιβερὸν γεγονός ἐπῆλθε, ὕστερα ἀπὸ ραγδαίαν ἐξέλιξιν τῆς συντόμου ἀσθενείας του.

Ἡ ἀσθένειά του.

Ἡ ὑγεία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πειραιῶς κυροῦ Χρυσοστόμου ἔβαινε καλῶς, συνεχῶς βελτιουμένη, μετὰ τὴν ἐγχείρησιν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε ὑποβληθῆ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1976.

Αἰφνιδίως, τὴν 15ην Ἰουνίου 1977, ἠσθένησε, καὶ τὴν 17ην παρέστη ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὸ Ζάνειον Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον Πειραιῶς. Παρὰ τὰς προσπάθειάς τῶν ἰατρῶν, ἡ κατάστασις του ἐπεδεινώθη ταχύτατα καὶ ἐξειλίχθη εἰς θαυτάτην πνευμονίαν. Μετὰ πέντε ἡμέρας, τὴν 21ην Ἰουνίου, μετεφέρθη εἰς τὸ «Διαγνωστικὸν καὶ θεραπευτικὸν Κέντρον ΥΓΕΙΑ» καὶ εἰσῆχθη εἰς τὸν θάλαμον ἐντατικῆς θεραπείας. Ἡ κατάσταση του ἦτο κρισιμωτάτη. Ἐν τούτοις, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Κυρίου καὶ τὰς ἀόκνους προσπάθειας τοῦ ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ, μετὰ ἕξ ἡμέρας (τὴν 27.6.77) ἐξήλθεν ἐκ τῆς ἐντατικῆς θεραπείας καὶ ἤρχισε νὰ ἀναρρωνύη, τόσον μάλιστα ταχέως, ὥστε μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐπρόκειτο νὰ ἐξέλθῃ πλέον τῆς κλινικῆς.

Δυστυχῶς, μία ἀπρόδλεπτος ὑποτροπὴ μὲ ὑψηλότατον πυρετόν, ἠνάγκασε τοὺς ἰατροὺς νὰ τὸν θέσουν πάλιν ὑπὸ ἐντατικὴν παρακολούθησιν. Ἡ ὑγεία του ἐβελτιώθη ἐκ νέου, καὶ ἐκρίθη ὅτι τὴν 18ην Ἰουλίου θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ἐπαναφορὰ του εἰς θάλαμον ἀναρρώσεως. Τὴν 14ην Ἰουλίου, ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ὁ Σεβασμιώτατος μετέλαβε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, ἔχων πληρεστάτας τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν διαύγειαν τοῦ πνεύματος, καὶ προσηυχῆθη μὲ τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὸν εὐλάβειαν καὶ κατάνυξιν. Ἀλλὰ τὴν 18ην Ἰουλίου, ἐξημερώματα, νέα ὑποτροπὴ τῆς ἀσθενείας τὸν ἔρριψε εἰς κῶμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον μόνον κατὰ διαλείμματα συνείρητο. Ἐκτοτε παρέμενε ἐξηπλωμένος, ἀκίνητος, σιωπηλός, ἡγεμονικός, μὲ κλειστοὺς συνήθως τοὺς ὀφθαλμοὺς, σὰν νὰ ἦτο παραδεδομένος εἰς νοεράν προσευχὴν, ἕως 8του, τὴν 6ην Αὐγούστου, ἡμέραν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, ἤρεμα, σιωπηλά, παρέδωκε τὴν ψυχὴν του.

Ἡ ὥρα ἦταν 8.30 μ.μ. Εἰς τὴν Ἱ. Μοσχὴν τοῦ Ὁσίου Θεοδοσίου τοῦ Ἀργολίδος (τὴν ὁποίαν εἶχε ἰδρῦσει ὁ Σεβασμιώτατος) ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐψάλλετο ὁ Μέγας Πανηγυρικός Ἑσπερινός. Ἐξημέρωνε ἡ ἑορτὴ τοῦ Ὁσίου, τὸν ὁποῖον ἰδιαίτατα εὐλαβεῖτο ὁ Σεβασμιώτατος.

Κατὰ τὰς τελευταίας του στιγμὰς, εἰς τὸ πλευρόν του παρευρίσκοντο ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Νεοχωρίου κ. Σπυρίδων μετὰ τινῶν κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι προσηύχοντο νοερῶς, καθ' ἣν στιγμὴν ἐκείνος, ἐν ἀπολύτῳ ἡρεμίᾳ καὶ σιγῇ, παρέδιδε τὸ πνεῦμα του «εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος».

Τὸ λαϊκὸν προσκύνημα.

Τὴν ἐπομένην, ἡμέραν Κυριακὴν, κατ' ἐντολὴν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, εἰς ὅλους τοὺς Ἱ. Ναοὺς Πειραιῶς, μετὰ τὸ τέλος τῆς Δοξολογίας, οἱ ἱερατικῶς προϊστάμενοι αὐτῶν ἀνήγγειλαν εἰς τοὺς πιστοὺς τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ Ποιμενάρχου των, ἐνῶ οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν ἐκρούοντο πενθίμως.

Τὴν 11ην π.μ. ὥραν, ἀφίχθη διὰ τῆς νεκροφόρου ἡ σεπτὴ σορὸς αὐτοῦ, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Νεοχωρίου κ. Σπυρίδωνος, τῶν Πανοσιολ. ἀρχιμανδριτῶν π. Χρυσ. Νικήτα καὶ Ἀλεξίου Βρυῶν, τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἰακώβου καὶ τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν αὐτοῦ.

Εἰς τὰ προπύλαια καὶ τὴν πλατείαν τοῦ Ἱ. Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος, τοῦ ὁποῖου οἱ κώδωνες πενθίμως ἐκρούοντο, ὑπεδέχθησαν τὴν σορὸν σύμπας ὁ ἱερός κληρὸς τοῦ Πειραιῶς, παρατεταγμένος εἰς δύο στίχους, καὶ πλῆθος πιστῶν, μὲ δακρυσιμένους ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ἐκφρασιν ὀδυνηρᾶς θλίψεως ζωγραφισμένην εἰς τὰ πρόσωπά των. Ἐξ ἱερεῖς ἀνέλαβον εὐλαδῶς τὸ φέρετρον ἐπὶ τῶν ὤμων των καὶ τὸ μετέφεραν σιωπηλῶς ἐντὸς τοῦ Ἱ. Ναοῦ, ὅπου ἀμέσως ἐψάλλη νεκρῶσιμον Τρισάγιον, ὑπὸ τοῦ Θεοφιλεστάτου Νεοχωρίου, καὶ ἐν συνεχείᾳ ἤρχισε τὸ λαϊκὸν προσκύνημα. Πρὸ τῆς Ὁραίας Πύλης εἰς ἱερεὺς ἀνεγίνωσκε συνεχῶς τὸ Ἱ. Εὐαγγέλιον. Πλησίον τῆς σοροῦ παρεκάθητο οἱ συγγενεῖς καὶ τέσσαρες ἱερεῖς παρεστέκοντο, ἐνῶ οἱ πιστοὶ μὲ ἄκραν εὐλάβειαν προσήρχοντο καὶ ἠσπάζοντο τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ τὴν εὐλογοῦσαν χεῖρα, πολλοὶ δὲ καὶ τὸ μέτωπον, τὸ πρόσωπον καὶ τὰ ἱερὰ ἄμφια τοῦ κοιμωμένου Ἱεράρχου. Τὸ λαϊκὸν προσκύνημα δὲν ἔπαυσε ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης μέχρι καὶ τὸ ἑσπέρας τῆς Τρίτης, 9ης Αὐγούστου, ἀπὸ πρωίας μέχρι θαυτάτης νυκτός. Συγκινητικὸν ἦτο, πέραν τῶν δακρύων τῶν Χριστιανῶν, καὶ τὸ ὅτι οἱ γονεῖς ἔφεραν τὰ παιδιὰ των, ἀκόμη καὶ τὰ θρέψη των, διὰ νὰ ἀπο-

θέσουν καὶ αὐτὰ τὸν ἀγνὸν ἀσπασμὸν τῶν καὶ γὰρ λάβουν τὴν τελευταίαν εὐλογία τῶν Ποιμενάρχων τῶν.

Τὴν Δευτέρα, 8 Αὐγούστου, τὴν Θ. Λειτουργίαν καὶ μετ' αὐτὴν τὸ ἱερὸν Τρισάγιον ἐτέλεσε ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἰάκωβος. Τὴν Τρίτην, ἐτελέσθη Ἀρχιερατικὸν Συλλεΐτουργον, ὑπὸ τῶν ἀμέσως εὐεργετηθέντων ὑπὸ τοῦ αἰδίου Χρυσοστόμου, Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν: Ἀργολίδος κ. Χρυσοστόμου, Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριάς κ. Προκοπίου, Διδυμοτείχου καὶ Ὀρεστιάδος κ. Ἀγαθαγγέλου, Γρεβενῶν κ. Σεργίου καὶ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Νεοχωρίου κ. Σπυρίδωνος. Λόγον συγκινητικὸν ἐξεφώνησεν ὁ προεξάρχων Σεβασμιώτατος Ἀργολίδος.

Ἡ κ η δ ε ι α.

Τὸ ἑσπέρας τῆς Τρίτης, 9ης Αὐγούστου, ὥρα 5.30', ἐφάλη ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, προεξάρχοντος τοῦ Μακαριώτατου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Σεραφεῖμ, συμπαραστατομένου ὑπὸ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κ. Τιμοθέου, Κίτρους κ. Βαρνάβα, Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου, Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στεφάνου, Πατρῶν κ. Νικοδήμου καὶ τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Δωδώνης κ. Χρυσοστόμου.

Τὸν ἐπικήδειον λόγον ἐξεφώνησεν ἐκ μέρους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ Ἀρχιγραμματεὺς Αὐτῆς Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ταλαντίου κ. Ἀμβρόσιος, ὅστις εἶπεν τὰ ἑξῆς:

«Μακάριοι οἱ νεκροὶ
οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπ' ἄρι
Ναί, λέγει τὸ Πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσονται
ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν».

(Ἀποκ. ιδ', 13)

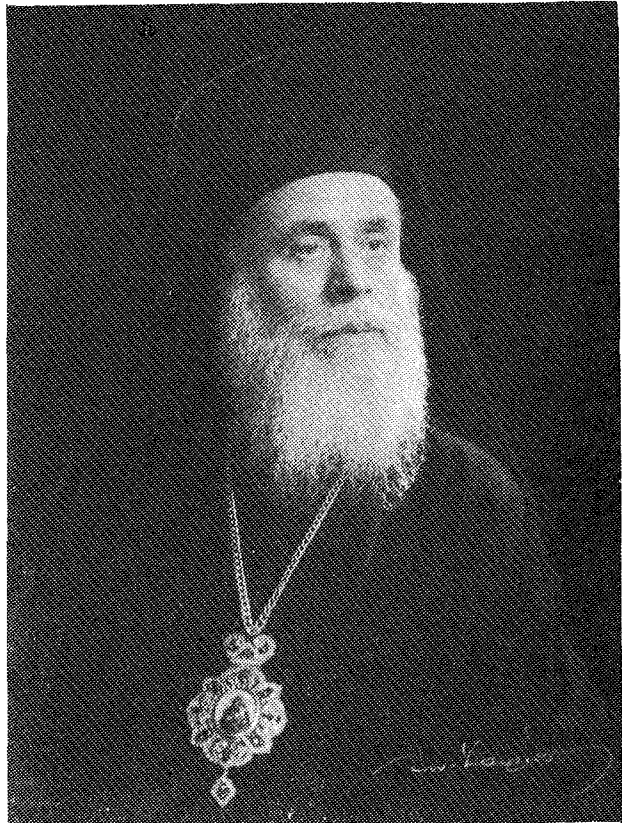
Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, Εὐλαβέσι-
τοι Προσβύτεροι καὶ Διάκονοι.

Ἐντιμότητε κ. Ὑπουργέ, Ἀξιότιμε κ. Νομάρχα,
κ. Δήμαρχε,

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,

Ὁ Ποιμενάρχης τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Πειραιῶς Χρυσόστομος Α', ὁ κατὰ κόσμον Ἐμμανουὴλ Ταβλαδωράκης, μετετέθη μετετέθη ἐκ τῆς ἐπὶ γῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ἐν οὐρανοῖς θριαμβεύουσαν. Ὁ μεγαλοπρεπὴς καὶ ἱεροπρεπὴς Ἱεράρχης τοῦ Πειραιῶς κυρὸς Χρυσόστομος μετετέθη ἤδη ἐξ ἡμῶν, διότι ἔλαβεν ἐκ χειρὸς Κυρίου μετάνειν ἀναπότρεπτον, μετάνειν ἀκατάκριτον, μετάνειν ἀνεξάρτη-

† Ὁ εἰς Κύριον ἐκδημήσας Μητροπολίτης Πειραιῶς
κυρὸς Χρυσόστομος

τον τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως, μετάνειν, λέγω, ἀμετάνειν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου: «ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων ἐγὼ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ... μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν» (Ἰωάν. ε' 24). Ἀπὸ τὸ πολυκύμαντον πέλαγος τῆς ἐπιγείου βιοτῆς μετετέθη πλέον εἰς τὸν ἀκύμαντον καὶ γαλήνιον λιμένα τῆς ἀγῆρου μακαριότητος, τ.ἔ. τῆς ἀγκάλης τοῦ Θεοῦ.

Ἡ πατερική καὶ σεβάσιμος μορφή τοῦ ἀειμνήσιον Ἱεράρχου καλύπτεται ἤδη ὑπὸ τῆς παγερᾶς καλύπτρας τοῦ θανάτου, τὸ γλυκύφθογγον σίγμα του μένει ἐσφραγισμένον, ἢ μελίρροτος γλῶσσα του σιγᾶ, ἢ ρητορική αὐτοῦ δεινότης ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν πλέον καὶ ὁ κυρὸς Χρυσόστομος πορεύεται ἤδη ἐνώπιον τοῦ Θρόνου τῆς Μεγαλοσύνης τοῦ Θεοῦ, ἵνα λάβῃ ἀνάπαντον ἐκ τῶν κόπων αὐτοῦ, καθ' ὅσον «θάνατος ἀνδρὶ ἀνάπανμα» κατὰ τὸν λόγον τοῦ πολυάθλου Ἰωβ (κεφ. γ' 23).

Ἡ ἀποστέρησις ἐξ ἐνὸς τοιοῦτου ἐκκλησιαστικοῦ ἀνδρὸς πλημμυρίζει μὲ ὀδύνην τὰς ψυχὰς ὅλων ἡμῶν, οἱ ὅποιοι κνκλοῦμεν τὴν σεπτὴν σορὸν αὐτοῦ. Οἱ εὐγενεῖς κάτοικοι τῆς ὑπερόχου ταύτης πόλεως θρηνοῦν τὴν ἀποστέρησιν τοῦ πνευματικοῦ τῶν πατρὸς καὶ συμ-

πολίτου. Οἱ εὐλαβεῖς κληρικοί τὸν ἀσθηρὸν ἴσως, πλὴν ὅμως φιλόστοργον Ποιμενάρχη τῶν. Ἡ τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν χορεία τὸν μαχητὴν καὶ ἀδούλωτον εἰς τὸ φρόνημα Ἀρχιερέα. Οἱ ἀδελφοί, οἱ οἰκογενεῖς καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ σάρκα συγγενεῖς αὐτοῦ τὸν προσφιλεῖ καὶ τιμημένον παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις ὁμαίμονα. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καθίσταται ἀναγκαῖον εἰς μίαν τοιαύτην πένθιμον ὥραν νὰ ἐνθυμηθῶμεν τοὺς λόγους τοῦ Μ. Βασιλείου, οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ χύσουν βάλοισμα εἰς τὰς θλιβομένας καρδίας ἡμῶν. «Οὐκέτι θρήνοις τοὺς τῶν ἀγίων δορυφοροῦμεν θανάτους, ἀλλ' ἐνθέοις χορείαις τοῖς ἐκείνων ἐπορχοῦμεθα τάφοις. Ὑπνος γὰρ τοῖς δικαίοις ὁ θάνατος. Μᾶλλον δὲ πρὸς κρείττονα ζωὴν ἐκδημίω» (Migne P.G. 54, 161).

Ἄς ἀφήσωμεν λοιπὸν κατὰ μέρος τὴν δόξην, γλυκαίνοντες μὲ τὸ ἀνέσπερον καὶ ἡλαρὸν φῶς τῆς πίστεως ἐπὶ τὴν ἀθανάσιαν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄς προσπαθήσωμεν νὰ στοχασθῶμεν πως ἀναστρέφοντες τὴν σκέψιν ἡμῶν πρὸς τὴν ἀναλωθεῖσαν ἤδη ζωὴν τοῦ ἀφ' ἡμῶν ἀποδημήσαντος καὶ πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος μακαριστοῦ Ἱεράρχου κυροῦ Χρυσοστόμου.

Ἡ περιγραφή μιᾶς τοιαύτης μορφῆς εἶναι ἔργον λίαν δυσχερές. Διότι ὁ Πειραιῶς Χρυσόστομος ὁ Α' ὑπῆρξε μία πολυεδρική καὶ πολυδιάστατος ἐκκλησιαστικὴ μορφή. Πολυαναγὴς μὲν ἀλλὰ καὶ πολυτάραχος· πολυθρόνλητος, ἀλλὰ καὶ πολύθρυστος· πολύθρονος, ἀλλὰ καὶ πολὺθλιπτος· πολυτίτωρ, ἀλλὰ καὶ πολὺκροτος· πολύθρονος, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως πολύθρυστος. Ἀπέκτησεν ἐν ὅσῳ ἔζη φανατικούς φίλους, ἀλλὰ καὶ ἀσπόνδους ἐχθρούς. Ἠγαπήθη πολὺ, ἀλλὰ καὶ ἐπολεμήθη ἰσχυρῶς. Καὶ ἐθανυμάσθη, καὶ κατεκρίθη. Τοιοῦτον εἶναι τὸ πέρασμα τῶν δυναμικῶν φαινομένων ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Καθίστανται πόλος ἔλξεως, ἀλλὰ καὶ στόχος ἐπιθέσεων, ἀληθῶς σημεῖον ἀντιλεγόμενον, ἕως ὅτου κατασιγάσουν τὰ ἀνθρώπινα πάθη (καὶ τοῦτο συμβαίνει συνήθως μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τοῦ σαρκίου) καὶ προβάλλη καθαρά ἡ μορφή τῶν.

Ὁ Πειραιῶς Χρυσόστομος ὁ Α' ὑπῆρξε μία τοιαύτη μορφή, τῆς ὁποίας τὰ ἴχνη θὰ χαραχθοῦν ἀνεξίτηλα μέσα εἰς τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπῆρξε καὶ οὗτος σημεῖον ἀντιλεγόμενον ἐν τινι μέτρῳ, ἀλλὰ πάντως ὑπῆρξε μία φωτεινὴ καὶ καθαρὰ ἐκκλησιαστικὴ προσσωπικότης. Ἡ λάσπη, τὴν ὁποίαν κατὰ καιροὺς ἔρριψαν κατ' αὐτοῦ πολλοὶ ἐπιχαιροεπίκατοι, πρόγλωσσοι, τριττὴν γλώσσα ἔχοντες, μιοῦδες (Ἀποστολικαὶ Διαταγαί, ΒΕΠΕΣ 2, 27) καὶ αὐτοδικωρισμένοι εἰσαγγελεῖς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀμύνητες τῆς ἀμωμῆτος ἡμῶν πίστεως δὲ ν ἴσχυσε νὰ ἀμαυρώσῃ τὴν λευκὴν καὶ διβλικὴν μορφήν του. Ὁ Πειραιῶς Χρυσόστομος κεῖται ἄνους πλέον ἐν μέσῳ ἡμῶν, ἀλλ' ἡ μορφή του καὶ τὸ πνεῦμα του θὰ ζῶσιν εἰς τὴν μνήμην τῶν πιστῶν καὶ εἰς τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας.

Ὑπ' αὐτὴν τὴν θεώρησιν καὶ ἐφ' ὅσον εἰς ἡμᾶς ἔλαχεν ὁ κλήρος νὰ ἀναλάβωμεν, σεπιτῆ ἐντολῇ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, τὸ δύσκολον ἔργον τοῦ νὰ ὑψάνωμεν τὸν προσήκοντα λόγον κατὰ τὴν πένθιμον ταύτην ὥραν διὰ μίαν τόσοον πολυδιάστατον ἐκκλησιαστικὴν προσσωπικότητα, θὰ συμπληρώσωμεν τὰς γενομένας ἤδη γενικὰς ταύτας παρατηρήσεις διὰ τῆς ἀπαριθμήσεως καὶ τῆς ἐπιγραμματικῆς παρουσιάσεως μερικῶν εἰσέτι σταθερῶν χαρακτηριστικῶν τῆς ζωῆς τοῦ κοιμηθέντος σεπιτοῦ Ἱεράρχου εἰς μνημόσυνον αἰώνιον αὐτοῦ.

α) Ὁ Πειραιῶς Χρυσόστομος κατ' ὅλην τὴν διάρκεια τῆς ζωῆς του ὑπῆρξε τέλειος Μοναχὸς καὶ ἐν ταυτῷ ἄριστος Ἐπίσκοπος. Ὁ Ἐπίσκοπος ποῦ ἔζη ἐν πλάτει τὸ Μοναχικὸν ἰδεῶδες. Ἦτο ὁ ἄνθρωπος, ὅστις συνήρμωσεν ἐν εαυτῷ ἄριστα τὸν Δεσπότην καὶ τὸν Μοναχόν, ὅπως τὸν καθορίζει ἐπακριβῶς ὁ Ἄγιος Ἰωάννης, ὁ τῆς Κλίμακος συγγραφεὺς λέγων: «Μοναχὸς ἐστὶ θία φύσεως διηνεκῆς καὶ φυλακῆ αἰσθήσεως ἀνελλιπῆς, ἡγνισμένου σώμα, κεκαθαρμένου στόμα καὶ πεφωτισμένου νοῦς» (Δόγος α'). Χαρακτηριστικὸν ἐν προκειμένῳ μεταξὺ ἄλλων εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δημοσίως ἐξωμολογεῖτο ὁ ἴδιος εἰς τὸν αὐτὸν ἐνιαῦθα ἱερὸν χῶρον τὴν 24ην Νοεμβρίου 1965, διὰν ἐξεφώνησε τὸν ἐνθρονιστήριον λόγον αὐτοῦ: «Ἀρχιερατεύσας ἐπὶ εἴκοσι πλήρη ἔτη εἰς τὴν ἀληγομνήτην μου Ἱεράν Μητρόπολιν Ἀργολίδος... ἀπεμακρόνθη ἐξ αὐτῆς πτωχός. Ἐρχομαι ἐνιαῦθα πτωχός καὶ διὰν θὰ ἔχω τελέσει τὸν δρόμον καὶ θὰ ἀποχωρίζωμαι τοῦ κόσμου τούτου, διὰ νὰ ταξιδεύσω εἰς τὴν ἐνδοξον αἰωνιότητα, θὰ ἀποθάνω πτωχός» (Ἐκκλησία, 1965 σελ. 631-632). Συνεπῆς πρὸς τὴν μοναχικὴν του ὁμολογίαν ὁ ἀειμνηστὸς Ἱεράρχης ἔζησε πάντοτε ὑπὸ τὴν δίαν τῆς φύσεως καὶ ἐν φυλακῇ τῶν αἰσθήσεων ἀνελλιπῆ. Κάποιος σύγχρονος ἄγιος δίδει μίαν εἰκόνα αὐτῆς τῆς καταστάσεως τοῦ Μοναχοῦ καὶ φρονῶ ὅτι ἐξηγεῖ ἐν πολλοῖς αὐτῆς σνηθείας τοῦ μεταστάντος Ἱεράρχου: «Ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου εἶναι ὡς νὰ ἔγινε παράφρων κἀθεται, σιωπᾷ, δὲν θέλει νὰ ὁμιλῇ καὶ ὡς παράφρων κυττάζει τὸν κόσμον καὶ δὲν ἐπιθυμεῖ αὐτὸν καὶ δὲν βλέπει αὐτόν... Οὕτω γίνεται εἰς τὴν ψυχὴν, ἥτις ἐγνώρισε τὴν θεϊκὴν γλυκύτητα τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου» (Ἀρχιμ. Σωφρονίου: Ο ΓΕΡΩΝ ΣΙΔΟΥΑΝΟΣ, σελ. 477-478).

β) Ὑπῆρξε ζηλωτὴς Ἱεράρχης ἐνδιατρίφας ἰδιαίτερος εἰς τὰ ἔργα τῶν Νηπιτικῶν Πατέρων καὶ περὶ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας. Ἐργατῆς τῆς θεολογικῆς καὶ τῆς θύραθεν παιδείας ἐμάχητο πάντοτε διὰ τὴν κατισχύσιν καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῶν Ἀγιοπατερικῶν προσταγμάτων καὶ ἐπιταγῶν. Ἐν τῇ προασπίσει τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως παρουσιάζετο πολλακίς ὑπερβολικός, κίνητρον ὅμως εἶχε πάντοτε τὴν καθαρὰν διάθεσιν καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην.

γ) Ὑπῆρξε ἄκαμπτος μαχητὴς πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν. Κατὰ τὰς συνεδρίας τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς

Ἱεραρχίας ἀπὸ Αὐγούστου ἕως Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1965 ἀνεδείχθη διὰ τῆς παρηγορίας του μία ἐξέχουσα μαχητικὴ ἐκκλησιαστικὴ μορφή, συνέβαλε δὲ τὰ μέγιστα εἰς τὴν κατάρτησιν τῶν δικαιοματιῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν πλήρωσιν τῶν ἀπὸ μακροῦ χηρευομένων 15 Μητροπόλεων. Ἡ μαχητικὴ του αὐτὴ διάθεσις πολλάκις τῷ ἐγένετο πρόξενος ψυχικῆς ὀδύνης. Διότι ἐκινήθησαν κατ' αὐτοῦ ἢ τε κοσμικὴ καὶ ἢ ἐκκλησιαστικὴ δικαιοσύνη, ἰδίᾳ μάλιστα διὰ τὴν δευτέρᾳ αὐτῆ ἐκινεῖτο ὑπὸ ὅλως ἐπὶ κτήκτους συνθήκας καὶ περιστάσεις. Ἀλλ' αἱ διώξεις αὗται οὔτε τὴν πάλλευσκον μορφήν του ἐσκίασαν, οὔτε καὶ τὸ ἀγωνιστικὸν αὐτοῦ φρόνημα ὑπέστειλον.

δ) Ὑπῆρξεν ἐπίσης ἄριστος χειριστὴς τοῦ λόγου καὶ ἐγένετο γνωστὸς τοῖς πᾶσι διὰ τὴν ρητορικὴν δεινότητα τῆς μελιγρότου γλώσσης του. Ὡς Ἱεροκλήρουξ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου καὶ ἀργότερον ὡς Ἐφημέριος τοῦ Ἱ. Ν. Ἀγ. Κωνσταντινίου Ὀμονοίας τῶν Ἀθηνῶν ἀφῆκεν ἐποχὴν εἰς τὸν τομέα τοῦ κηρύγματος. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐνδεχομένως ἐξηγεῖ πῶς ὁ Χρυσόστομος Ταβλαδωράκης ἀνῆλθε ταχέως τὴν κλίμακα τῆς ἱερωσύνης, καθ' ὅσον εἰς ἡλικίαν 22 ἐτῶν ἐγένετο Διάκονος, εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν προεχειρίσθη εἰς πρεσβύτερον καὶ ἔλαβε τὸ ὄφρῖκιον τοῦ Ἀρχιμανδριτοῦ, τὸ δὲ ἔτος 1945, ἦτοι εἰς ἡλικίαν 36 μόλις ἐτῶν, ἐξελέγη Μητροπολίτης Ἀργολίδος. Εἰς τὴν Μητρόπολιν αὐτὴν ἀρχιεράτευσεν ἐπὶ 20 ἔτη, ἔπειτα δὲ, ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, τῇ 16ῃ Νοεμβρίου 1965, κατεστάθη πρῶτος Μητροπολίτης τῆς νεοπαύου τότε ἱερᾶς αὐτῆς Μητροπόλεως Πειραιῶς.

ε) Τέλος ὁ Μητροπολίτης Πειραιῶς κυρὸς Χρυσόστομος ἐγένετο εὐρέως γνωστὸς καὶ ὡς θερμὸς ὑποστηρικτὴς καὶ ἀκαταπόνητος ὑπέρομαχος τῆς Ἐπισκοπικῆς ἀξίας. Σιχῶν εἰς τὰ κελεύσματα τῶν Ἀγίων Πατέρων, τὰ ὁποῖα θεμελιώνουν τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μοναδικὴν θέσιν τοῦ Ἐπισκόπου, (ὅπως π.χ. τοῦ Ἱγνατίου: «ὅπου ὁ Ἐπίσκοπος, ἐκεῖ ἡ Ἐκκλησία») καὶ «ὁ πρῶτος τι λάθρα τοῦ Ἐπισκόπου τῷ διαδόχῳ λατρεύει», ἢ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου, ὁ ὁποῖος λέγει: «Ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας δύναται τις νὰ ἔχη τὸ πᾶν, ἐκτὸς τῆς σωτηρίας») ὁ ἀείμνητος Ἱεράρχης ἠγωνίσθη σθεναρῶς διὰ τὴν προάσπισιν τῆς ἐπισκοπικῆς ἀξίας ἐναντι μερικῶν ὀρθόδοξων καὶ ἀγνώστων εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν εὐσεβιστικῶν κινήσεων, τὰ ὁποῖα, λανθάνοντως ἴσως, παρεθεώρουν τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Διοίκησιν, παρηγκώνιζον ἢ ἐκζητοῦσαν εἰς ἀγνοίαν τὸν Ἐπίσκοπον καὶ ἐπηγγέλλοντο τὴν σωτηρίαν ὡς τὸ ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα ἐναρτέων πράξεων καὶ ἐξωτερικῶν ἔργων τῆς εὐσεβείας καὶ οὐχὶ ὡς τὸ ἀναγκαῖον ἐπακόλουθον τῆς οργανικῆς μυστηριακῆς ἐνότητος τοῦ πιστοῦ μέλους πρὸς τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ὡς διδάσκει ἡ Ὀρθόδοξος Θεολογία. Ἐν τῇ ἐπιδιώξει αὐτῇ ὁ κυρὸς Χρυσόστομος, θείῳ ζήλῳ κινούμενος, ὠδηγήθη ἐνίοτε εἰς τινὰς ἀκρότητας καὶ εἰς τὴν διατύπωσιν σχημάτων ὑπερβολῆς. Τὸ γεγονός τοῦτο μαρτυρεῖ τὴν ἀγωνίαν τῆς

μακαρίας ψυχῆς του ὑπὲρ τῆς Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ τῆς ὑγιοῦς πνευματικῆς τροφοδοσίας καὶ καθοδηγήσεως τῶν πιστῶν τέκνων τῆς.

«Μακάριοι οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπ' ἄρι καί, λέγει τὸ Πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσονται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν».

Μακαριώτατε Δέσποτα,

Σεβασμιοπόθητε τῶν Ἱεραρχῶν χορεία, καὶ λοιπῇ τῶν πιστῶν πένθιμη ὁμήγυρι,

Ἴδόν ἐν συνόφει πρόχειρα ὁπωσδήποτε στοιχεῖα τῆς πολυκυμάντου καὶ πολυμόχθου ζωῆς τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Πειραιῶς κυροῦ Χρυσόστομου τοῦ Α', ὁ ὁποῖος ἀντίκρουσε διὰ πρώτην φοράν τὸ φῶς τοῦ παρόντος κόσμου τὸ ἔτος 1909 εἰς τὴν ὥραϊαν καὶ εὐάνθρωπον ταύτην παράλιον πόλιν τοῦ Πειραιῶς καὶ ἀφοῦ διέγραψε μίαν φωτεινὴν πορείαν, καταπελυτισμένην δι' ἔργων ἀγαθῶν πρὸς δόξαν Κυρίου, ὧν μάρτυρες τὰ εὐάρισμα εὐαγῆ καὶ φιλανθρωπικὰ Ἰδρύματα, τὰ ὁποῖα κατέλιπεν, ἔκλεισεν ὀριστικῶς τοὺς ὀφθαλμούς του, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν παρόντα καὶ πάλιν κόσμον, τῇ 6ῃ Αὐγούστου 1977, ἔπειτα ἀπὸ μίαν περίοδον νοσηλείας εἰς Θεραπευτήριον τῶν Ἀθηνῶν. Δευκανθεὶς εἰς τὴν διακονίαν τοῦ ἀμπελώνος τοῦ Κυρίου πορεύεται ἤδη ἵνα ἐμφανισθῇ εἰς τὸν «Κύριον τοῦ Ἀμπελώνος» (Ματθ. κ', 8) ἵνα ἀναπαύσεται ἐκ τῶν κόπων αὐτοῦ, καθ' ὅσον οἱ «Δίκαιοι εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι καὶ ἐν Κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐτῶν καὶ ἡ φροντίς αὐτῶν παρὰ Ὑψίστου» (Σοφ. Σολομῶντος ε', 15).

«Μακαρία ἡ ὁδὸς ἣ πορεύει σήμερον, ἀξιομακάριστε καὶ ἀείμνηστε ἀδελφέ, οὗ ἡτοιμάσθη σοι τόπος ἀναπαύσεως!»

Ἀκολούθως ἀπηύθυναν ἐπικλήθειον χαιρετισμὸν, ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος τοῦ Καθεδρικοῦ Ἱ. Ναοῦ Πειραιῶς Πρωτοπρεσβύτερος π. Κωνσταντῖνος Φαφούτης ἐκ μέρους τοῦ Πειραιῶς Ἱερατείου, ὁ Πρωτοπρεσβύτερος π. Εὐάγγελος Στασινόπουλος ἐκ μέρους τοῦ Ἱερατείου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἀργολίδος, τὴν ὁποίαν ὁ ἐκλιπὼν ἐποίμανε ἐπὶ μίαν εἰκοσαετίαν (1945-1965). Ὁ Δήμαρχος Πειραιῶς κ. Ἀναστάσιος Βουλόμενος, ὡς καὶ ὁ Δήμαρχος Ναυπλίου ἐξ ὀνόματος τοῦ λαοῦ τῆς Ἀργολίδος. Ὡς ἀνεκοίνωσαν εἰς τοὺς λόγους των οἱ ἀνωτέρω πρωτοπρεσβύτεροι, ὁ Πειραιῶς Κληρὸς κατέθεσε τὸ ποσὸν τῶν ἑκατὸ χιλιάδων δραχμῶν εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον Ὑποτροφῶν ἀπόρων σπουδαστῶν (ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ ἐκλιπόντος) καὶ τὸ Γεν. Φιλόπτωκων Ταμεῖον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, τὸ δὲ Ἱερατεῖον Ἀργολίδος τὸ ποσὸν τῶν δέκα χιλιάδων δραχμῶν εἰς τὰ εὐαγῆ Ἰδρύματα Ἀργολίδος, εἰς μνήμην τοῦ κυροῦ Χρυσόστομου.

Τὴν κηδείαν παρηκολούθησαν περὶ τοὺς τεσσαράκοντα Ἀρχιερεῖς, πλῆθος Ἱερέων ξένων Μητροπόλεων,

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἡ Σύνοδος τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ πρόσφατος σύγκλησις τῆς Συνόδου τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων ὑπῆρξε γεγονός ἄξιον ἰδιαίτερας ἐξάφρασης.

Ἐν πρώτοις αὐτὴ αὐτὴ ἡ σύγκλησις τῆς Συνόδου μαρτυρεῖ τὴν ἀφοσίωσιν τῆς Ἐκκλησίας μας εἰς τὴν μακραίωνα κανονικὴν τάξιν, καθ' ἣν τὸ συνοδικὸν σύστημα διοικήσεως εἶναι ὁ ἀριστος τρόπος πηδαιουχίας τοῦ ἱεροῦ οὐράνου τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ συνοδικὸν σύστημα ἀποδεικνύει, ὅτι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲν ἔχει θεῖον ὁ ἰσοπεδωτικὸς ὁδοστρωτῆρ τῆς ἀπολύτου ὁμοιομορφίας, ἀλλ' ἐπιδιώκεται ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἐνότητος ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἀπόψεων, ἀκόμη καὶ ἐν αὐτῇ τῇ διαφωνίᾳ τῶν μετεχόντων τῆς Συνόδου, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι αὐτὴ ἐκδηλοῦται ἐν καλῇ πίστει, ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ καὶ ἐν γνησίως δημοκρατικῷ πνεύματι.

Ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας καὶ ἐν τῇ περιπτώσει διαφωνιῶν τινῶν κατέστησε συνειδητὰ τὰ ἐπικρατοῦντα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος πνευματικὰ ρεύματα καὶ συνετέλεσε εἰς τὸ νὰ ἀλληλοδιαφωτισθοῦν

δεκάδες Μοναχὰι, ἀντιπροσωπεύουσαι τὰς Γυναικεῖας Ἱ. Μονὰς Ἀργολίδος, πρὸς τοῦτο ἐλθοῦσαι μετὰ τοῦ Μητροπολίτου τῶν, ὁ Ὑπουργὸς Ἐργασίας κ. Κων. Λάσκαρης, ὁ ὑφυπουργὸς Κοινων. Ὑπηρεσιῶν κ. Ἄνδρ. Ἀνδριανόπουλος, Βουλευταὶ, ὁ Νομάρχης καὶ ὁ Δήμαρχος Πειραιῶς κ. Γερογιάννης καὶ Βουλόμενος, Δήμαρχοι τῶν περὶ Δῆμων, ἐκπρόσωποι τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, οἱ συγγενεῖς τοῦ ἐκλιπόντος καὶ χιλιάδες πιστῶν.

Ἡ νεκρώσιμος πομπὴ ἐξεκίνησε περὶ τὰς 7 μ.μ. ἐν τοῦ Καθεδρικοῦ Ἱ. Ναοῦ Παναγίας Τριάδος, πεζῇ, καὶ διὰ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ καὶ τῆς ὁδοῦ Ἀναπαύσεως κατηρθύνθη πρὸς τὸ Κοιμητήριον τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου τῆς πόλεως Πειραιῶς. Προηγείτο ἡ μουσικὴ μπάντα τοῦ Π. Ναυτικοῦ, ἠκολούθουν οἱ πενθοῦντες ἱερεῖς ξένων Ἱ. Μητροπόλεων, τὰ Ἐξαπτέρυγα, οἱ ἱερεῖς Πειραιῶς μετὰ λευκοῦ ἐπιτραχηλίου καὶ φαιλωνίου, ὁ χορὸς τῶν πενθοῦντων ἱεροφαιλῶν, οἱ φέροντες τὴν μίτραν, τὴν ράβδον καὶ τὰ παράσημα τοῦ ἐκλιπόντος ἱερεῖς, ὁ συνοδεύων τὴν πομπὴν Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Δωδώνης κ. Χρυσόστομος, καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ σορὸς τοῦ Ἱεράρχου, τῆς ὁποίας τὰς λευκὰς ταινίας ἐκράτουν οἱ φέροντες τὸ πένθος Ἀρχιερεῖς, Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Ν. Κρήνης κ. Προκόπιος, Διδυμοτείχου κ. Ἀγαθάγγελος, Γρεβενῶν κ. Σέργιος καὶ ὁ Θεοφιλέστατος Νεοχωρίου κ. Σπυρίδων. Ὅπισθεν αὐ-

οὶ μετεχόντες τῆς Συνόδου ἐπὶ τῶν ἀπασχολούντων τὴν Ἐκκλησίαν προβλημάτων καὶ ἐπὶ τῶν ἐπικρατούσων τάσεων καὶ τῶν ὑπαρχόντων ρευμάτων, τοῦθ' ὕπερ θὰ εἶναι πολύτιμος πείρα διὰ τὸ μέλλον.

Τέλος πρέπει ἰδιαίτερος νὰ ἐπισημανθῇ ἡ ἀρραγῆς ἐνότης τῆς Ἱεραρχίας ὡς πρὸς τὴν σταθερὰν καὶ ἀμετακίνητον στάσιν αὐτῆς ἐναντι τοῦ Σχεδίου Νόμου περὶ τροποποιήσεως τῶν περὶ διαζυγίου διατάξεων τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος. Συμφώνως πρὸς τὴν ὁμοφώνως ληφθεῖσαν ἀπόφασιν τῆς Ἱεραρχίας, αὐτὴ περιφρουροῦσα τὰ θεμέλια τῆς ἐλληνικῆς οἰκογενείας καὶ «δεόντως ἐκτιμήσασα τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦτου ἀπόψεις τῶν ἐνδιαφερομένων», ἀπέκρουσε καὶ ἀπέρριψε «πᾶσαν ἐπέκτασιν τοῦ ἰσχυροῦ κλονισμοῦ τῆς ἐγγάμου οἰκείας ὡς δικαίωματος ἐγέρσεως ἀγωγῆς διαζυγίου καὶ ὑπὸ τοῦ ὑπαιτίου συζύγου, ἀνεξαρτήτως τοῦ χρόνου διαρκείας τῆς διαστάσεως τῶν συζύγων, καθόσον ἡ ἐπέκτασις αὐτῆς εἰς ἀνεπίτρεπτον ἀναγνώρισιν τοῦ ἀντικειμενικοῦ κλονισμοῦ τοῦ γάμου ὡς προσθέτου λόγου διαζυγίου καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ αὐτόματον διαζυγίου».

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Μητροπολίτου Πειραιῶς.

Ἡ μετὰ πολὺμηνον ἀσθένειαν ἐκδημία πρὸς Κύριον τοῦ Μητροπολίτου Πειραιῶς κυροῦ Χρυσοστό-

τῶν ἤρχοντο οἱ πενθοῦντες Ἱεράρχαι καὶ κληρικοὶ, οἱ συγγενεῖς, αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ Ἀρχαὶ τῆς Πόλεως, καὶ ὁ κόσμος, δεξιὰ δὲ καὶ ἀριστερὰ ἄγγμα στρατοῦ.

Μετὰ πορείαν 1.15' ὥρας ἡ πομπὴ ἀφίχθη εἰς τὸ Κοιμητήριον, ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ὁποίου ἐξ ἱερῆς παρέλαθον καὶ μετέφερον τὴν σεπτὴν σορὸν μέχρι τοῦ τάφου, ὅπου αὐτὴ κατετέθη μεταξὺ δύο φοινίκων, σύμβολον τῆς αἰωνιότητος καὶ τῆς ἀθανασίας. Τὴν ἰδίαν στιγμὴν, καὶ ἐνῶ ἐρρίπτοντο ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ τμήματος αἱ κεκανονισμέναι βολαὶ, κληρὸς καὶ λαὸς ἐψαλλον τὸ «Ὅτε κατήλθες πρὸς τὸν θάνατον».

Εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως ἤρξατο ἀπὸ τῆς ἐπομένης γὰ τελεῖται ἱερὸν σαρανταλείτουργον καὶ ἐν συνεχείᾳ Τρισάγιον ἐπὶ τοῦ Τάφου, ὑπὸ ἱερέων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πειραιῶς, ἐναλλασσομένων κατὰ σειρὰν καὶ τάξιν, ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ αἰμυμνήστου Μητροπολίτου Χρυσοστόμου, τοῦ Αὐο Ποιμενάρχου τῆς νεοσυστάτου Ἱ. Μητροπόλεως Πειραιῶς, ὁ ὁποῖος ἐπὶ δώδεκα ἔτη (24.11.65 - 6.8.77) ἐποίημανε θεοφιλῶς τὰ λογικὰ τοῦ Χριστοῦ πρόβατα, εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν μνήμην τῶν ὁποίων θὰ διατηρηταὶ ζῶσα ἡ σεπτὴ μορφή του.

Ἀρχιμ. ΓΡ. Κ. ΠΑΠΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

μον ἐστέρησε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐνὸς ἀγωνιστοῦ Ἱεράρχου, ὅστις μετὰ παρηγορίας ἐκήρυτε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκαυτηρίαζε πᾶν ὄτι κατὰ τὴν κρίσιν του ἀντιτίθειτο εἰς τὸ γνήσιον ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα ἢ εἰς τὰς προσωπικὰς του πεποιθήσεις.

Ἡ ἀγάπη του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις καὶ ἡ ἀσκητικὴ ζωὴ του εἶχον καταστήσει τοῦτον ἀγαπητὸν εἰς τὸ Χριστιανικὸν ποίμνιον τῆς Μητροπόλεώς του.

Ἡ Ἐκκλησία εὐχεται, ὅπως ὁ Κύριος τάξῃ τὴν ψυχὴν του ἐν σκηναῖς δικαίων καὶ ἀναδείξῃ ὡς διάδοχον αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὸν ἄνδρα, ἱκανὸν ὅπως ἀντιμετωπίσῃ τὰ πολλαπλᾶ καὶ πολυσύνθετα ποιμαντικὰ προβλήματα, ἕτινα παρουσιάζει ἡ ζωὴ τῶν κατόικων τοῦ μεγίστου λιμένος τῆς Ἑλλάδος.

Συνεχιστοὶ λαμπρᾶς παραδόσεως.

Κατόπιν ἀξιεπαίνου πρωτοβουλίας τῶν Μικρασιατικῶν Ἐσπιῶν καὶ Ὁργανώσεων ἐγένοντο διάφοροι ἐκδηλώσεις ἐπὶ τῇ συμπληρώσει πενήτηντα πέντε ἐτῶν ἀπὸ τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς καὶ ἀπὸ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου ἐθνομάτρου Μητροπολίτου Σμύρνης Χρυσόστομου καὶ πλήθους ἄλλου Μικρασιατῶν Νεομαρτύρων.

Αἱ ἐκδηλώσεις αὗται κατέστησαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον συνειδητὸν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ περιοριζώμεθα εἰς μίαν ἄκαρπον ρομαντικὴν ἀναπόλησιν τοῦ παρελθόντος ἢ ὀδύνηρᾶν νοσταλγίαν διὰ τὰς καταπατηθείσας ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀληθινὰς πατριδας. Ἐπὶ πλέον πρέπει εἰς τὴν ψυχὴν μας νὰ εἶναι ζῶσα ἡ παρουσία τοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον αἱ ἡρωϊκὰ ἐκεῖναι μορφαὶ ἐνεσάρκωσαν εἰς τὴν ζωὴν των, στοιχοῦ-

σαι εἰς τὰ ἴχνη τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, ὅστις ὑπῆρξεν εἰς τῶν πρώτων ἐπισκόπων τῆς Σμύρνης, καὶ τῶν λοιπῶν Μικρασιατῶν Ἀγίων, Μαρτύρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων. Διὰ τὰ εἰμεθα ἄξιοι συνεχιστοὶ τοῦ ἔργου των, πρέπει νὰ εἰμεθα μιμηταὶ τῆς ἐνθέου πολιτείας των καὶ συνεχιστοὶ τῆς λαμπρᾶς παραδόσεως, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνοι μᾶς ἐκληροδότησαν.

Ἐπὶ τῇ ἀνατολῇ τοῦ νέου σχολικοῦ ἐνιαυτοῦ.

Ἡ ἐναρξίς τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους ὑπομιμνήσκει εἰς πάντας τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπὸ τῶν διδασκάλων καὶ παντὸς εἶδους παιδαγωγῶν ἀναλήψεως συστηματικοῦ ἀγῶνος πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἐπιπροσδοκούντων εἰς τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας ἐμποδίων.

Πρὸ πάντων πρέπει νὰ ληφθῇ ἰδιαίτερα μέριμνα ἐνθεν μὲν πρὸς περιφρούρησιν τῶν νεαρῶν βλασιῶν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας ἐκ τῶν ἀνησυχητικῶς πληθυνθέντων διαβρωτικῶν κηρυγμάτων τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες ἀναπτύσσουν μεγάλην δραστηριότητα πρὸς ἀποπροσανατολισμὸν τῶν Ἑλληνοπαίδων καὶ ἀπομάκρυνσιν αὐτῶν ἐκ τῆς ἑλληνορθόδοξου παραδόσεως, ἐτέρωθεν δὲ πρὸς μετάδοσιν εἰς τοὺς νέους ὑγιεῖς διδασκαλίας, ἀπηλλαγμένης νοησιαρχικοῦ φόβου καὶ ὑποβοηθούσης τὴν ἐκκόλασιν ἀρετῶν καὶ ὀλοκληρωμένων προσωπικοτήτων, ἱκανῶν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ προβλήματα τῶν σημερινῶν καιρῶν ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου.

Πάντοτε διὰ τοὺς Ἕλληνας ἐκπαιδευτικούς δέον νὰ ἰσχύουν οἱ λόγοι τοῦ σοφοῦ τοῦ Μεσαίωνα, καθ' οὓς «εἷς διδάσκαλος τῆς τέχνης τῆς ζωῆς ἔχει περισσότεραν ἀξίαν παρὰ χίλιοι γραμματοδιδάσκαλοι».

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Τίτου Ἐμμ. Ματθαίου κ.η. Μητροπολίτου πρ. Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου, ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΤΙΚΗ. Ἀθήναι 1976 σσ. 1019. Ἀφιερῶνται εἰς μνήμην τῶν αἰδίων Πνευματικῶν του Πατέρων, τῶν ἱερέων Μάρκου Τσακτάνη († 1924), Νικολάου Πλανᾶ († 1932) καὶ Ἀγγέλου Νησιώτου († 1970).

1. Ὁ καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων δημοσιευμάτων ἱκανὸς χειριστὴς τοῦ καλάμου Σεβασμιώτατος πρ. Μητροπολίτης Παραμυθίας κ. Τίτου, προσέβη εἰς δευτέραν, λίαν ἐπιμελημένην ἐκδοσιν καὶ μετὰ πολλῶν συμπληρώσεων τῆς πρὸ πολλοῦ ἐξαντληθείσης πρώτης ἐκδόσεως τοῦ ἔργου τούτου. Ὁ σ. δὲν ἐφείσθη κόπων καὶ πρὸ παντὸς μεγάλων δαπανῶν διὰ τὰ παράσχῃ τοῖς περὶ τὴν Ἐξομολογητικὴν ἀσχολουμένοις ἱερατικοῖς καὶ λαϊκοῖς Θεολόγοις ἀπαραίτητον βοήθημα πρὸς γνῶσιν τῶν ἐν τῷ ἔργῳ ἀναπτυσσομένων θεμάτων, θεωρητικῆς καὶ προπαιδευτικῆς σημασίας, ἀλλὰ καὶ πρακτικῆς

ἐφαρμογῆς τούτων ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ ὑψηλοῦ ἔργου τοῦ πνευματικοῦ ἐξομολόγου κληρικοῦ. Εἶναι δὲ τὸ ἔργον ἀπαραίτητον καὶ διὰ τοὺς ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς Φροντιστηρίοις διδάσκοντας τὸ μάθημα τῆς Ἐξομολογητικῆς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς σπουδαστὰς τῆς Θεολογίας, ὡς καὶ τοὺς ἐν τοῖς Κατηχητικοῖς Σχολείοις διδάσκοντας καὶ φοιτῶντας.

2. Τὴν μεγάλην ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα τοῦ ἀνά χειρας ἔργου ἀντιλαμβάνεται πᾶς τις ἀναγινώσκων καὶ μόνον τὰ περιεχόμενα. Ἴδου λοιπὸν καὶ ἡ δοθεῖσα ὑπὸ τοῦ σ. διάρθρωσις τοῦ συστηματικοῦ του συγγράμματος. Τὸ ὅλον ἔργον τέμνεται εἰς δὲ ὅ μέρη, ἧτοι Α' τὸ γενικόν, περιλαμβάνον ἰθ' κεφ. καὶ Β' τὸ εἰδικόν περικλείον χγ' κεφάλαια. Θὰ συνοψίσωμεν κατὰ τὸ δυνατόν τὸ περιεχόμενον ἐκάστου κεφαλαίου, χωρὶς ὅμως νὰ παραλείψωμεν τὰ οὐσιωδέστερα ἐξ αὐτοῦ. Μόνον οὕτω θὰ δυνηθῇ ὁ ἀναγνώστης τῆς βιβλιοκρισίας ταύτης νὰ λάβῃ εἰκόνα τοῦ σπουδαίου τούτου συστηματικοῦ συγγράμματος Ἐξομολογητικῆς. Α' Ἐννοια, ὄρισμός, ἀξιολογία καὶ τρόποι διδασκαλίας τῆς Ἐξομολογητικῆς. Β' Τὸ μυστήριον τῆς Ἐξομ. ἀπὸ δογματικῆς ἐπόψεως. Γ' Ἱστορικὴ ἐξέλιξις τοῦ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τὴν 24ην Ἀδούστου 1977, ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας, συνήλθεν εἰς τὴν πρώτην συνεδρίαν Ἀδτῆς τῆς ἐκτάκτου συγκλήσεώς της ἐν τῇ Συνοδικῷ Μεγάρῳ (Ἄπ. Διακονία τῆς Ἐκκλ. τῆς Ἑλλάδος - Ἱ. Μονῆ Πετράκη). Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν ἐτελέσθη Θεία Λειτουργία ἐν τῇ Συνοδικῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Ἱ. Μονῆς Πετράκη ἱεουργοῦντος τοῦ νεωτέρου τῆ τάξει Σεβ. Μητροπολίτου Γρεβενῶν κ. Σεργίου.

Κατὰ τὸ καταρτισθὲν πρόγραμμα ἐργασιῶν ὁ Μακ. Πρόεδρος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ προσεφώνησε καταλλήλως τὰ Μέλη τῆς Ἱεραρχίας καὶ ἀνεφέρθη εἰς τὸν ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων ψηφισθέντα νέον Καταστατικὸν Χάρτην καὶ ἐξῆρε τὴν σημασίαν αὐτοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν Διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Μετὰ ταῦτα ἀπήντησεν ὁ πρῶτος τῆ τάξει τῶν Σεβ. Συνέδρων Σεβ. Μητροπολίτης Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Γεώργιος καὶ ἐπεσήμανε τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν σήμερον τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν.

Ἐν συνεχείᾳ ὁμιλήσεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἐλευθεροπόλεως κ. Ἀμβρόσιος ἀναφερθεὶς λεπτομερῶς εἰς ἅπαντα τὰ θέματα τῆς ἡμερησίας Διατάξεως καὶ ἔκαμε παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῶν.

μυστηρίου τῆς Ἐξομ. Δ' Ἡ μυστικὴ Ἐξομ. Ε' Συμβολικὴ θεώρησις τῆς Ἐξομ. ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὴν πρᾶξιν τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν, Ρωμαιοκαθολικῆς καὶ Διαμαρτυρομένων. ΣΤ' Ψυχολογικὴ καὶ ψυχιατρικὴ θεώρησις τοῦ μυστηρίου. Ζ' Ἡ τελετουργία. Η' Ψυχολογικαὶ προϋποθέσεις ἐξομολογήσεως τῶν πιστῶν. Ι' Ὁ πιστὸς ἐξομολογούμενος. ΙΑ' Ἡ προσωπικότης τοῦ Ἐξομολόγου. ΙΒ' Συντηρητικότης καὶ συγχρονισμὸς ἐν τῇ ἐξομολογήσει. ΙΓ' Ἡλικία καὶ ἄδεια ἀσκήσεως τῆς Ἐξομ. ὑπὸ τοῦ Πνευματικοῦ. ΙΔ' Ἡ οἰκονομία ἐν τῇ μυστηρίῳ τῆς Ἐξομολ. ΙΕ' Ἀγτιμετώπισις τῶν ἀμαρτημάτων. ΙΣΤ' Ἐπιτίμια. ΙΖ' Γραπτὴ Ἐξομολ. ΙΗ' Ἡ πνευματικὴ συμμαρτυρία. ΙΘ' Ἡ Ἐξομολ. τῶν κληρικῶν. **Εἰ δὲ κ ὄ μ ε ρ ο ς:** Εἰσαγωγικά. Σχεδιάγραμμα Ἐξομολ. Κεφ. Α' Ἡ ἐξομολ. τῶν παιδῶν. Β' Τῶν ἐφήθων. Γ' Τῶν νεανίδων. Δ' Τῶν μεμνηστευμένων. Ε' Τῶν νεοσύμφων. ΣΤ' Τοῦ ἐγγάμου ἀνδρός. Ζ' Τῆς ὑπάνδρου γυναικός. Η' Ἡ ἐξομολ. χήρων καὶ χηρῶν. Θ' Γερόντων καὶ γραιῶν. Ι' Ὑπηρετριῶν. ΙΑ' Ἀσθενῶν. ΙΒ' Ἐργατῶν. ΙΓ' Ἐργοδοτῶν. ΙΔ' Ἀγροτῶν. ΙΕ' Ἐπαγγελματιῶν, ὑπαλλήλων καὶ ἐν θαλάσῃ ἐργαζομένων, ἐμπόρων, ἐπιχειρηματιῶν, ἐκπαιδευτικῶν κ.ἄ. ΙΣΤ' Ἐπιστημόνων. ΙΖ' Στρατιωτικῶν. ΙΘ' Φυλακισμένων (ἀνδρῶν, γυναικῶν, ἀνηλικῶν). Κ' Κωφαλάλων καὶ τυφλῶν. ΚΑ' Φοιτητῶν Θεολογίας. ΚΓ' Προαλειφομένων εἰς Ἱερωσύνην. Ἐπιμετρον (Καθορισμὸς τῆς διδασκτέας ὕλης).

3. Ἡ συνοπτικὴ αὕτη παράθεσις τῶν θεμάτων τοῦ ἀνά χειρας περισπουδάστου συγγράμματος παρέχει καὶ εἰς τὸν πλέον ἀνίδεον ἀναγνώστην τῆς βιβλιοκρισίας

Ἀκολούθως καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν διετύπωσαν τὰς ἀπόψεις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου οἱ Σεβ. Μητροπολίται: Φλωρίνης κ. Ἀδούστίνος, Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, Ἰωαννίνων κ. Θεόκλητος, Σιδηροκάστρου κ. Ἰωάννης, ἀναφερθεὶς καὶ εἰς τὸ θέμα ἀποκαταστάσεως τῶν ἐκπτώτων Ἀρχιερέων, Σεβ. Κίτρους κ. Βαρνάβας, ὁ Σεβ. Περιστερίου κ. Ἀλέξανδρος, ὁ Σεβ. Κορίνθου κ. Παντελεήμων, ὁ Σεβ. Τριφυλίας κ. Στέφανος καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ν. Ἰωνίας κ. Τιμόθεος.

Οἱ ἀνωτέρω Ἱεράρχαι ἀνέπτυξαν δι' ἐμπεριστατωμένον ἀγορεύσεων τὰ καλὰ σημεῖα τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου καὶ τὰ ἐπιτεύγματα ἐν αὐτῷ, ἐπεσήμαναν δὲ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἀσθενῆ καὶ ἐλλιπῆ σημεῖα τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου κατὰ τρόπον ἐποικοδομητικόν, ἵνα ληφθῶσιν ὅπ' ὄψιν διὰ τὴν ἐν καιρῷ ἐπωφελεστέραν διὰ τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας τροποποίησιν καὶ βελτιώσιν σχετικῶν ἄρθρων αὐτοῦ.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν συνεδριῶν ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας ἠσχολήθη μὲ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν Πρακτικῶν τῆς προηγούμενης συνεδρίας καὶ εἰσήγησιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀττικῆς κ. Δωροθέου ἐπὶ τῶν Κανονισμῶν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καὶ τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου.

Τῆς Ἱεραρχίας μετέσχον ἅπαντες οἱ Σεβ. Μητροπολίται τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐκωλύθησαν δὲ νὰ παραστῶσιν ἐκ διαφόρων λόγων κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν Ἀδτῆς οἱ

τὴν εἰκόνα τοῦ εὐλαβοῦς συγγραφέως καὶ Ἱεράρχου, κινουμένου ἐν πνεύματι ἐντὸς εὐρυτάτου φάσματος, περιλαμβάοντος ἀπαξάπαντα σχεδὸν τὰ προβλήματα, τὰς ἐπιδιώξεις, τὰς ἀγωνιώδεις προσπάθειάς τοῦ ἀνθρώπου ἐντὸς τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, ἀκόμη καὶ τοὺς κινδύνους, τὰς θλίψεις καὶ ὄλας ἐκεῖνας τὰς ψυχολογικὰς καταστάσεις, εἰς τὰς ὁποίας πᾶς ἄνθρωπος περιέρχεται, εἴτε νέος, εἴτε ἡλικιωμένος, ἀνὴρ ἢ γυνή, πλούσιος ἢ πένης, ἐργάτης ἢ ἀνεργός, ὑγιής ἢ ἀσθενής, καὶ κατὰ τὰς ὁποίας ἀναζητεῖ τὴν ἐξῶθεν συναντίληψιν, μάλιστα δὲ τοῦ Πνευματικοῦ, ὡς πιστὸν τέκνον τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς ἐκ τούτου θὰ ἠδυνάμην νὰ χαρακτηρίσω τὸ ἔργον «Ὀδοιπορικόν», ὡς ἀποδεικνύον τὴν ἀσφαλῆ ὁδὸν πορείας οὐ μόνον τοῦ Πνευματικοῦ ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἀνθρώπου τῆς οἰασθήποτε ἡλικίας, φύλλου, κοινωνικῆς, παιδευτικῆς καὶ μορφωτικῆς ἢ ἐπαγγελματικῆς καταστάσεως. Τὸ γλαφυρὸν καὶ συναρπαστικὸν τοῦ ὕφους, καθιστῶσι τὸ ἔργον οὐχὶ ἀπλῶς εὐανάγνωστον, ἀλλὰ καὶ ἐξαιρετικῶς μορφωτικὸν καὶ ἐποικοδομητικόν. Ἡ θερμότης τῶν αἰσθημάτων τοῦ πεπειραμένου Σεβ. Ἱεράρχου διαχέεται διὰ μέσου ἐκάστης σελίδος οὕτως, ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ ἔλκηται εἰς τὴν πορείαν τῆς μελέτης τῶν σελίδων μετὰ συγκινήσεως τῆς ἱεράς ἐκεῖνης συγκινήσεως, ἥτις παρῶθεϊ τοῦτον εἰς τὴν προσέλευσιν εἰς τὸν Πνευματικὸν πρὸς Ἐξομολόγησιν! Αὐτὸς δ' ἀκριβῶς εἶναι καὶ ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ πολλὰ μοχθήσαντος διὰ τὸ ἔργον του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου πρ. Παραμυθίας Τίτου Ἐμμ. Ματθαίου κ. η.

ΚΩΝ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Σεβ. Μητροπολίται: Μυτιλήνης κ. 'Ιάκωβος, 'Ιερισσού κ. Παύλος, Αθήνων κ. Παντελεήμων, Σύρου κ. Δωρόθεος, Δρυϊνούπολεως κ. Σεβαστιανός και Θεσσαλιώτιδος κ. Κλεόπας.

Εὐχρηστὴριον Τηλεγράφημα τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου πρὸς τὴν 'Ιεράν Σύνοδον τῆς 'Ιεραρχίας.

Εἰς ἀπάντησιν τηλεγραφήματος τῆς 'Ιεράς Συνόδου τῆς 'Ιεραρχίας πρὸς τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ.κ. Δημήτριον, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐζητήθησαν αἱ εὐχαὶ τῆς Μητρὸς 'Εκκλησίας ἐπὶ τῇ συγκλήσει τῆς 'Ιεραρχίας τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος, ἡ σεπτὴ κορυφὴ τῆς 'Ορθοδοξίας ἀπέστειλε τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα:

«'Ασμένως δεξάμενοι χαιρετισμὸν Ὑμετέρας Γεραρᾶς Μακαριότητος, Σεβασμιῶν καὶ ἀγαπητῶν Συνέδρων ἐκτάκτου Συνόδου 'Ιεραρχίας 'Ελλάδος, ἀπευθύνομεν συμπᾶσῃ 'Ιεραρχίᾳ τὸν ἀπὸ τῆς Μητρὸς 'Εκκλησίας ἐγκάρδιον ἀσπασμὸν καὶ χαιρετισμὸν. Ἀγιωτάτῃ 'Εκκλησίᾳ 'Ελλάδος εἶναι ἐγκαύχησις καὶ στέφανος ἐν Κυρίῳ τῆς Μητρὸς 'Εκκλησίας.

'Ολοφύχως ἐδχόμεθα πλήρη εὐδωσιν ἐργασιῶν Συνόδου 'Ιεραρχίας, ἐπὶ οἰκοδομῇ τοῦ πιστοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ δόξῃ τῆς 'Ορθοδοξίας. 'Ο Παράκλητος μετὰ πάντων Ὑμῶν».

Συνήλθε τὴν 25ην Αὐγούστου 1977 εἰς τὴν δευτέραν Αὐτῆς Συνεδρίαν ἡ 'Ιερά Σύνοδος τῆς 'Ιεραρχίας τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος, ἥτις, μετ' εἰσήγησιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀττικῆς κ. Δωροθέου, ἡσυχολήθη μετὰ τὴν κατ' ἀρχὴν καὶ κατ' ἄρθρον ψήφισιν τῶν Κανονισμῶν ἐργασιῶν τῆς 'Ιεράς Συνόδου τῆς 'Ιεραρχίας καὶ τῆς Διαρκοῦς 'Ιεράς Συνόδου.

Εἰδικώτερον, ὁ μὲν Κανονισμὸς ἐργασιῶν τῆς 'Ιεράς Συνόδου τῆς 'Ιεραρχίας ἐνεκρίθη ὑπὸ τῶν Σεβ. Συνέδρων διὰ ψήφων 58 ὑπέρ, 10 κατὰ, καὶ 4 ἐπιφυλαχθέντων καὶ δηλωσάντων ὅτι ἐπέχουν. 'Ο δὲ Κανονισμὸς τῆς Διαρκοῦς 'Ιεράς Συνόδου ἐνεκρίθη ὑπὸ τῶν Σεβ. Συνέδρων διὰ ψήφων 67 ὑπέρ, 3 κατὰ, καὶ 2 ἐπιφυλαχθέντων καὶ δηλωσάντων ὅτι ἐπέχουν. Οἱ ὡς ἄνω Κανονισμοὶ κατὰ εἰδικὸν ἄρθρον τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος θὰ δημοσιευθῶσι διὰ τῆς 'Εφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ διὰ τοῦ 'Επισήμου Δελτίου τῆς 'Ιεράς Συνόδου τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Τὴν 26ην Αὐγούστου 1977 ἡ 'Ιερά Σύνοδος τῆς 'Ιεραρχίας συνήλθεν εἰς τὴν τρίτην Αὐτῆς Συνεδρίαν καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν Πρακτικῶν τῆς προηγουμένης Συνεδρίας, ἡ 'Ιερά Σύνοδος τῆς 'Ιεραρχίας, κατὰ τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν Αὐτῆς, ἀπησχολήθη μετὰ τὸ θέμα τοῦ Αὐτομάτου Διαζυγίου καὶ ἤκουσε τὰς Εἰσηγήσεις τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν: Πατρῶν κ. Νικόδημου, Κορίνθου κ. Παντελεήμονος καὶ Περιστερίου κ. Ἀλεξάνδρου. Εἰς τὴν εἰσηγήσειν τοῦ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν κ. Νικόδημος ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ θέματος, ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς σήμερον, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορίνθου κ. Παντελεήμων, εἰς τὸν ὅσον ὡστε τὸ ἐν λόγῳ θέμα νὰ παρουσιασθῇ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ καὶ διεξοδικότητι. Ἐξ ἄλλου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Ἀλεξάνδρος εἰς τὴν Εἰσηγήσειν αὐτοῦ ἀφ' ἐνὸς μὲν παρουσίασε τὰς ἀπόψεις καὶ τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ζητούντων τὴν θέσπισιν τοῦ Αὐτομάτου Διαζυγίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔθεσεν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς 'Ιεραρχίας προτάσεις ἀσκήσεως οἰκονομίας ἀπὸ μέρους τῆς 'Εκκλησίας.

Ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω Εἰσηγήσεων καὶ Προτάσεων ἡ 'Ιερά Σύνοδος τῆς 'Ιεραρχίας συνεζήτησεν κατὰ τὴν ἐπομένην Συνε-

δρίαν Αὐτῆς, ὡς καθορίζετο εἰς τὸ Πρόγραμμα Αὐτῆς, ἀφοῦ προηγουμένως ἤκουσεν τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος τετάρτην Εἰσηγήσειν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ. Συνεσίου, ἀναφερομένην εἰς τὴν κριτικὴν θεώρησιν τοῦ Νομοσχεδίου περὶ τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος.

Τὴν 27ην Αὐγούστου συνήλθε ἡ 'Ιερά Σύνοδος τῆς 'Ιεραρχίας εἰς τὴν τετάρτην Αὐτῆς Συνεδρίαν, καί, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν Πρακτικῶν τῆς προηγουμένης Συνεδρίας, εἰσήλθεν εἰς τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν καὶ ἤκουσε τὴν εἰσηγήσειν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ. Συνεσίου ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ Αὐτομάτου Διαζυγίου. Μετὰ τὴν ὡς ἄνω εἰσηγήσειν ἔλαβον τὸν λόγον καὶ ἀνέπτυξαν τὰς ἀπόψεις αὐτῶν δέκα πέντε καὶ πλέον Συνοδικοὶ Σύεδροι.

Γενομένης μακρᾶς πραιτέρω συζήτησεως κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεπτύχθη καὶ ἡ ἀποφίς συμπαθείας πρὸς τοὺς ἐνδιαφερομένους, τὸ θέμα ἐτέθη εἰς ὀνομαστικὴν ψηφοφορίαν καὶ ὁμοφώνως σύμφωνοι ἡ 'Ιερά Σύνοδος τῆς 'Ιεραρχίας κατέληξεν εἰς τὴν ἐξῆς ἀπόφασιν:

«Ἡ 'Ιερά Σύνοδος τῆς 'Ιεραρχίας μετὰ πάσης προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας διασκεψαμένη ἐπὶ διήμερον ἐπὶ τοῦ Σχεδίου Νόμου «περὶ τροποποιήσεως τῶν περὶ Διαζυγίου Διατάξεων τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος» καὶ στοιχοῦσα πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ 'Ιεροῦ Ἐθαγγελίου, τοὺς Θείους καὶ 'Ιεροῦς Κανόνας καὶ τὴν ἱερὰν Παράδοσιν τῆς 'Εκκλησίας, λαβοῦσα δὲ ὑπ' ὄψιν καὶ δεόντως ἐκτιμήσασα τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀπόψεις τῶν ἐνδιαφερομένων, ὁμοφώνως ἀποφαίνεται, συμφώνως καὶ πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1965 δμοθυμὸν ἀπόφασιν Αὐτῆς, ἀποκρούει καὶ ἀπορρίπτει πᾶσαν ἐπέκτασιν τοῦ ἰσχυροῦ κλονισμοῦ τῆς ἐγγάμου σχέσεως ὡς δικαιοῦματος ἐγέρσεως ἀγωγῆς διαζυγίου καὶ ὑπὸ τὸ ὅπαιτιον συζύγου, ἀνεξαρτήτως τοῦ χρόνου διαρκείας τῆς διαστάσεως τῶν συζύγων, καθόσον ἡ ἐπέκτασις αὕτη ἄγει εἰς ἀνεπίτρεπτον ἀναγνώρισιν τοῦ ἀντικειμενικοῦ κλονισμοῦ τοῦ γάμου ὡς προσθέτου λόγου διαζυγίου καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ αὐτόματον διαζύγιον».

Συνήλθε τὴν 31ην Αὐγούστου 1977 ἡ 'Ιερά Σύνοδος τῆς 'Ιεραρχίας εἰς τὴν ἕκτην Αὐτῆς Συνεδρίαν καί, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν Πρακτικῶν τῶν δύο τελευταίων συνεδριῶν ἐξ ἀφορμῆς ἀναφορᾶς, ὅτι μερὶς τοῦ Τύπου δὲν διετύπωσε πλήρως καὶ σαφῶς τὴν θέσιν τῆς 'Ιεράς Συνόδου τῆς 'Ιεραρχίας εἰς τὸ θέμα τοῦ αὐτομάτου διαζυγίου, ἀπεφασίσθη ὁμοφώνως, νὰ δηλωθῇ ἅπαξ ἔτι, ὅτι ἡ θέσις τῆς 'Ιεράς Συνόδου τῆς 'Ιεραρχίας ἐν σχέσει πρὸς τὸ αὐτόματον διαζύγιον εἶναι σταθερὰ καὶ ἀμετακίνητος.

'Ακολούθως ἡ 'Ιερά Σύνοδος τῆς 'Ιεραρχίας εἰσήλθεν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν καὶ ὁ Σεβασμιωτάτος Μητροπολίτης Χίου κ. Χρυσόστομος δι' εἰσηγήσεως αὐτοῦ ἀνέπτυξε τὸ θέμα περιορισμοῦ τῆς ὕλης τοῦ Ἡμερολογίου τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος. Ἐπηκολούθησε συζήτησις ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ θέματος καὶ ἀπεφασίσθη, ὅπως τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὡς ἄνω συζήτησεως, μελετήσῃ εἰδικώτερον ἡ Διαρκὴς 'Ιερά Σύνοδος καὶ λάβῃ τὰς δεούσας ἀποφάσεις. Ἐν συνεχείᾳ ἡ 'Ιερά Σύνοδος τῆς 'Ιεραρχίας εἰσήλθεν εἰς τὸ ἐπόμενον θέμα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως καί, συμφώνως τῷ Νόμῳ «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου», κατήρτισε τὰς δώδεκα μονίμους Συνοδικὰς Ἐπιτροπὰς.

Συνήλθε τὴν 6ην Σεπτεμβρίου 1977 ἡ Ἄ. 'Ιερά Σύνοδος εἰς τὴν πρώτην ἐναρκτήριον Συνεδρίαν Αὐτῆς τῆς 121ης Συνοδικῆς Περιόδου. Ἐν ἀρχῇ ἐτελέσθη ἀγιασμὸς ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν Αὐτῆς καὶ ἀκολούθως ἀνεγνώσθησαν καὶ ἐπεκυρώθησαν τὰ Πρακτικὰ τῆς Ἐξουσιοδοτήσεως ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς παρελθούσης περιόδου μέχρι τῆς σήμερον. Ἐν συνεχείᾳ

ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος ἔχαιρέτησε τὰ Μέλη τῆς νέας Δ. Ἱερᾶς Συνόδου ἐχρηθεῖς ὅπως ἐν πνεύματι ἐνότητος ἡ Δ. Ἱερά Σύνοδος ἐργασθῆι πρὸς τὸ συμφέρον καὶ τὴν δόξαν τῆς Ἐκκλησίας, ἀντεφώνησε δὲ ὁ πρῶτος τῇ τάξει Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπακτίας καὶ Ἐδρυτανίας κ. Δαμασκηνὸς ἐξ ὄνοματος καὶ τῶν λοιπῶν Συνοδικῶν Συνέδρων ἐχαριστήσας τὸν Μακαριώτατον Πρόεδρον καὶ διαδηλώσας τὴν πρόθεσιν καὶ ἐπιθυμίαν τῶν Μελῶν τῆς Δ. Ἱερᾶς Συνόδου, ὅπως ἐν πνεύματι ἐνότητος καὶ κατανόησεως τῶν προβλημάτων τῶν συγχρόνων καιρῶν συνεργασθῶν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τούτων πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἀκολούθως διὰ κλήρου ὤρισθησαν τὰ μέλη τοῦ Πρωτοβαθμίου καὶ Δευτεροβαθμίου δι' Ἱερεῖς Συνοδικῶν Δικαστηρίων. Ἐν συνεχείᾳ ὤρισθησαν τὰ Συνοδικὰ Μέλη εἰς τὰς διαφόρους Συνοδικὰς Ἐπιτροπὰς. Ἰδιαιτέρως ἀπασχόλησε τὴν Δ. Ἱεράν Σύνοδον ἡ συγκρότησις τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΟΔΕΠ καὶ ἀπεφασίσθη ὅπως Ἐπιτροπῆ ἐκ τῶν Νομικῶν τῆς Ἐκκλησίας εἰσηγηθῆι εἰς τὴν ἐπομένῃ Συνεδρίᾳ τὴν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν κειμένων Νόμων συγκρότησιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΟΔΕΠ.

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

—Τὴν 1ην Αὐγούστου 1977 σεπτῆ ἐντολῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ μηνὸς Αὐγούστου ἐτελέσθη «Ἁγιασμός» ἐν τοῖς Γραφείοις τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Μεγάρου. Μετὰ ταῦτα ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ ἐδέχθη ἐν τῷ Ἰδιαιτέρῳ Αὐτοῦ Γραφείῳ Ἱερεῖς τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐπιδαφιλῶν αὐτοῖς τὰς Ἀρχιερατικὰς Αὐτοῦ εὐλογίας καὶ ἐχρηθεῖς αὐτοῖς τὰ εἰκότα.

—Τὴν 3ην Αὐγούστου 1977 τὴν 17.00' ἀπογευματινὴν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ.κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ προήδρευσε τακτικῆς συνεδριάσεως τοῦ Οἴκου Τυφλῶν. Κατὰ τὴν συνεδρίαν ἐξετάσθησαν θέματα ὑπηρεσιακῆς φύσεως τοῦ Ἰδρύματος, ὁ δὲ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος προσέβη εἰς τὰς δεούσας ὁδηγίας διὰ τὴν καλυτέραν δυνατὴν λειτουργίαν τοῦ Ἰδρύματος, ἐπιδεικνύων ἰδιαιτέρον πρὸς τοῦτο ἐνδιαφέρον.

Τὴν 18.30' τῆς ἰδίας ἡμέρας καὶ ἐν τῷ συνήθει τόπῳ τῶν συνεδριάσεων τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Μεγάρου ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος προήδρευσε τακτικῆς συνεδριάσεως τοῦ Ο.Α.Ε.Π. Κατ' αὐτὴν ἐξετάσθησαν θέματα τρεχούσης ὑπηρεσιακῆς φύσεως τοῦ Ὄργανισμοῦ.

Μετὰ ταῦτα ἔλαβεν χώραν τακτικὴ συνεδρίασις τοῦ Κεντρικοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ὑπὸ τὴν Προεδρίαν, ἐπίσης, τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου. Ἡ συνεδρίασις ἐληξεν μὲ τὰς δεούσας ἀποφάσεις ἐπὶ θεμάτων ὑπηρεσιακῆς φύσεως τοῦ Ταμείου.

—Τὴν 7ην Αὐγούστου 1977 ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος, συνοδούμενος ὑπὸ Συνοδικῶν Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων, ἀνεχώρησεν διὰ Κύπρον, ἔνθα καὶ παρέστη εἰς τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν καὶ ταφὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Κύπρου ΜΑΚΑΡΙΟΥ Γ' ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐξ ἄλλου ἐπὶ τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Κύπρου, ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ.κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ ἀπέστειλε πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου εἰς Λευκωσίαν τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα: «Ἐπὶ πρὸς Κύριον μεταστᾶσει ἡγέτου ἀδελφῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας Μακαρίου θλίψει βαθεῖα συλλυπούμενοι μετὰ πενθοῦντος κλήρου καὶ λαοῦ θερμὴν πρὸς θεῖον Αὐρωτὴν ἱκεσίαν ἀναπέμπομεν ἀναπαῦσαι ψυχὴν ἀιδίμου ἀδελφοῦ ἐν σκηναῖς δικαίων ἀνθ' ὧν εἰργάσατο. Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ».

Ἐν Λευκωσίᾳ τὴν 09.00' πρωΐνῃν τῆς 8ης Αὐγούστου, ἡμέρας τῆς ταφῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ὁ Μακ. Ἀρ-

χιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ἐτέλεσεν «Τρισάγιον» ἐπὶ τοῦ νεκροῦ, ἐνθ' τὴν 10.30 τῆς ἰδίας ἡμέρας ἐτελέσθη ἐπιμνημόσυνος δέησις ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τῶν Ἀθηνῶν, προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀττικῆς κ. ΔΩΡΟΘΕΟΥ, καθ' ἣν παρέστησαν ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς μετὰ τοῦ Ἱπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι.

Τὴν 23.00 ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος, διαβιβάσας τὰ δέοντα ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου καὶ τὸν Λαὸν τῆς, ἐπέστρεφεν εἰς Ἑλλάδα.

—Τὴν 9ην Αὐγούστου 1977 ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος προέστη εἰς τὴν ἐπικήδειον ἀκολουθίαν τοῦ εἰς Κύριον μεταστάντος Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Χρυσόστομου τὴν 17.00 ἀπογευματινὴν ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος Πειραιῶς. Πολλοὶ Ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς, ἔπαν τὸ ἱερατεῖον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πειραιῶς καὶ πλῆθος κόσμου παρηκολούθησαν τὴν νεκρώσιμον τελετὴν.

—Τὴν 10ην Αὐγούστου 1977 τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον ἐπεσκέφθησαν ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπικῷ Μεγάρῳ οἱ Σεβ. Μητροπολίται Κίτρους κ. Βαρνάβας, Ἱερισσοῦ κ. Παῦλος, Νεαπόλεως κ. Διονύσιος, Ν. Κρήνης κ. Προκόπιος, ὁ Θεοφ. Νεοχωρίου κ. Σπυρίδων καὶ ὁ κ. Σ. Καρράς.

—Τὴν 11ην Αὐγούστου 1977 ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ.κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ ἐδέχθη ἐν τῷ Ἰδιαιτέρῳ Αὐτοῦ Γραφείῳ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Μεγάρου τὸν καθηγητὴν κ. Βλάσιον Φειδᾶν, Γεν. Δ/τὴν Δ/νσεως Ἐργοκευμάτων τοῦ Ἰ.π. Παιδείας καὶ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Διδυμοτείχου κ. Ἀγαθάγγελον. Μετὰ τοῦ κ. Β. Φειδᾶ ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἔσχεν μακρὰν ὑπηρεσιακὴν συνεργασίαν ἐπὶ θεμάτων τῆς ἀρμοδιότητός του.

Μετὰ ταῦτα ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν Καθηγητὰς τῆς ἱατρικῆς τοῦ Παν/μίου τῆς Ρώμης καὶ τὸν Βοηθὸν ἐπίσκοπον τοῦ Βατικανοῦ, ἐπιεφαλτῆς τῆς ὁμάδος, κ. FIORENZO ANGELINI. Ὁμιλῶν ὁ Θεοφιλέστατος, μεταξὺ ἄλλων εἶπε: «Ἦλθομεν εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τῆς Ἀθανάτου Ἑλλάδος, τῆς Ἀρχαίας καὶ τῆς συγχρόνου. Σήμερον εἴμεθα θαυτάτα συγκεινημένοι· διότι ἐπικοινωνοῦμεν μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, δηλ. μαζί Σας, Μακαριώτατε. Δεχθῆτε τὰ σέβη μας καὶ τὴν ἐν Χριστῷ ἀγάπην μας». Ἀναπαυτῶν ὁ Μακαριώτατος εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Θρόνου, ἠύχθη αὐτοῖς τὰ δέοντα καὶ καλὴν διαμονὴν ἐν Ἑλλάδι.

Μετὰ ταῦτα ἐξεναγῆθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον καὶ τὸ Ἱερόν Παρεκκλήσιον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Μεγάρου. Ἐν τῇ ἀναχωρήσει των διεβίβασαν ἅπαντες θερμὰς ἐχαριστίας πρὸς τὸν Μακαριώτατον.

Ἱερά Μητρόπολις Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ, εἰς τὰ πλαίσια τοῦ φιλανθρωπικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἔργου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, τὴν 4ην Ἰουλίου ἐ.ἔ. ἔθεσε τὸν θεμέλιον λίθον Εὐαγούς Ἰδρύματος Προστασίας Ἀπόρων Θηλέων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τέκνων διαλελυμένων οικογενειῶν, εἰς τὴν συνοικίαν Καλογρέζης Νέας Ἰωνίας, ἐπὶ οἰκοπέδου παραχωρηθέντος πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Δημοσίου.

Εἰς τὴν τελετὴν παρέστησαν ὁ ὑπουργὸς Ἐργασίας κ. Κων. Λάσκαρης, ὁ Νομάρχης Ἀνατ. Διαμερίσματος Ἀττικῆς κ. Νικήτ. Κωβαῖος, Βουλευταὶ τῆς περιφερείας, ἐκπρόσωποι τῶν Τοπικῶν Ἀρχῶν, ὁ Ἱερός Κληρὸς καὶ πλῆθος λαοῦ. Ἐν ἀρχῇ ἐψάλη Ἁγιασμός, μεθ' ὃν ὁ Σεβασμιώτατος ὁμιλήσεν ἐπικαιρῶς, τονίσας τὸν ρόλον τὸν ὁποῖον διαδραματίζει ἀπὸ τῶν πρώτων μετὰ Χριστὸν αἰώνων ἡ Ἐκκλησία διὰ τὴν προστασίαν τῶν ὀρφανῶν παιδιῶν καὶ ἠγχαρίστησε τὸν ὑπουργὸν Κοινων. Ὑπηρεσιῶν κ. Κων. Στεφανόπουλον διὰ τὴν παραχώ-

ρησιν του οικουπεδικου χωρου, ως και τους ανωνυμους Δωρη-
τας τους αναλαβοντας την εκτέλεσιν του έργου της ανεγέρσεως.

Εν τέλει ο ύπουργός κ. Κων. Λάσκαρης εξέηρε την συμ-
βολήν της 'Εκκλησίας και ειδικώτερον το έργο του Σεβασμιω-
τάτου εις τον φιλανθρωπικόν τομέα.

Την Τρίτην, 5ην 'Ιουλίου έ.ξ. έπραγματοποιήθη ήμερη-
σία εκδρομή εις το προσκόνημα Φανερωμένης εις 'Αρτάκην
Χαλκιδος των γερόντων τροφίμων των 'Εστιών 'Αγάπης της
περιφερείας της 'Ιερās Μητροπόλεως Νέας 'Ιωνίας και Φι-
λαδελφείας.

Επί κεφαλής της εκδρομής έτέθη ο Σεβασμιώτατος κ.
ΤΙΜΟΘΕΟΣ, πλασιούμενος υπό Κληρικών και Συνεργατών
των 'Εστιών 'Αγάπης, οτινες επ' ευκαιρία έπεσκέφθησαν το
'Εκκλησιαστικόν 'Ορφανοτροφειον Θηλέων εις 'Αρτάκην της
'Ιερās Μητροπόλεως Χαλκιδος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

'Ιερά Μητρόπολις Φθιώτιδος

Προκειμένου να πληρώσωμεν τας κάτωθι κενάς έφημερια-
κάς θέσεις, καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τα υπό των
'Ιερών Κανόνων και της κειμένης Νομοθεσίας «περι 'Ιερών
Ναών, 'Ενοριών και 'Εφημεριών» προβλεπόμενα προσόντα, ό-
πως, εντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης εις το
Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλλωσιν ήμιν τα απαιτούμενα
δικαιολογητικά. 1) Κομποτάδων.

Εν Λαμία τη 31η Αδγούστου 1977

† 'Ο Φθιώτιδος ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

'Ιερά Μητρόπολις 'Ιωαννουπόλεως και Πρετορίας

Η 'Ιερά Μητρόπολις 'Ιωαννουπόλεως και Πρετορίας Νοτ.
'Αφρικής, φέρει εις γνώσιν προς κληρικούς ή προς έχοντας
προσόντα λαϊκούς, ότι διαθέτει κενάς έφημεριακάς θέσεις.

Οι έπιθυμούντες να δηρητήσουν εις Γιόχαννεσμπουργκ, ως
επικοινωνήσουν μετά του Σεβ. Μητροπολίτου 'Ιωαννουπόλεως
και Πρετορίας κ. Παύλου, Ρ.Ο. Βοχ 3058, JOHANNESBURG,
2000. R. S. AFRICA. υποβάλλοντες ατζφ σχετικήν αίτησιν με
τα απαιτούμενα δικαιολογητικά.

Έκ της Γραμματείας της 'Ι. Μητροπόλεως

'Ιερά Μητρόπολις Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως

Έχοντας υπ' όφει τα άρθρα 33-36 του υπ' αριθ. 2) 1969
Κανονισμού της 'Ιερās Συνόδου της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος
«περι 'Ι. Ναών, 'Ενοριών και 'Εφημεριών» και τας διατάξεις
του Νόμου 346) 76 «περι τρόπου πληρώσεως έφημεριακών τι-
νων θέσεων και συστάσεως ειδικών Σχολών 'Ιερατικής Μορ-
φώσεως», προκειμένου να προδωμεν εις την ανακήρυξιν υπο-
ψηφίων προς πλήρωσιν των κενών έφημεριακών θέσεων των
'Ιερών Ναών: 1) 'Αγ. Μαρτίνης Αναδρυτοῦ Μεγαλοπόλεως, 2)
Κοιμ. Θεοτόκου Βάγκου Μεγαλοπόλεως, 3) 'Αγ. Θεοδώρων
Βαλτεσινίκου Γορτυνίας, 4) 'Αγ. Τριάδος Βλαχόρραφτη Γορ-
τυνίας, 5) 'Αγ. Τριάδος Βουτσαρά Μεγαλοπόλεως, 6) Κοιμ.
Θεοτόκου Βρυσοῦλες Μεγαλοπόλεως, 7) Κοιμ. Θεοτόκου Γραι-
κού Μεγαλοπόλεως, 8) 'Αγ. Νικολάου 'Εκκλησοῦλας Μεγαλο-
πόλεως, 9) 'Αγ. Δημητρίου Ζώνης Γορτυνίας, 10) 'Αγ. Τριά-
δος 'Αγριδίου Γορτυνίας, 11) Γεν. Θεοτόκου 'Ανω Καρυών
Μεγαλοπόλεως, 12) Κοιμ. Θεοτόκου Καστανοχωρίου Μεγαλο-
πόλεως, 13) Τιμ. Προδρόμου Κατσιμπαλι Γορτυνίας, 14) 'Αγ.
Δημητρίου Κοντοβαλαίνης Γορτυνίας, 15) 'Αγ. Γεωργίου Λά-

στης Γορτυνίας, 16) Γεν. Θεοτόκου Λυκαίου Μεγαλοπόλεως,
17) 'Αγ. Κων)νου Μεγαλοπόλεως, 18) 'Αγ. Νικολάου Πανα-
γιάς Γορτυνίας, 19) Τιμ. Ζώνης Παραλογγών Γορτυνίας, 20)
'Αγ. Κων)νου Παύλιας Γορτυνίας, 21) Γεν. Θεοτόκου Πλά-
κας Μεγαλοπόλεως, 22) 'Αγ. 'Ιωάννου Ποταμιάς Μεγαλοπό-
λεως, 23) 'Αγ. 'Αθανασίου Σουλαρίου Μεγαλοπόλεως, 24)
'Αγ. Νικολάου Σοῦλι Μεγαλοπόλεως, 25) 'Αγ. Γεωργίου Χρού-
σης Μεγαλοπόλεως, 26) 'Αγ. Γεωργίου Χωρεμίου Μεγαλοπό-
λεως και 27) Κοιμ. Θεοτόκου Ψαθί Μεγαλοπόλεως.

Εν Δημητσάνη τη 7η Σεπτεμβρίου 1977.

† 'Ο Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως ΘΕΟΦΙΑΟΣ

'Ιερά Μητρόπολις Νικοπόλεως και Πρεβέζης

Έχοντας υπ' όφει τας διατάξεις του άρθρου 33 παρ. 2 και
3 του υπ' αριθ. 2) 1969 Κανονισμού «Περί 'Ιερών Ναών, 'Ενο-
ριών και 'Εφημεριών» και προτιθέμενοι να πληρώσωμεν τας
κενάς 'Εφημεριακάς θέσεις των ένοριών: 1) 'Ι. Ναοῦ 'Αγίου
'Αθανασίου 'Αρχαγγέλου, 2) 'Αγίου Νικολάου Βίγλας και 3)
'Αγ. Δημητρίου Κρανέας, καλούμεν τους βουλομένους και έ-
χοντας τα υπό των 'Ιερών Κανόνων και της κειμένης νομοθε-
σίας προβλεπόμενα προσόντα, όπως υποβάλλωσιν ήμιν τα άπαι-
τούμενα δικαιολογητικά εντός μηνός από της δημοσιεύσεως
της παρούσης εις το Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Εν Πρεβέξη τη 17η Σεπτεμβρίου 1977.

† 'Ο Νικοπόλεως και Πρεβέζης ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

'Ιερά Μητρόπολις Κίτρους

Έχοντας υπ' όφει τας διατάξεις του άρθρου 33 του υπ'
αριθ. 2) 1969 Κανονισμού «Περί 'Ιερών Ναών, 'Ενοριών και
'Εφημεριών», και προτιθέμενοι να προδωμεν εις την πλήρωσιν
των κενών έφημεριακών θέσεων των Ιερών Ναών: 1) 'Αγ. 'Ιω-
άννου του Προδρόμου έν Κάτω 'Αγιώ 'Ιωάννη, 2) 'Αγ. Γεωρ-
γίου έν Μακρυγιάλφ και 3) 'Αγ. Δημητρίου έν Κάτω Μηλέα,
καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τα υπό των 'Ιερών
Κανόνων και Νόμων του Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, όπως,
εντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης έν τφ Πε-
ριοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλλωσιν ήμιν σχετικήν αίτησιν μετά
των νενομιμαμένων πιστοποιητικών διά τα περαιτέρω.

Εν Κατερίνη τη 24η Σεπτεμβρίου 1977

† 'Ο Κίτρους ΒΑΡΝΑΒΑΣ

'Ιερά Μητρόπολις Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως

Έχοντας υπ' όφει τας διατάξεις του Ν. 673) 1977 «Περί
ανακατανομής και ρυθμίσεως οργανικών τινων θέσεων διακό-
νων», προκειμένου να προδωμεν εις πλήρωσιν των κενών όργα-
νικών θέσεων Διακόνων των 'Ι. Ναών 1) 'Αγίου 'Ελευθερίου
Σταυρουπόλεως και 2) 'Αγίων Πάντων Ξηροκρήνης, καλού-
μεν τους βουλομένους και έχοντας τα υπό της κειμένης Νο-
μοθεσίας και τους 'Ιερούς Κανόνας προβλεπόμενα προσόντα,
όπως, εντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης εις
το Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλλωσιν ήμιν τ' απαιτούμε-
να δικαιολογητικά διά τα περαιτέρω.

Εν Νεαπόλει τη 27η Σεπτεμβρίου 1977

† 'Ο Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

'Ιερά Μητρόπολις Τριφυλίας και 'Ολυμπίας

Έχοντας υπ' όφει τα άρθρα 33-35 «Περί 'Ιερών Ναών,
'Ενοριών και 'Εφημεριών» και προκειμένου ίνα προδωμεν εις
την ανακήρυξιν των υποψηφίων των κάτωθι κενών οργανικών
θέσεων τακτικών έφημεριών, καλούμεν τους βουλομένους και
έχοντας τα εκ των 'Ιερών Κανόνων καά διά του σχετικού Νό-

μου δριζόμενα προσόντα, όπως υποβάλωσι τὰ δικαιολογητικά των ἔγγραφα ἐντός μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσίευσως τῆς παρουσίας ἐν τῇ Περιδικῇ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»: 1) Ἀγ. Κων/νου Ἁγίου Σαμικιοῦ, 2) Ἀγ. Βαρβάρας Κακαλετριῦ, 3) Ἀγ. Γεωργίου Καρυῶν, 4) Ἀγ. Τριάδος Κούβελαι, 5) Γεν. Θεοτόκου Κουφοπούλου, 6) Ἀγ. Γεωργίου Μάλθης, 7) Ἀγ. Ἀθανασίου Μεταξάδος, 8) Μετ. Σωτήρος Πέτρας, 9) Ἀγ. Δημητρίου Πλουτοχωρίου, 10) Γεν. Θεοτόκου Πολυθέας, 11) Ἀγ. Νικολάου Πρασιδακίου, 12) Γεν. Θεοτόκου Ροθίων, 13) Κοιμήσεως Θεοτόκου Σιτοχωρίου, 14) Κοιμ. Θεοτόκου Χαλκιά, 15) Ἀγ. Νικολάου Χρυσικοῦ, 16) Κοιμ. Θεοτόκου Στασίμου, 17) Ἀγ. Ἰωάννου Θεολόγου Περδικονερίου.

Ἐν Κυπρισίᾳ τῇ 28ῃ Σεπτεμβρίου 1977

† Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου 346)1976 «Περὶ τρόπου πληρώσεως Ἐφημεριακῶν τινῶν θέσεων καὶ συστάσεως Εἰδικῶν Σχολῶν Ἱερατικῆς Μορφώσεως» (ΦΕΚ 142 τ. Α', τῆς 10 Ἰουνίου 1976), τὴν ὑπ' ἀριθ. 3154 καὶ ἀπὸ 26.6.1976 Ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ΦΕΚ 838 τ. Β', τῆς 26 Ἰουνίου 1976) καὶ τὰ ἄρθρα 33-37 τοῦ Κανονισμοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Νόμων δριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσίευσως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Περιδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλωσι τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἐφημεριακῶν θέσεων: 1) Ἀγίου Δημητρίου Ἀριτοχωρίου, 2) Ἰγνακίου τοῦ Σωτήρος Ἀρτεμισίας, 3) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Μεσοχωρίου, 4) Κοιμ. τῆς Θεοτόκου Πύλας, 5) Ἀγίας Σοφίας Σουλγαρίου καὶ 6) Ἀγίου Γεωργίου Τσουκαλεῖων.

Ἐν Καλαμάτᾳ τῇ 30ῃ Σεπτεμβρίου 1977

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πληρωσιν τῆς κενῆς 4ης θέσεως Ἱεροκήρυκος τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, παρακαλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσι τὴν θέσιν ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός εικοσαήμερου ἀπὸ τῆς δημοσίευσως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Περιδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως αἴτησιν μεθ' ἀπάντων τῶν δικαιολογητικῶν.

Ἐν Βόλῳ τῇ 30ῃ Σεπτεμβρίου 1977

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Κυθήρων

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 33 καὶ 36 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» καὶ τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου 346)1976 περὶ τρόπου πληρώσεως Ἐφημεριακῶν τινῶν θέσεων καὶ συστάσεως εἰδικῶν Σχολῶν Ἱερατικῆς Μορφώσεως», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὁποψηφίων πρὸς πληρωσιν τῶν κενῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἀγ. Μύρωνος Ἀντικυθήρων, 2) Ἀναλήψεως Λειβαδίου, καὶ 3) Ἀγίου Ἀντωνίου Καστριαινῶν, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσίευσως τῆς παρουσίας προκηρύξεως ἐν τῇ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Κυθήροις τῇ 1ῃ Ὀκτωβρίου 1977

† Ὁ Κυθήρων ΙΕΡΟΘΕΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ

† Ὁ Ἐλασσώνος ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἐσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 12 ἑτησίως.

Τιμὴ ἑκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ ἔκτακτος σύγκλησις τῆς Ι. Σ. τῆς Ἱεραρχίας, Προσφώνησις τοῦ Προέδρου Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ.

Ἀντιφώνησις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας κ. Γεωργίου.

Εἰσήγησις Μακαριωτάτου περὶ τοῦ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Αἱ Συνοδικαὶ Ἐπιτροπαί.

Εἰσήγησις περὶ Διαζυγίου τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κορίνθου κ. Παντελεήμονος.

Εἰσήγησις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. Νικοδήμου.

Εἰσήγησις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περιστερίου κ. Ἀλεξάνδρου.

Κριτικὴ ἐπὶ τοῦ Νομοσχεδίου τροποποιήσεως τοῦ Α. Κ. ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ. Συνεσίου.

Ὁμόφωνος ἀπόφασις Ι. Σ. Ι. περὶ τοῦ Διαζυγίου.

† Ὁ Πειραιῶς Χρυσόστομος ὁ Α'.

Παρατηρήσεων στήλη.

Βιβλιοκρισία.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι Ἰαίου 1 — Τηλ. 710.734

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 787.978.